

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY
ÚSTAV TEORIE
FACULTY OF ARCHITECTURE
DEPARTMENT OF THEORY

VEŘEJNÉ PROSTORY JAKO INDIKÁTORY KVALITY ŽIVOTA MĚSTA

PUBLIC SPACES – INDICATORS OF CITY LIFE QUALITY

DISERTAČNÍ PRÁCE
DISSERTATION THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

ING. JANA VAŽUROVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

DOC. ING. ARCH. VLADIMÍRA ŠILHÁNKOVÁ, PH.D.

BRNO 2010

Abstrakt

Disertační práce je založena na přístupu k plánování a řízení rozvoje měst v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje. Trvale udržitelné územní plánování a řízení rozvoje měst vyžaduje indikátory pro hodnocení efektivity těchto procesů.

Disertační práce se zabývá hodnocením kvality veřejného prostoru a možnostmi využití popisu kvality veřejného prostoru jako agregovaného indikátoru kvality života města. Práce je zaměřena na výběr indikátoru(ů), které jsou pro hodnocení kvality veřejného prostoru ve vazbě na procesy územního plánování podstatné a na návrh jeho/jejich metodiky.

Na základě analýz dosavadních přístupů a hodnocení veřejných prostorů, byly navrženy indikátory, vyjadřující jeho kvalitu. Základní podmínkou pro navržené indikátory byla snaha o přehlednost a jednoduchost indikátorů i dostupnost dat potřebných pro jejich měření.

Součástí práce je jak teoretické navržení metodiky, tak její ověření v praxi. Výsledný skladebný indikátor – „veřejný prostor – indikátor kvality života města“ je verifikován na vybraných veřejných prostorách měst České republiky. Kompletní metodika byla odzkoušena na městě Hradec Králové.

KLÍČOVÁ SLOVA

Veřejný prostor, udržitelný rozvoj, kvalita života, indikátory, město

Abstrakt

This doctoral thesis is based on an approach of the city planning and control of its development as well as principals of sustainable development. Permanent sustainability of city planning and control of city development needs indicators for valuation of effectiveness of these processes.

The doctoral thesis deal with valuation of public space quality and the opportunities of description quality of public space as an aggregate indicator of city life quality. Thesis is focused on selection of indicators, which is crucial for valuation of public space quality linked with processes of city planning, and proposal of its methodology.

Based on analyses of existing approaches and valuations of public space, the indicators representing quality were proposed. The main requirement for proposed indicators was effort for clarify and simplicity as well as availability of dates needed for indicator's measurements.

The thesis includes theoretical proposal of methodology as well as its examination in practice. Final linkage indicator – “public space – indicator of city life quality” is verified on chosen public spaces of cities in the Czech Republic. Complete methodology was proved on Hradec Králové city.

KEY WORDS

Public space, sustainable development, quality of life, indicators, city

Bibliografická citace práce:

VAĎUROVÁ, J. *Veřejné prostory jako indikátory kvality života města.*

Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2010. 140 s. Vedoucí dizertační práce doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a ostatní prameny, které jsem v práci využila, jsou řádně citovány a uvedeny v seznamu použité literatury.

V Brně 15.3.2010

Jana Vaňurová

Poděkování:

Poděkování patří doc. Ing. arch. Vladimíře Šilhánkové, Ph.D., vedoucí disertační práce, za odborné vedení a všestrannou pomoc.

1	ÚVOD.....	10
2	CÍL PRÁCE	12
3	METODY ZKOUMÁNÍ, POSTUPY ZPRACOVÁNÍ DISERTAČNÍ PRÁCE .	13
4	ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU POZNÁNÍ	17
4.1	Veřejné prostory a jejich charakteristika dle různých metodik	17
4.1.1	<i>Definování pojmu „veřejný prostor“, terminologie</i>	17
4.1.2	<i>Charakteristika veřejných prostorů dle různých teoretiků – zahraniční příklady</i>	20
4.1.3	<i>Hodnocení veřejných prostorů v podmínkách České republiky</i>	35
4.2	Trvale udržitelný rozvoj a jeho indikátory	42
4.2.1	<i>Trvale udržitelný rozvoj</i>	42
4.2.2	<i>Indikátory udržitelného rozvoje.....</i>	47
5	HYPOTÉZA.....	59
6	NÁVRH INDIKÁTORU KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU	61
6.1	Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace	61
6.2	Mapování chování a sčítání chodců	68
6.2.1	<i>Mapování chování – návrh užití metody.....</i>	68
6.2.2	<i>Technika sčítání - návrh užití metody</i>	71
6.3	Dostupnost veřejného prostoru	73
6.4	Spokojenost obyvatel s místním společenstvím.....	75
7	APLIKACE PŘÍSTUPŮ K HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÝCH PROSTORŮ NA PŘÍKLADU MĚSTA HRADEC KRÁLOVÉ.....	85
7.1	Základní hodnocení kvality veřejných prostorů, jejich typizace	85
7.2	Mapování chování a sčítání chodců Ve vybraných veřejných prostranstvích hradce králové	90
7.2.1	<i>Mapování chování – aplikace metody.....</i>	90
7.2.2	<i>Technika sčítání – aplikace metody</i>	91
7.3	Dostupnost veřejného prostoru	94
7.4	Spokojenost obyvatel s místním společenstvím.....	94
8	ZÁVĚR	128
	LITERATURA A PODKLADY	130
8.1	Knižní publikace	130
8.2	Webové stránky.....	133
8.3	Seznam tabulek	134

8.4	seznam grafů	135
8.5	Seznam obrázků	136
8.6	Seznam příloh	138
8.6.1	<i>Příloha I – Dotazníkový formulář.....</i>	<i>138</i>
8.6.2	<i>Příloha II - Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.</i>	<i>138</i>
8.7	Zapojení do odborné a vědecké práce	139
8.7.1	<i>Výzkumné projekty.....</i>	<i>139</i>
8.7.2	<i>Publikační činnost.....</i>	<i>139</i>

1 ÚVOD

Veřejné prostory (parky, ulice, náměstí) jsou pro život města velmi významné. Jejich utvářením a hodnocením se zabývá celá řada teoretiků, jako např. W. H. Whyte, Jan Gehl aj.

Veřejné prostory v sobě nesou vyšší společenskou funkci, která vzniká nejen při organizovaném shromažďování veřejnosti, ale zejména při náhodných setkáních občanů. Odehrávají se zde nejrůznější aktivity, od běžných každodenních pochůzek, cest do školy, do zaměstnání, po různé slavnosti. Veřejné prostory se tak stávají místy rozhovorů s přáteli, místy získávání informací, ale i místy k odpočinku, estetickému zážitku. Zároveň jsou ale prostředím, které člověka zpětně ovlivňuje, jeho názory, psychiku, postoje. Veřejné prostory utvářejí atmosféru daného společenství. Bývají tedy ukazatelem dění a pohybu v tom kladném i negativním smyslu.¹

Díky změně životního stylu moderní společnosti jsou na veřejné prostory kladeny nové požadavky, proto se stávají předmětem zájmu komunálních politiků, architektů a dalších odborníků, jako jsou sociologové, dopravní inženýři, ekologové a jiní.

Lidé posuzují jednotlivá města podle kvality jejich veřejných prostorů, podle existence klidových náměstí, pěších zón, parků, parkově upravených ploch. Prostřednictvím těchto zážitků vnímají a hodnotí město i život v něm.

Veřejné prostory jsou důležitým prvkem identifikace obyvatel s obcí, s místem, kde žijí. Pokud fungují, výrazně podporují společenský život a zpětnou vazbu obyvatel komunity k jejich okolí. Prokázán je též pozitivní dopad fungujících veřejných prostor na místní ekonomiku.²

V posledních letech nejen v České republice zájem veřejnosti o veřejné prostory vzrůstá. V mnoha našich městech dochází převážně v posledních letech k více či méně systematické obnově či rehabilitaci veřejných prostranství. Vznikají generely veřejných prostorů. Veřejné prostory jsou dále tříděny a hodnoceny. Je prosazován názor, že na veřejné prostory je v rámci města třeba nahlížet komplexně, jako na ucelený systém.

¹ *Veřejné prostory a život města*, Sborník příspěvků konference, Brno 2002, str. 4-5

² MADDEN, K.: *Utváření místa*, Nadace partnerství, Brno 2003, str. 5

Charakteristika problematiky úkolu:

V posledních letech nejen v České republice vzrůstá zájem o veřejné prostory. V mnoha našich městech dochází k více či méně systematické obnově či rehabilitaci veřejných prostorů. V mnoha městech vznikají generely veřejných prostorů. Je prosazován názor, že na veřejné prostory je v rámci města třeba nahlížet komplexně, jako na ucelený systém. Lidé posuzují jednotlivá města podle kvality jejich veřejných prostorů, podle existence pěších zón, stavu náměstí, parků, parkově upravených ploch. Prostřednictvím těchto zážitků vnímají a hodnotí město i život v něm.

2 CÍL PRÁCE

Disertační práce je založena na přístupu k plánování a řízení rozvoje měst v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje. Trvale udržitelné územní plánování a řízení rozvoje měst vyžaduje indikátory pro hodnocení efektivity těchto procesů. Práce zkoumá veřejné prostory a nástroje jejich hodnocení.

Cílem disertační práce je zhodnocení možnosti skutečného využití „veřejného prostoru“ jako indikátoru kvality života města a snaha o jeho agregované vyjádření – nalezení jeho optimálních parametrů.

Práce se zaměří na výběr indikátoru(ů) a na návrh, příp. vhodnou úpravu metodiky indikátoru(ů), které jsou pro hodnocení kvality veřejného prostoru podstatné.

Cílem práce bude jak teoretické navržení metodiky, tak její ověření v praxi. Výsledný agregovaný indikátor – „veřejný prostor – indikátor kvality života města“ bude verifikován na vybraných veřejných prostorech měst České republiky. Jedná se o města, která se zaváděním indikátorů a jejich sad již mají zkušenosti. Kompletní metodika bude odzkoušena na městě Hradec Králové.

3 METODY ZKOUMÁNÍ, POSTUPY ZPRACOVÁNÍ DISERTAČNÍ PRÁCE

Metodika disertační práce vychází ze standardních metod vědeckého zkoumání využívaných v oblasti společenských, technických i přírodních věd. Základním metodickým rámcem výzkumu je kombinace empirické metody vědeckého pozorování (sběr dat a jejich analýza) a teoretického přístupu vědecké syntézy reprodukované formou verbální deskripce.

Jednotlivé etapy práce se zakládají na získání teoretických i praktických poznatků, jejich analýze a následném zhodnocení výsledků výzkumu (vědecká syntéza), dosažených při hodnocení veřejných prostorů ve vybraných městech České republiky.

Jako referenční příklady byla zvolena města, která již mají se zaváděním indikátorů a jejich sad zkušenosti. Jednotlivé části metodiky byly zkoumány či ověřovány na městech Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Lipník nad Bečvou a na městě Broumov. Volba těchto měst byla podpořena zejména dostupností zdrojových dat a aktuálním systematickým přístupem místních samospráv k péči o veřejné prostory či jejich zájmem o sledování indikátorů a jejich sad. Kompletní metodika byla ověřena na veřejných prostorech Hradce Králové.

Metodika práce je založena na zhodnocení a výběru parametrů využitelných při návrhu odpovídajícího skladebného indikátoru hodnotícího kvalitu veřejného prostoru a jeho následném ověření v praxi.

Vědecké metody v této práci použité jsou:

Z metod empirického poznání je to:

- **Vědecké pozorování** – je charakterizováno jako základní metoda, jejímž cílem je nějaký popis, který může být interpretován jako vysvětlení jevu. Jde o záměrné, plánovité a organizované sledování jevu, při němž je stanoven objekt pozorování (jev), dále cíl, postup, a také prostředky, případně způsob záznamu a možnosti interpretace. Postup pozorování a jeho náplň je výsledkem určité předem uvažované a artikulované hypotézy, určitých předpokladů a definovaných omezení.³

³ KOUTNÝ J.: Metodika vědecké práce, přednášky předmětu, VUT v Brně, r. 2003

- **Vědecké měření a klasifikace** – je zjišťováním přesných kvantitativních či klasifikačních charakteristik v číselném nebo klasifikačním vyjádření. Měření se uskutečňuje vždy vzhledem k definované soustavě měření, která má stanoveny jednotky měření. Obdobně klasifikaci uskutečňujeme vzhledem ke klasifikační škále či klasifikačnímu systému, které mají stanovená kritéria klasifikace.⁴

→ *sběr dat a příkladů, které slouží jako výchozí podklad pro teoretickou činnost (pozorování, popis). Dále slouží jako dokladová část pro potvrzení či vyvrácení teorie či hypotézy.*

Jako základní výsledky empirického poznání vystupují vědecké fakty – ty jsou vyjádřeny empirickým výrokem či tvrzením. **Fakty jsou vázány** na systém jejich pozorování, měření, empirického zjišťování, a tím na **hypotézu**, která byla motivátorem tohoto empirického zjišťování.⁵

Z metod teoretické poznání:

Teoretické poznání je s empirickým propojeno a je vždy namíště zkoumání poznání v polaritě *empirické– teoretické*.

→ *oblast teoretického zkoumání (existující teorie, plánovací nástroje, pojmosloví apod.)*

- **Zobecnění** – taková abstrakce, která **rozšiřuje** množinu unikátních jevů, které lze abstraktem postihnout.
- **Třídění** – navazuje na "klasifikaci škálováním", je však úzce spjato s teorií znaků, vysvětlující a podmiňující klasifikační kritéria. Tato teorie také vytváří různou hierarchii tříd, a horizontální i vertikální vztahy mezi třídami.
- **Indukce** – je nejčastěji charakterizována jako typ usuzování z jednotlivého (empirického faktu) na obecné. Při indukci se uplatňuje zobecnění jako přechod od zkoumání určité třídy objektů ke zkoumání větší třídy nebo k vyslovení hypotézy či zákonů o větší (širší) třídě jevů. K tomu může dojít v rámci klasifikace, resp. popisu typických reprezentantů jednotlivých tříd. Hypotéza rozšiřuje znaky typického reprezentanta na všechny objekty třídy.
- **Analýza** – je rozuměno myšlenkové a metodické rozčlenění zkoumaného objektu na jednotlivé části, aspekty, roviny, vrstvy, vazby, "úhly pohledu",

⁴ KOUTNÝ J.: Metodika vědecké práce, přednášky předmětu, VUT v Brně, r. 2003

⁵ KOUTNÝ J.: Metodika vědecké práce, přednášky předmětu, VUT v Brně, r. 2003

spolu s aplikací kontextů specifických pro každé toto rozčlenění, a uplatnění postupů (heuristik, metod), které umožňují vždy v daném kontextu artikulovat "novou" dílčí charakteristiku dané části. Spolu s tímto rozčleněním a artikulací se analýza zabývá zároveň vztahy mezi takto vymežovanými částmi. Usouvztažňování částí navzájem je však již obratem od analýzy k syntéze.

- **Syntéza** – spojování dílčího, artikulace vztahů, funkcí a relací mezi částmi navzájem a zároveň vzhledem k celku.⁶

Výsledkem teoretického poznání jsou **teorie** a z nich vyplývající **interpretace či konsekvence**.

→ *Vědecké teorie – hypotéza jako předpoklad.*

→ *Návrh metodického přístupu k hodnocení kvality veřejného prostoru (tvorba skladebného indikátoru hodnotícího kvalitu veřejného prostoru).*

→ *Ověřování teorie v praxi, vymežování hranic její použitelnosti.*

Analytická (teoretická) část se zhodnocením a rozбором současného stavu problematiky je dokladována na vybraných veřejných prostorech města Hradec Králové.

Pro moji práci byl z výše popsaných metod sestaven tento postup:

- sběr dat a materiálů
- třídění, precizace a uspořádání dat a materiálů
- vyhodnocení dat a materiálů
- analýza získaných dat a materiálů
- návrh řešení - syntéza
- ověřování a kalibrace
- optimalizace řešení
- interpretace
- adjustace a prezentace

⁶ KOUTNÝ J.: Metodika vědecké práce, přednášky předmětu, VUT v Brně, r. 2003

Prameny a podklady:

- Studium odborné literatury týkající se hodnocení či přístupy k hodnocení veřejných prostorů, územním plánováním, urbanismem, významem veřejného prostoru v organismu města apod. Dále literatury zabývající se indikátory a tvorbou indikátoru obecně. Rovněž studiem literatury zabývající se managementem města, zkoumající ekonomické či sociologické aspekty mající vliv na kvalitu veřejného prostoru.
- Studium odborných časopisů zaměřených na urbánní prostředí, správu města apod.
- Webové prezentace
- Informační rozhovory na správních úřadech, např. Magistrát města Hradec Králové, odbor strategického plánování aj.
- Účast na přednáškách a odborných konferencích.
- Studium dokumentů, studií a projektové dokumentace města (Územní plán, Urbanistická koncepce a funkční uspořádání území, Strategický plán rozvoje města a Akční plán atd.)
- Vlastní terénní průzkumy a hodnocení, fotodokumentace

4 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU POZNÁNÍ

Proto, abychom mohli veřejné prostory hodnotit, musíme je umět roztrždit a charakterizovat. V této kapitole je uvedeno, jakým způsobem veřejné prostory třídí a charakterizují nejvýznamnější teoretici.

4.1 VEŘEJNÉ PROSTORY A JEJICH CHARAKTERISTIKA DLE RŮZNÝCH METODIK

4.1.1 Definování pojmu „veřejný prostor“, terminologie

Definice veřejného prostoru existuje celá řada. Jejich charakter závisí zejména na tom, k jakému účelu byly vytvořeny.

Termín „*veřejný prostor*“, tak jak je chápán architekty a urbanisty, vychází z překladu anglického termínu „*public space*“. Výklad tohoto termínu můžeme chápat zejména ve smyslu jakéhokoli prostoru, který není privátní, tj. není součástí sféry soukromého života. „*Public space*“ potom slouží jako místo střetávání a komunikace ve všech jejích rovinách od politicko-právní, přes sféru sociální až k fyzické podstatě tohoto prostoru. S tímto širokým pojetím potom koresponduje i výklad termínu „*veřejný prostor*“, tak jak je chápán v politologii, sociální a politické geografii či v oblasti komunitní práce. „*Veřejný prostor*“ je zde chápán jako prostorová metafora, která ukazuje něco otevřeného, vymezeného pro vše, co se týká veřejnosti. Dle tohoto výkladu sem tedy spadá vše, co již není soukromou věcí a na druhé straně vše, co nepřísluší oprávněné ochraně soukromí či státního tajemství.⁷

Pro urbanistické pojetí by se lépe hodil ekvivalent anglického termínu „*open space*“, tedy volně přeloženo „*otevřený prostor*“, který je chápán jako termín označující veškeré užití prostoru, které není zastavěno budovami a které nahrazuje přírodní prostředí a kterému je věnována pozornost z hlediska jeho výtvarné podoby. Typickými představiteli výkladu tohoto termínu jsou parky, hřiště, hřbitovy apod. Tento termín se ale na druhou stranu příliš blíží českému termínu „*veřejné prostranství*“, který vyjadřuje právě pouze prostorovou podstatu. S termínem „*veřejné prostranství*“ se můžeme setkat zejména při snaze měst definovat prostory, na nichž jsou vybírány místní poplatky za jejich užívání.⁸

⁷ ŠTORG, J.: *Partnerství a participace*. Veřejný prostor, Nadace Open Society Fund, Praha 2001, str. 132 in ŠILHÁNKOVÁ V.: *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*, Brno 2003, str. 7

⁸ GOODAL, B.: *Dictionary of Human Geography*, Penquin Books, London 1987, str. 335 in ŠILHÁNKOVÁ V.: *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*, Brno 2003, str. 8

Různé definice veřejného prostoru nalezneme např. v obecních vyhláškách:

„Veřejným prostranstvím podle této vyhlášky jsou všechna náměstí, silnice, ulice, místní komunikace, chodníky, tržiště, parky, průchody, podchody, nadchody, loubí a pasáže, jakož i další prostory specifikované v příloze č. 1 této vyhlášky. Pod pojmem veřejné prostranství se rozumí nejenom pozemky, které jsou ve vlastnictví či správě státu, města, městské části, ale i pozemky ostatních vlastníků, jsou – li veřejně přístupné.“

(Vyhláška města Brna č. 6/1998)

„Za veřejné prostranství se podle této vyhlášky považují všechna místa, která slouží veřejnému užívání. Jsou to zejména městské komunikace (silnice, místní komunikace, mosty, nadjezdy, lávky, parkoviště, náměstí, chodníky), veřejné přechody, podloubí, tržiště, veřejné sady, parky a zahrady přístupné veřejnosti, zelené plochy kolem obytných a jiných objektů, vodní toky a nádrže, dětská hřiště, sportovní plochy a zařízení, brouzdaliště, pískoviště apod. V případě pochybností, zda jde o veřejné prostranství, rozhodne Úřad města Hradec Králové.“

(Vyhláška města Hradce Králové č. 7/1991)

V zákoně o obcích bylo veřejné prostranství definováno následovně:

„Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“⁹

Pro potřeby své disertační práce budu vycházet z následující definice:

"Veřejné prostory jsou všechny nezastavěné prostory ve městě, které jsou volně (bezplatně) přístupné všem obyvatelům a návštěvníkům města, buď nepřetržitě nebo s časovým omezením (např. parky zavírané na noc). Základní charakteristikou veřejného prostoru je jeho obyvatelnost spojená s užitností pro obyvatele, tj. musí sloužit obyvatelům města k provozování nejrozličnějších činností pohybových (chůze, jízda na kole) a pobytových (sezení, hry)."¹⁰

⁹ Zákon ČR č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Paragraf 34.

¹⁰ ŠILHÁNKOVÁ, V. - KOUTNÝ, J.: *Metodika veřejných prostorů města Brna*, materiál zpracovaný pro Útvar hlavního architekta Magistrátu města Brna, 2001, str. 4

Pozn.: „Veřejný prostor“ a „veřejné prostranství“ je v této práci synonymem. Pokud nejde o citaci, je užít termín „veřejný prostor“.

Pro potřeby této práce jsou mimo jiné použity následující termíny:

Ulice

Představuje jednu z nejstarších forem městského veřejného prostoru, který vymezuje dopravní trasy (koridory) a veřejná prostranství sídel a měst. Ulice plní řadu funkcí, mezi nimi hlavně dopravní, přístupová a pobytová a má nezastupitelné místo v životě města. Její náplň, vybavení a prostorové parametry jsou ovlivněny její konkrétní funkcí a významem, velikostí, polohou a konfigurací v území.

Slovník spisovné češtiny ji definuje jako „cestu mezi domy“. V každém případě je tento termín v našich myslích spjat s otevřeným městským prostorem vymezeným tzv. koridorovou zástavbou, tj. protáhlý tvar, opticky vymezený obvykle objekty (výjimečně zelení).¹¹

Náměstí

Je další formou městského veřejného prostoru, která stejně jako ulice prošla dlouhým vývojem. Náměstí je definováno jako prostranství ve městě, ohraničené domy. To je definice velmi jasná a lapidární, ale z urbanistického hlediska přece jen nepřesná. Náměstí je jeden z rozhodujících skladebných článků města a jeho centra, slouží převážně ke shromažďování lidí a má proto svým výrazem uvedený účel zdůrazňovat tj. má působit dojmem koncentrovanosti. Náměstí jsou charakterizována optickým vymezením (objekty, zelení, ale třeba i vodní plochou), orientací, tvarem, velikostí, přístupy, příčným profilem, úpravou povrchu a vybavením. Podle účelu můžeme náměstí dělit na obytná, oddechová, dopravní, rozptylová, slavnostní apod.¹²

Plochy veřejné zeleně

Ve městě lze charakterizovat jako plochy, na nichž převládají přírodní komponenty a zejména rostlinné porosty. Z funkčního hlediska převládá u ploch veřejné zeleně funkce rekreační a oddychová, případně reprezentační či obytná.

¹¹ ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Transformace městských veřejných prostorů na prahu 21. Století v České republice*, VUT Brno, Fakulta architektury, 2003 in KARLÍKOVÁ, T.: *Fungování veřejných prostor ve městě*, diplomová práce, Univerzita Pardubice, 2004, str. 12

¹² ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Transformace městských veřejných prostorů na prahu 21. Století v České republice*, VUT Brno, Fakulta architektury, 2003 in KARLÍKOVÁ, T.: *Fungování veřejných prostor ve městě*, diplomová práce, Univerzita Pardubice, 2004, str. 13

V každém případě se jedná o klidové prostory s omezením nebo vyloučením motorové dopravy. Zlepšuje městské mikroklima, v létě snižuje teplotu, zvlhčuje ovzduší a vytváří stín, v průběhu celého roku chrání před nepřízní počasí a působí na psychickou pohodu uživatelů.¹³

Ostatní městské prostory

Jsou veřejná prostranství města, která zpravidla vznikla v nedávné době a jsou jimi nedefinovatelné prostorové útvary, které nemají jasné prostorové ohraničení a/nebo jasnou funkční náplň. Jedná se nejčastěji o prostory vzniklé na základě funkcionalistického (u nás by se dalo říci i socialistického) přístupu k budování měst. Případně to mohou být prostory, které mají potenciál veřejným prostorem se stát – rekonverze starých průmyslových areálů v centrálních oblastech měst.¹⁴ Může se jednat o sídlištní a další nespecifikované prostory, které mají potenciál veřejného prostranství.¹⁵

4.1.2 Charakteristika veřejných prostorů dle různých teoretiků – zahraniční příklady

Kevin Lynch

Kevin Lynch se věnoval studiu vnímání města jeho obyvateli. Své poznatky shrnul ve své knize *Obraz města (The Image of the City)*. Doslova říká: „*Abychom městu dobře porozuměli, nestačí posuzovat ho tak, jak se jeví samo o sobě, ale tak, jak ho vnímají jeho obyvatelé*“.

Lynch dekomponuje obraz města na několik základních prvků jako jsou cesty (ulice), okraje, oblasti, uzly (křižovatky a náměstí) a významové prvky. Lynch dokazuje, že pokud není město dostatečně *čitelné* skrze výše vyjmenované hlavní prvky, snižuje se nebo dokonce mizí citové uspokojení jeho obyvatel z pobytu v takovémto prostředí, může se jevit jako prostor bez řádu.¹⁶

¹³ ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Transformace městských veřejných prostorů na prahu 21. Století v České republice*, VUT Brno, Fakulta architektury, 2003 in KARLÍKOVÁ, T.: *Fungování veřejných prostor ve městě*, diplomová práce, Univerzita Pardubice, 2004, str. 13

¹⁴ ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Transformace městských veřejných prostorů na prahu 21. Století v České republice*, VUT Brno, Fakulta architektury, 2003 in KARLÍKOVÁ, T.: *Fungování veřejných prostor ve městě*, diplomová práce, Univerzita Pardubice, 2004, str. 13

¹⁵ ŠILHÁNKOVÁ, V.: KOUTNÝ, J., ČABLOVÁ M.: *Urbanismus a území plánování*, Pardubice 2002 in KARLÍKOVÁ, T.: *Fungování veřejných prostor ve městě*, diplomová práce, Univerzita Pardubice, 2004, str. 13

¹⁶ LYNCH, K. *Obraz města / The Image of the City*, Bova Polygon Praha 2004

Jednotlivé prvky potom Lynch definuje následovně:¹⁷

- **Cesty.** Jsou jako jakési dráhy, po nichž se obvykle, příležitostně nebo potenciálně pozorovatelé pohybují. Můžeme sem zahrnout ulice, procházkové trasy, dopravní tepny, kanály, železnice. Tyto prvky jsou pro mnohé lidi v jejich představách rozhodující. Lidé se pohybují po městě a přitom ho pozorují. Podél cest, díky nimž vznikají mnohé vazby, se uspořádávají ostatní prvky prostředí.
- **Okraje.** Okraje jsou lineární prvky, které nejsou pozorovateli přímo využívány. Nevnímáme je jako cesty. Jsou to hranice oddělující dvě fáze, dá se říci lineární zlomy v kontinuitě prostoru, např. břehy, železniční koridory, hranice zástavby či zdi. Důležité jsou zde spíše vztahy stran než samotný šev. Okraje mohou být i bariérami, které jsou více či méně průchodné a vymezují tak jednu oblast vůči druhé. Také je můžeme chápat jako švy, k nimž se dvě oblasti vztahují a spojují se skrze ně dohromady.
- **Oblasti.** Oblastmi rozumíme střední až velké části města. Představme si je jako dvojrozměrné. Pozorovatel vstupuje mentálně „dovnitř“ a rozpoznává je podle jejich určitého charakteru. Jsou-li nahlíženy zvenčí, můžeme posuzovat vztahy s okolím. Lidé své město nejčastěji strukturují právě tímto způsobem. Fyzické charakteristiky, jimiž jsou oblasti určovány, jsou tematicky spojeny a skládají se z nekonečného množství rozličných druhů jednotlivostí: textura, prostor, forma, detail, symbol, typy budov, využití a aktivity, obyvatelé, stupeň údržby, topografie.
- **Uzly.** Nazýváme tak body a strategická místa ve městě, do nichž pozorovatel může vstupovat. Jsou to intenzivní ohniska, v nichž a mezi nimiž se pohybujeme. Mohou je tvořit hlavně křižovatky, místa přestupů, křížení nebo prosté sbíhání cest či moment, kdy se jedna struktura mění ve druhou. Uzly také mohou být jednoduše místem, které nabylo na významu kvůli koncentraci nějaké funkce nebo fyzických vlastností. Mnoho uzlů spojuje v sobě dohromady obě vlastnosti – jsou místy křížení i koncentrace. Některá seskupení uzlů se stávají ohnisky a ztělesňují charakter určité oblasti, stávají se symbolem. Takové uzly můžeme nazvat jádery. Pojem uzlů je úzce svázán s pojmem cest, protože křižovatka vzniká v jejich sbíhání, ke kterému nevyhnutelně dojde.
- **Významné prvky.** Významné prvky představují další druh vztažných bodů. V tomto případě pozorovatel mezi tyto prvky přímo nevstupuje, ale má je okolo sebe. Obvykle se jedná o docela snadno rozlišitelné hmotné objekty jako budova, znamení, obchod nebo hora. Měly by být jednoduše vydělitelné

¹⁷ LYNCH, K. *Obraz města / The Image of the City*, Bova Polygon Praha 2004

z velkého množství jiných možností. Některé významné prvky se uplatňují jen z dálky. Obvykle je známe z mnoha úhlů a vzdáleností, jak je vnímáme při pohledu přes nižší objekty. Slouží nám při pochopení širších radiálních prostorových vztahů. Mohou se nacházet v samotném městě anebo v přiměřené vzdálenosti, tak aby se mohly už z praktických důvodů stát trvalým symbolickým ukazatelem. Jako příklad lze uvést samostatně stojící věž, zlatou kupoli nebo vysoké kopce. V této souvislosti můžeme uvažovat i o pohyblivých bodech, jako je třeba slunce, jehož pohyb je pomalý a pravidelný. Některé významné prvky jsou bezprostředně svázány s určitým místem. Jsou viditelné jen z několika málo stanovišť a přístupových cest.

Žádný z těchto základních prvků neexistuje jen sám o sobě. Oblasti jsou strukturované přítomností uzlů, definované okraji, protknuté cestami a nepravidelně rozsetými významnými prvky. Jednotlivé prvky se běžně překrývají a pronikají jeden do druhého.

Příklad Lynchova přístupu:

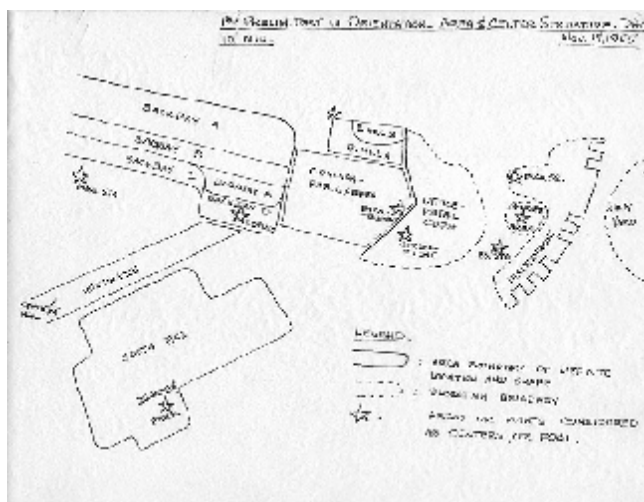
Hodnocení kvality veřejných prostorů Bostonu¹⁸

Území, které bylo v Bostonu hodnoceno, je centrální poloostrov ohraničený linií Massachusetts Avenue.

Byly vypracovány 2 základní rozborů:

1. Školený pozorovatel provedl systematický průzkum v terénu. Zmapoval přítomnost rozmanitých prvků i jejich zřetelnost. Hodnotil silné a slabé stránky jejich image, spojitosti i nespojitosti a další vzájemné vztahy. Všímal si zvláštních kladů i záporů uplatňujících se ve struktuře image. Tato subjektivní hodnocení vznikala na základě bezprostředního vnímání prvků v prostředí.
2. S malým vzorkem místních obyvatel byly vedeny rozhovory, v nichž byla snaha evokovat jejich vlastní představy o konkrétním prostředí. Rozhovor zahrnoval popis, určení polohy, skicování a imaginární vycházky. Dotazováni byli nejen ti, kdo v daném místě trvale bydlí nebo zde již dlouhou dobu pracují, ale i lidé, kteří se do místa svého bydliště či pracoviště touto zónou přepravují.

¹⁸ LYNCH, K. *Obraz města / The Image of the City*, Bova Polygon Praha 2004

Obr. 1 – Prvky Bostonu, které zaznamenala většina dotázaných.

Zdroj¹⁹

Téměř pro všechny dotázané je Boston městem s osobitými, typickými čtvrtěmi propojenými křivolakou a matoucí sítí cest. Toto špinavé město s typickými červenými cihelnými domy je symbolizováno zelenou plochou parku Boston Common, zlatou kupolí State House a výhledem na druhý břeh Charles River z cambridgeské strany. Většina dotázaných dodávala, že je to místo starobylé, historické a plné sešlých budov. Do této struktury už ale vstupují i nové prvky. Centrum města leží na poloostrově. Jeho úzké uličky jsou přecpané lidmi i auty. Nedostatek parkovacích míst je tu citelný. Rozdíl mezi širokými hlavními ulicemi a užoučkými postranními uličkami je obrovský. Mimo Boston Common, Charles River a State House je tu ještě několik dalších výrazných prvků jako Beacon Hill, Commonwealth Avenue či obchodní třída s divadelní čtvrtí zvaná Washington Street, Copley Square, čtvrť Back Bay, Louisburg Square, obchodní čtvrť, North End a Atlatick Avenue, která sousedí s přístavními hrázemi. Podstatná část dotázaných připojovala i další charakteristiky Bostonu. Zmiňovali se o nedostatku zeleně a rekreačních ploch. Město popisovali jako svérázné a rozlohou malé nebo středně velké, převažují v něm rozsáhlá území se smíšenými funkcemi. Jako typické detaily označovali rizalitová okna, železná zábradlí, fasády z hnědého pískovce.

K nejoblíbenějším pohledům na město patří panorámata podtržená přítomností vodního živlu a pocitem otevřeného prostoru. Často byl zmiňován pohled přes Charles River a výhled na město, který se nabízí z bostonského přístaviště.

Struktura města byla většině dotázaných srozumitelná. Charles River se svými mosty totiž velmi jasně vymezuje okraj, s nímž jsou pak rovnoběžné hlavní ulice

¹⁹ <http://libraries.mit.edu/archives/exhibits/lynch/index.html>

čtvrť Back Bay, jakou jsou Beacon Street a Commonwealth Avenue. Tyto ulice, které vedou až k parku Boston Common a Public Garden, vycházejí z Massachusetts Avenue, která je položena kolmo k nábřeží.

Kousek od břehu řeky probíhá okraj přístavních hrází u Atlantic Avenue, jejíž návaznost na celkové schéma už není tak jednoznačná. Ačkoli mnoho tázaných má o Bostonu představu jako o poloostrovu, nebyli schopni představit si propojení mezi řekou a přístavem. Boston se nám pak může jevit jako město rozkládající se jen na jedné straně řeky, které ztrácí na jasnosti a obsahu, čím víc se vzdaluje od břehů Charles River.

Z výpovědí vzorku obyvatel vyplývá, že skoro žádný Bostoňan není schopen o svém městě říci mnoho. Stejně tak nejsou obyvatelé s to vysvětlit řadu detailů. Potíže jim dělá např. popsat trojúhelníkovitou oblast mezi Back Bay a South End nebo území "nikoho" na jih od North Station. Nevědí, jak na sebe navazují Boylston Street a Tremont Street nebo jaký obrazec vytvářejí cesty v obchodní čtvrti aj.

Celkové shrnutí může posloužit jako podklad při vypracování nového návrhu, zaznamenává hlavní problémy v image města. Tedy veškerý zmatek, nevyhraněné lokality, vágně naznačené hranice a izolovanost, přerušená kontinuita, dvojsmyslnost, nedostatek charakteru aj.

William H. Whyte a Project for Public Spaces

Whyte byl jedním z prvních následovníků díla K. Lynche. Od 70. let 20. století se systematicky věnoval výzkumu chování lidí ve veřejných prostorech amerických měst. Tato pozorování měla sloužit, a dodnes skutečně slouží, jako podklad architektům při projektování veřejných prostorů nebo jejich změn a úprav. Whyte a jeho spolupracovníci vycházeli z předpokladu, že důkladným poznáním vzorců chování lidí lze vytvořit základní schémata pro projektování těchto prostorů tak, aby lidem co nejlépe sloužily. Postupně vyvinuli několik metod, z nichž nejužívanější jsou jsou counting (sčítání pohybu pěších) a behaviour mapping (mapování chování).²⁰

²⁰ *Proměna místa. Příručka k vytváření úspěšných veřejných prostranství. Projekt for Public Spaces - Nadace Partnerství (program Partnerství pro veřejná prostranství. Pracovní materiál pro potřeby školení Metody komunitního rozvoje 2002 - 2003 str. 57*

Sčítání

je technika terénního sběru informací, při které se údaje o počtu osob, které projdou sledovaným územím zaznamenávají do sčítacích formulářů. Technika sčítání zkoumá:

- Počet lidí nacházejících se na stanoveném místě pozorování, sčítáním se zjišťuje "zahuštěnost" prostoru lidmi.
- Konflikty mezi chodci a vozidly.
- Sčítání umožňuje pochopit vztahy mezi chodci a vozidly a to zvláště v místech, kde se chodci snaží přejít komunikaci, i když k tomu nejsou podmínky.²¹

Mapování chování

je metoda terénního sběru informací, při kterém tazatel na základě vlastního pozorování značí údaje o chování lidí do připravených formulářů. Technika mapování chování zkoumá:

- Činnosti lidí ve veřejných prostorech

Analýzou činností lze zjistit, jakými lidskými činnostmi tento prostor žije a jaké podmínky potřebuje k tomu, aby činnosti, které slouží k oživení prostoru, mohly být dále rozvíjeny. Na základě výsledků se jednak určí druh městského mobiliáře, kterým by měl být prostor vybaven (lavičky, odpadkové koše, hodiny, poutače atd.), jednak se určí jeho rozmístění, vzhledem k lidským činnostem a potřebám. Rovněž se sleduje, zda je optimální šířka chodníků a to vzhledem k množství lidí, kteří zde procházejí a činnostem, které vykonávají.

- Využívané a nevyužívané části veřejného prostoru

Analýza prostoru z hlediska jeho využití lidmi zjišťuje, která místa ve zkoumaném prostoru patří mezi přitažlivá a lidmi navštěvovaná, a která naopak jsou prázdná a neoblíbená. Na základě analýzy výsledků můžeme určit místa, jež je třeba vybavit tak, aby se stala pro lidi opět přitažlivá.²²

Charakteristika úspěšného místa²³

Když se William H. Whyte zabýval studiem městských náměstí a náměstíček, podařilo se mu identifikovat řadu klíčových ukazatelů, které charakterizují kvalitní veřejné prostranství. Výsledky svého zkoumání uveřejnil v knize *Sociální život malých městských prostorů (The Social Life of Small Urban Spaces)*.

²¹ TILLEY, J., ŠILHÁNKOVÁ, V., NAVRÁTILOVÁ, J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostranství*, United States Peace Corps, Washington D.C., a ÚHA MMB, Brno 1996, 13-15

²² TILLEY, J., ŠILHÁNKOVÁ, V., NAVRÁTILOVÁ, J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostranství*, United States Peace Corps, Washington D.C., a ÚHA MMB, Brno 1996, str.15-19

²³ *Utváření místa*. Příručka k vytváření úspěšných veřejných prostranství. Projekt for Public Spaces - Nadace Partnerství, Brno 2003, str. 62-64

Známost skutečnosti je, že to, co přitahuje lidi do určitého prostoru, je přítomnost jiných lidí. Při posuzování jakéhokoli prostoru musíme především zjistit, čím je pro lidi atraktivní. To je možné identifikovat poměrně snadno – jsou to místa k sezení, dostatek stínu, voda, které se „můžeme dotknout“, dobré jídlo a dobře propojené ulice a chodníky.

Specifickými rysy úspěšného místa jsou:

Převaha skupin lidí nad jednotlivci – Přítomnost lidí ve skupinách může být ukazatelem výběru. Whyte zjistil, že pokud jdou lidé na určité místo ve dvou nebo ve třech, je tomu tak proto, že se na tom již předem dohodli.

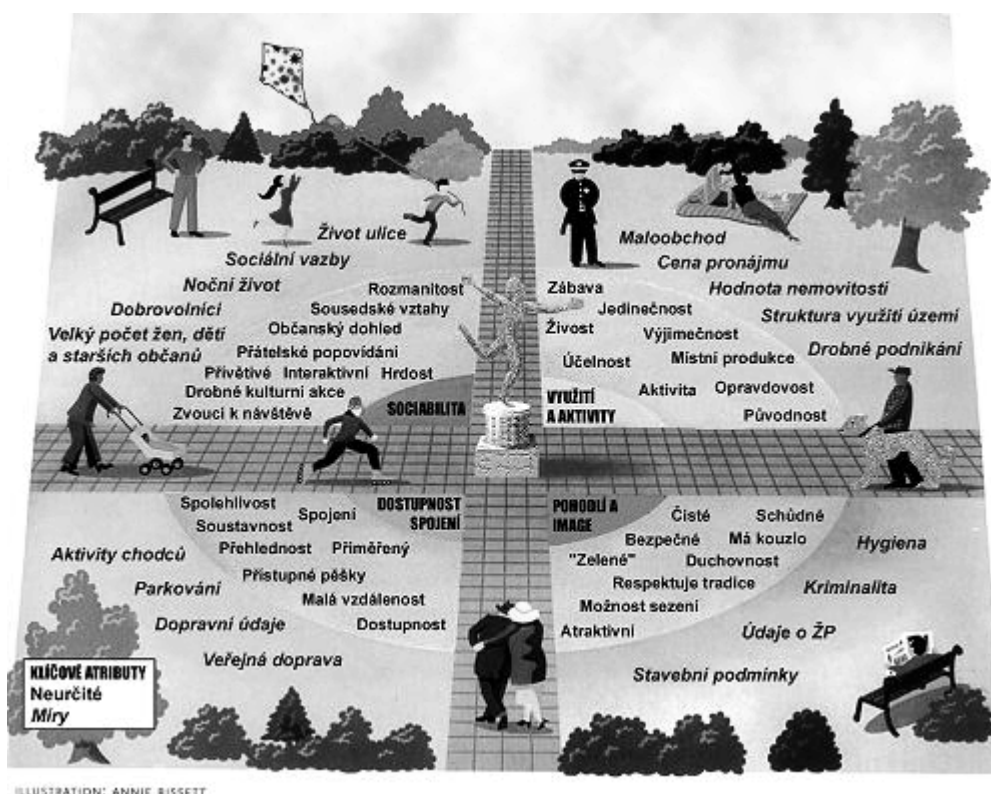
Vyšší počet žen než mužů – Ženy bývají ve volbě místa vybíravější. Kritéria jejich výběru se pohybují od typu sedátek, která jsou zde k dispozici, až k pocitu bezpečí v daném místě.

Rozdílné věkové kategorie – Přítomnost rozdílných věkových skupin většinou prokazuje, že místo má rozličnou klientelu, která je využívá v různou dobu.

Různost aktivit – Na oblíbených místech zpravidla probíhá větší množství aktivit než na místech méně úspěšných. Aktivity přitom nemusejí vyžadovat zvláštní zařízení nebo vybavení.

Citové projevy – Na fungujícím veřejném prostranství se daleko častěji setkáme s lidmi, kteří se drží za ruce nebo se zdraví podáním ruky, a jistě tu uvidíme i více úsměvů, polibků a objetí než na místě problematickém.

Na Whytovu práci navázala aktivita v roce 1975 založené nadace Project for Public Spaces (PPS) (Projekt pro veřejná prostranství). Ta jeho dílo dodnes propaguje a dále rozvíjí. Prvotním cílem nadace bylo přispět k oživení místních veřejných prostranství, jako prostoru pro setkávání a život komunity. Nadace během doby své existence rozvinula celou řadu programů: parky, náměstí, vodní fontány, ulice, doprava, tržiště, veřejné budovy a architektura, výtvarné dílo ve veřejném prostoru a městský mobiliář atd. V rámci těchto programů napomáhá městům i místním komunitám vytvářet nejen dobrá veřejná prostranství, ale oživovat i místní komunitu.

Obr. 2 – Ilustrace: Annie Bissett. Znázornění vlastností, které dělají místo atraktivním

Zdroj²⁴

Zkoumáním více než 1000 veřejných prostranství ve světě zjistili, že se místo stává úspěšným tehdy, když poskytuje čtyři základní kvality:²⁵

- **Dostupnost**

Úspěšné veřejné prostranství je snadno dostupné a viditelné. Lidé se jím mohou snadno pohybovat a využívat různých částí daného prostranství. Fyzické prvky mohou ovlivnit dostupnost a vnímání.

- **Pohodlí a image**

Představa o bezpečí a čistotě, velikosti přilehlých budov, charakteru a půvabu místa, jsou prvořadě při rozhodování, zda určité místo použít, stejně tak i pohodlné sezení či možnost vybrat si, kde budou sedět.

- **Využití a aktivity**

Aktivity jsou základními stavebními kostkami místa. Jsou důvodem, proč lidé poprvé přijdou a proč se na stejné místo vrací. Aktivity činí místo zvláštním nebo jedinečným. Když bude prázdné a nepoužívané, znamená to, že není něco v pořádku.

²⁴ <http://www.prostranstvi.cz/mesta/uvod.php>

²⁵ <http://www.prostranstvi.cz/mesta/uvod.php>

- **Sociabilita**

Sociabilita je kvalita, kterou místo nezískává snadno, ale je nesmírně důležitá pro jeho hodnotu. Když se známí i neznámí lidé potkávají náhodně či záměrně a nemají zábrany komunikovat na daném místě, mají lepší pocit sounáležitosti s místem nebo komunitou.

Příklad hodnocení dle Whyta a Project for Public Spaces: Hodnocení veřejných prostorů v Portlandu

Severoamerický Portland je městem, kde se dlouhá tradice kvalitního územního plánování úspěšně snoubí s velmi aktivním obyvatelstvem, které je zvyklé se zabývat svou komunitou. Prvním krokem na cestě k městu, které by bylo přátelské k pěším, byla změna koncepce dopravy v 70. letech 20. století. Začal být kladen důraz na povznesení ulic jako komplexního městského prostoru, ve kterém jsou nejdůležitější chodci a veřejná doprava. V 80. letech byly pracně obnoveny tramvaje, jež byly před tím v 50. letech zrušeny. Hlavní změnu koncepce uličního prostoru představovalo formulování tzv. „*Arterial Streets Classification Policy*“, podle níž je městský prostor komplexně klasifikován na základě kombinací funkcí, což úplně změnilo názory na jeho tvorbu. Ve svém důsledku vedla klasifikace veřejných prostorů k regulaci parkování a omezování tranzitní dopravy. Podobně zásadní bylo sestavení „*Central City Plan Fundamental Design Guidelines 1990*“ – pozoruhodné sestavy kritérií kvality městského prostoru. Tyto směrnice obsahující rovněž některé regulativy zajišťují především vysokou kvalitu prostředí pro chodce.²⁶

Jan Gehl

Zabývá se teorií veřejných prostorů. Je profesorem Královské Dánské akademie krásných umění. Mezi jeho nejznámější publikace patří kniha *Život mezi budovami (Life Between Buildings, 1971)*. Gehl se soustředil na člověka ve veřejném prostoru a vytvořil propracovanou metodiku aktivit ve veřejných prostorech. Tyto aktivity dělí podle jejich společenského charakteru do tří kategorií – na nezbytné, volitelné a společenské.

Nezbytné aktivity

– ty, které jsou více méně nucené – chození do práce, nakupování, čekání na autobus, jinými slovy všechny činnosti, u nichž je zapojení účastníků více či méně

²⁶ HOLÝ M.: *Veřejné prostory jako indikátor kvality fungování města*, Diplomová práce, Ekonomicko správní fakulta, Universita Pardubice, 2002

vyžadováno. Obecně sem patří každodenní úkoly a kratochvíle. Mezi jinými aktivitami tato skupina obsahuje velkou většinu činností souvisejících s chůzí.

Materiální prostředí na ně má jen mírný vliv.

Volitelné aktivity

– aktivity, které jejich účastníci provozují, jenom když chtějí a jestliže to umožňuje místo a čas. Tato kategorie zahrnuje takové aktivity, jako jsou procházky na čerstvém vzduchu, postávání a pozorování okolního života, sezení a slunění.

Tyto aktivity probíhají jenom za optimálních venkovních podmínek, když k tomu vybízí příjemné počasí a místo.

Společenské aktivity

– jsou všechny aktivity, které závisejí na přítomnosti jiných lidí na veřejných prostranstvích. Zahrnují hrající si děti, zdravení a konverzaci, veřejné aktivity různého druhu a jako nejrozšířenější společenskou aktivitu – pasivní kontakty, tedy prosté pozorování jiných lidí a jejich poslouchání.

Tyto aktivity skoro ve všech případech vznikají z aktivit spojených s ostatními dvěma kategoriemi aktivit. Rozvíjejí se ve spojení s ostatními aktivitami tam, kde jsou lidé na stejném místě, setkávají se, mívají jeden druhého nebo se pouze pozorují.

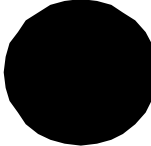
Společenské aktivity se objevují spontánně jako přímý důsledek toho, že se lidé pohybují a pobývají na stejných místech. Z toho vyplývá, že společenské aktivity jsou nepřímo podporovány tam, kde jsou nezbytným a volitelným aktivitám poskytnuty lepší podmínky.

Jsou-li venkovní prostory nekvalitní, vyskytují se v nich jen nezbytně nutné aktivity.

Když mají venkovní prostory vysokou kvalitu, nezbytné aktivity probíhají přibližně stejně často, mají však jasnou tendenci se prodlužovat, protože materiální podmínky jsou lepší. Navíc se ale objeví široká škála volitelných aktivit, protože místo a situace nyní lákají lidi, aby se zastavili, posadili se, jedli atd.

Na ulicích a městských prostranstvích nízké kvality se odehrává jen minimum aktivit. Lidé spěchají domů. Dobré prostředí umožňuje zcela jiné, široké spektrum lidských aktivit.²⁷

²⁷ GEHL, J.: *Život mezi budovami*, Nadace Partnerství, Brno 1999 str. 13

Typ aktivit	Kvalita materiálního prostředí	
	Špatná	Dobrá
Nezbytné aktivity		
Volitelné aktivity		
Společenské aktivity		

Tab. 1 – Grafické znázornění vztahů mezi kvalitou venkovních prostor a poměrným výskytem venkovních aktivit. Zdroj ²⁷

V následující tabulce je znázorněno podrobné hodnocení kvality veřejných prostranství dle Gehla. Ten definuje 3 základní kategorie kritérií, jsou jimi bezpečí, komfort a požitek.

Tyto kategorie v sobě zahrnují následující sledované atributy:

BEZPEČÍ	Ochrana proti provozu a nehodám – pocit bezpečí - Ochrana pro chodce - Odstraňování strachu z provozu	Ochrana proti zločinu a násilí – pocit bezpečí - Živá veřejná sféra - Přehledné ulice - Překrývání funkcí denních a nočních - Dobré osvětlení	Ochrana proti nepříjemným smyslovým zážitkům - Vítr - Děšť se sněhem - Chlad / horko - Znečištění - Prach, hluk, oslnění
	Příležitosti k procházkám - Prostor pro pěší - Zajímavé fasády - Žádné překážky - Dobré povrchy - Dostupnost pro každého	Příležitosti k zastavení / pobytu - Efektní okraj / atraktivní zóny pro zastavení / pobyt - Podporu pro stání - Fasády s dobrými detaily, zvoucí k pobytu	Příležitosti k sezení - Zóny pro sezení - Využití výhod: výhled, slunce, lidé - Dobrá místa k sezení - Lavičky pro odpočinek
	Příležitosti k vidění - Přiměřené zobrazení vzdáleností - Neomezené výhledy - Zajímavé obrazy (výhledy) - Osvětlení (když je tma)	Příležitosti mluvit a poslouchat - Nízká hluchost - Městský mobiliář, kt. poskytuje „prostor hovorům“	Příležitosti pro hru a cvičení - Fyzická aktivita, cvičení - Hry a pouliční zábavy - Ve dne v noci - V létě v zimě
POŽITEK	Měřítko Budovy a prostory projektované v lidském měřítku	Možnosti využívat pozitivní aspekty klimatu - Světlo/stín - Teplo/chlad - Úkryt před větrem/vánkem	Pozitivní smyslové zkušenosti - Dobrý design a detaily - Kvalitní materiály - Pěkné výhledy - Stromy, rostliny, voda

Tab. 2 – 12 klíčů hodnocení kvality dle autorů J. Gehla a L. Gemzoe²⁸

28 GEHL J., GEMZOE L. a kol.: *New city life*. Copenhagen 2006, ISBN 87 7407 365-6, str. 107, přeloženo z anglického originálu.

Bezpečí

– vyjadřuje naši potřebu být v bezpečí před nehodou, nejistotou a nepohodlím.

Významným faktorem je doprava. Kvalitní městské prostory poskytují dobrou dopravní bezpečnost, abychom se nemuseli bát přejít nebo nemuseli zůstat v neustálé pohotovosti, s dětmi pevně za ruce atd. Stručně řečeno: kvalitní městské prostory poskytují dobré podmínky pro pěší provoz.

Dalším kritériem, které spadá pod „bezpečí“ je prevence kriminality, zajištění skutečného pocitu bezpečí při našem pohybu městem. Tmavé, opuštěné prostory a ulice často podporují pocit nejistoty. Abychom měli v daném místě pocit bezpečí, musí tam být lidé se svými činnostmi.

Toho lze nejlépe dosáhnout přítomností různých funkcí: bydlení, kanceláře, obchody a restaurace, takže tam jsou světla v oknech a lidé v bezprostřední blízkosti objektu po celou dobu noci i dne.

Třetí faktor se zabývá ochranou proti nepříjemným smyslovým zážitkům, jako je nepříjemný zápach, znečištění nebo nepříznivé povětrnostní podmínky. Ve Skandinávii je hlavním problémem to, že nás vítr ochladí a oblačnost zabráni slunci znovu zahřát. Ale problémy se liší podle ročních období a region od regionu. Další části světa často mají zcela odlišné klimatické problémy, ale ochrana před nežádoucími prvky klimatu je všude důležitá.²⁹

Pohodlí

Příležitost zapojit se do různých aktivit a okolních zkušeností k tomu, aby byly vytvořeny dobré podmínky k fungujícímu městskému prostoru, k usnadňování základních lidských činností.

Chodci potřebují prostor k pohybu, stejně jako prostor pro stání a sezení, kde by se cítili příjemně a přirozeně.

Projektování okrajů veřejného prostoru je důležité zejména pro městský život. Lidé raději zůstávají na okraji, nebo na hranici okrajových oblastí, kde mají dobře chráněná záda. Chtějí dobrou příležitost pro pozorování, poslech a mluvení.

Dobrý městský prostor má mnohostranné využití. Je důležité smět zůstat a zážitky z městského prostoru využít pro pasivní i aktivní odpočinek. Není nutné, aby se dělo mnoho věcí najednou, ale spíše o "fázi" být nastaven tak – zažít mnoho různých věcí postupně: od klidného náměstí po tržiště, letní kino a tak dále.³⁰

²⁹ GEHL J., GEMZOE L. a kol.: *New city life*. Copenhagen 2006, ISBN 87 7407 365-6. Str. 106, přeloženo z anglického originálu.

³⁰ GEHL J., GEMZOE L. a kol.: *New city life*. Copenhagen 2006, ISBN 87 7407 365-6. Str. 106, přeloženo z anglického originálu.

Požitek

Vytvoření naprosto příjemného prostoru je velmi závislé na využití vlastností, atrakcí a speciálních příležitosti nacházejících se uvnitř či v okolí městských prostorů. Je nezbytně nutné vytvářet městské prostory v lidském měřítku, s pěknými detaily, kvalitním materiálem a kvalitním městským mobiliářem. Dobrý městský prostor musí rovněž poskytnout příležitost využít pozitivních aspektů místního klimatu.

Konečně, městský prostor by měl nabízet dobré zážitky, hezké výhledy a zajímavé smyslové vjemy. V neposlední řadě – všechny kvality by měly být koncipovány v architektonické jednotě.³¹

Příklad hodnocení kvality veřejného prostoru Gehlem:

Hodnocení veřejných prostorů v Kodani

Gehl se neomezuje pouze na teoretické práce, ale své poznatky aplikuje za pomoci řady svých spolupracovníků zejména v Kodani. Cílem těchto počínů je vytvářet takové městské prostředí, které bude lidi vybízet k pobytu ve městě, k trávení volných chvil mezi jinými lidmi a s jinými lidmi.

Obr. 3 – Kodaň – pěší zóna Strøget, pohled od Højbro Plads.

Zdroj: Vlastní foto

Cestou pak je rozšiřování pěších zón ve městě, podpora alternativních druhů dopravy (cyklistická a městská hromadná doprava) i podpora volitelných aktivit jako jsou předzahrádky restaurací či nejrůznější kulturní a jiné akce. Dánská Kodaň je proto dnes pokládána za jeden z příkladů skutečně humanizované evropské metropole, ve které se náměstí a ulice promyšleně a systematicky zvelebovaly. Město při tom získalo řadu působivých a inspirujících veřejných prostorů. Tento

³¹ GEHL J., GEMZOE L. a kol.: *New city life*. Copenhagen 2006, ISBN 87 7407 365-6. str. 106, přeloženo z anglického originálu.

proces v Kodani započal v roce 1962 přeměnou první ulice na pěší zónu a postupnými kroky se do poloviny devadesátých let podařilo vytvořit rozsáhlý propojený systém náměstí a ulic s předností pěšího provozu. Současně byly tyto veřejné prostory upraveny a vybaveny mobiliářem takovým způsobem, že maximálně podporují vznik a rozvoj veškerých možných městských aktivit a vytvářejí charakteristický obraz města významný jak pro obyvatele, tak pro jeho návštěvníky. Kodaň v tomto období zažila zcela zásadní změnu městského životního stylu, který je dnes označován jako „kavárenská kultura“.³²

"V letech 1992 – 1996 se dánská Kodaň změnila z města věnovaného dopravě v město věnované lidem, jejich aktivitám a městskému životu. V tomto období došlo k nárůstu ploch s omezenou či vyloučenou dopravou z původních 15 800 m² na 95 750 m². Množství ulic původně s hustým provozem bylo věnováno pěším, mnoho náměstí bylo upraveno pro pěší provoz a pobyt obyvatel a návštěvníků.

Všechny tyto zásahy měly za následek vznik propojeného systému s předností pěšího provozu."³³

Obr. 4 – Předzahrádka restaurace na ulici Gammel Strand, chladný listopadový den.

Zdroj: Vlastní foto

³² ŠILHÁNKOVÁ V.: *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*, Brno 2003, str. 61

³³ GEHL, J.: *Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství*, Nadace Partnerství, Brno 2000.

4.1.3 Hodnocení veřejných prostorů v podmínkách České republiky

Hodnocení veřejných prostorů dle metod Project for Public Spaces

Shrnutí teorie metodiky upravené pro potřeby podmínek České republiky:

Jedná se o techniku pozorování, údaje o chování lidí se zapisují do připravených formulářů (předmět zkoumání viz kap. 4.1.2.).

Technika mapování chování má tyto etapy:³⁴

- a) příprava projektu (stanoví se hranice prostoru, segmentace prostoru – sleduje prostorové a funkční využití prostoru).
- b) předvýzkum (ověřuje správnost segmentace prostoru aj.)
- c) příprava dotazníku (skládá se ze dvou částí – z mapy zkoumané oblasti a z výčtu činností vykonávaných na sledovaném území – např. sezení, stání, čtení atd. a z demografických údajů pozorovaných lidí – věk, pohlaví).
- d) sběr dat – by měl být prováděn nejméně po dva dny (pracovní víkendový) Pozorování by se mělo opakovat každou hodinu v průběhu celého dne. Na každou hodinu mapování chování je třeba nový dotazník. Vyplňování formuláře má tyto kroky:
 - vyznačení data, času a jména pozorovatele před začátkem pozorování
 - popis ostatních charakteristik
- e) zpracování (součty jednotlivců pod kolonkami pohlaví a věku a součty skupin pod činnostmi)
- f) závěrečná zpráva – by měla identifikovat prostory s činnostmi oživujícími veřejný prostor, ovšem s nutností jejich posílení, stejně tak jako oblasti, kde se žádné činnosti nevyskytují, ale bylo by žádoucí je do prostoru "dostat".

Technika sčítání má následující etapy:³⁵

- a) příprava projektu (stanovení místa sčítání)
- b) předvýzkum (ověření výběru místa, jeho zaznačení do mapy,
- c) příprava dotazníku

³⁴ Zpracováno s využitím TILLEY J., ŠILHÁNKOVÁ V.: NAVRÁTILOVÁ J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostoru*, Brno 1996

³⁵ Zpracováno s využitím TILLEY J., ŠILHÁNKOVÁ V.: NAVRÁTILOVÁ J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostoru*, Brno 1996

Sčítací formulář musí obsahovat následující údaje:

- jméno pozorovatele, datum a místo pozorování
- čas, ve kterém se sčítání provádí a interval sčítání
- kolonky pro součty sčítání

d) sběr dat (interval jednoho sčítání je 12 až 15 minut, vždy na určitém místě se sčítá ve stejnou dobu, jen o hodinu později)

e) zpracování

f) vyhodnocení – celkové součty poskytnou základní informace, kudy lidé chodí více, kudy méně a ve kterém čase je sledovaný prostor nejvíce zahuštěn

Příklad přístupu hodnocení kvality veřejných prostorů:

V rámci společenské analýzy hodnocení Mendlova náměstí v Brně byly použity např. metoda „Mapování chování“, „Sčítání“ a další. Mapování proběhlo v roce 1996.

Pro rozsáhlost materiálu zde jako příklad uvádím pouze hodnocení metodou „mapování chování“.³⁶ Mapování chování zjišťuje jednoduchou metodou na typech lidí, kteří do místa přicházejí a typech činností, které tam dělají, jaká zlepšení jsou potřeba, kde jsou potřeba a jaké jiné typy posílit resp. oslabit. Mapování chování může být rovněž užitečné při vymezování profilu užívání prostoru.

Mapování chování bylo provedeno 30.4.1996 mezi 5:30 a 20:05 hodinou. Byly sledovány čtyři rozdílné prostory: u pivovaru, centrum, tržiště a okolí kláštera.

místo	celkem	sami	M	Ž	0-6	7-18	19-60	60+	1.činnost	%	2.činnost	%	3.činnost	%
1 pivovar	575	73	82	93	9	24	341	1	stojí	62%	mluví	22%	sedí	19%
2 centrum	850	82	90	60	4	01	677	8	stojí	53%	stojí ve frontě	22%	mluví	12%
3 trh	861	73	37	24	7	21	646	7	stojí	61%	stojí ve frontě	17%	nakup.	14%
4 klášter	188	41	14	4		46	125	2	stojí	66%	mluví	23%	sedí	14%

Tab. 3 – Ukázka vyhodnocení mapování chování na Mendlově náměstí v Brně. Zdroj³⁶

³⁶ TILLEY J., ŠILHÁNKOVÁ V.: NAVRÁTILOVÁ J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostoru*, Brno 1996

Předešlá tabulka je přehledem 4 mapovaných prostorů. V tabulce je vyjádřeno: určení prostoru, celkový počet lidí, počet osamělých lidí, počet mužů a počet žen, věkové rozložení lidí a procentuální vyjádření třech nejvýznamnějších aktivit v daném prostoru.

Ve shodě s ostatními získanými informacemi bylo nejvíce lidí pozorováno v prostoru tržiště (jižní část náměstí) a v centru náměstí 69 % pozorovaných. Nejobvyklejší činností na všech čtyřech prostorech bylo stání (nejčastěji čekání na MHD – celkem 61 %). Naopak během doby průměrně sedělo jen 12,5 % lidí. V okolí pivovaru se vyskytovalo nejvíce starých občanů (16 % ze sledovaných lidí v tomto prostoru) a v okolí kláštera nejvíce mládeže 7 – 18 let (25 % z lidí sledovaných v daném prostoru).

Systém veřejných prostorů ve městě

Podle Evy Staňkové můžeme při pohledu na město a jeho veřejné prostory a také na provoz a aktivity, které se na nich odehrávají, rozlišit systémy, ke kterým bychom mohli najít jistý přírůstek v ÚSES (Územní systém ekologické stability). Ten můžeme obecně definovat jako systém, který slouží zajištění ekologické stability území, a to především umožněním existence a migrace organismů. Tento systém má tři stupně – lokální, regionální a nadregionální.

Na základě této úvahy byly pro potřeby vytvoření systému městských veřejných prostor definovány tyto stupně (členění veřejných prostorů dle jejich významu v organismu měst):³⁷

Podle významu, tj. podle spádového okruhu nejčastějších uživatelů veřejného prostoru, můžeme veřejné prostory členit na následující řádové kategorie:

1. lokální

– vnitroblokové a polovnitroblokové prostory, které mají význam zejména pro obyvatele nejbližšího okolí. Základní charakteristikou lokálně významných veřejných prostorů je důraz na jejich obyvatelnost. Jsou to prostory, které vytvářejí zázemí obyvatelům okolních domů, místa pouze neformálních až intimních každodenních kontaktů, místa her dětí. Tyto prostory zpravidla obsahují pouze vybavení zajišťující jejich obyvatelnost – dětská hřiště, lavičky apod. Nemusí být zcela fyzicky oddělena od okolních prostorů, nicméně cizí návštěvník v nich jednoznačně pocítuje, že již narušuje soukromí místního obyvatelstva.

³⁷ ŠILHÁNKOVÁ V.: *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*, Brno 2003, str. 16-20

2. místní

– veřejný prostor, který je jedním z několika, popř. mnoha obdobných v městské čtvrti, prostor který nemá žádný zvláštní význam. Základní charakteristikou místně významného veřejného prostoru je nejširší možné promísení všech funkcí. Funkce kulturně – společenská je v poloze neformálních kontaktů, i když tyto ještě mohou nabývat masovější charakter (např. jako neformální slavnosti v rámci komunity).

Rovněž tak obchodní funkce oproti následujícím typům ustupuje, a to zejména do podoby prodeje zboží každodenní spotřeby (potraviny, drogistické zboží apod.). Občerstvení je spíše ojedinělé a má často i podobu centra místní „kultury“. Velmi významný je zvyšující se podíl funkce bydlení, která začíná mít převládající a určující charakter. S funkcí bydlení souvisí potřeba rozvoje rekreační funkce, a to nejen ve formě krátkodobé každodenní rekreace, ale i rekreace víkendové. Z hlediska dopravy je žádoucí, aby místní centra byla dopravně vyvážená v tom smyslu, že se na nich musí mísit všechny typy dopravy – pěší, cyklisti, městská hromadná doprava (MHD) i individuální automobilová doprava (IAD). IAD by ale neměla nabývat většího významu než ve formě obslužných komunikací. Z prostorového hlediska jsou místně významnými veřejnými prostory náměstí, městské třídy, případně menší parky a parkově upravené plochy.

3. okrskový

– veřejný prostor, který je typický pro určitou městskou část nebo čtvrť. V těchto prostorech převažuje kulturně společenská a obchodní funkce, i když v poněkud omezené míře oproti celoměstsky významným prostorům. Z hlediska kulturně společenské funkce je zde jasný posun k poloformálnímu a neformálnímu střetávání, i když ještě v poměrně velkém měřítku, co se týče rozsahu konaných akcí. V oblasti obchodní se jedná zejména o obchod v budovách, které obklopují veřejný prostor a vytvářejí tak živý obchodní parter. Ve vlastním veřejném prostoru se mohou vyskytovat prodejní stánky. Pokud je veřejný prostor nebo jeho část upravena jako tržiště, jedná se vždy o denní trhy menšího rozsahu a významu. V oblasti občerstvení je patrný útlum této funkce a její posun k méně okázalým způsobům stravování – převažují restaurace nižších cenových skupin, bistra a bufety. Ve veřejném prostoru jsou často umístěny stánky s rychlým občerstvením, případně předzahrádky.

Z dopravního hlediska by měl v okrskově významném centru nastat kompromis mezi všemi druhy dopravy. Okrskově významná centra jsou často významnými přestupními uzly MHD, případně mezi MHD a ostatními druhy dopravy, podíl IAD zde ale není zanedbatelný a nebylo by správné IAD významně potlačovat. Podíl IAD ale v žádném případě nesmí omezovat ostatní typy dopravy – zejména dopravu pěší a cyklistickou a dále nesmí mít zásadně negativní (v krajním případě dokonce likvidační) vliv na ostatní funkce prostoru. V okrskově významném centru nabývá na významu i funkce bydlení (i když jen v omezené míře) a s ní spojená funkce

rekreační – zejména krátkodobá rekreace místního obyvatelstva. Z prostorového hlediska se u veřejných prostorů okrskového významu jedná nejčastěji o náměstí, případně kombinaci náměstí a městské třídy, resp. křižovatku městských tříd.

4. celoměstský

– veřejný prostor, který je občany vnímán jako nejdůležitější, nejvýznamnější ve městě – může být totožný s některým z následujících typů. Pro jejich využití je charakteristická obchodní a kulturně – společenská funkce. Slouží pro formální i neformální setkávání občanů (politické demonstrace, divadelní a hudební produkce apod.). Tyto veřejné prostory jsou obklopeny živým obchodním parterem. Ve vlastním prostoru jsou často umístovány prodejní stánky, případně celá plocha či její podstatná část je upravena jako tržiště (denní či výroční trhy). Obchodní funkce je doplněna možností občerstvení, jak sítí restaurací, bister a bufetů umístěných v objektech obklopujících veřejné prostory celoměstského významu, tak i stánky s rychlým občerstvením, případně letními předzahrádkami, které jsou přímou součástí využití veřejného prostoru.

V oblasti dopravy je snaha maximálně potlačit individuální automobilovou dopravu, a tak se z hlediska dopravního setkáváme s celoměstsky významnými veřejnými prostory zejména jako s pěšími zónami, kombinovanými zónami pro pěší a MHD, případně v kombinaci maximálně s obslužnou IAD tzv. zóny 30. Významnou charakteristikou celoměstsky významných prostorů je skutečnost, že funkce bydlení, jak na samotných veřejných prostorech, tak i v objektech tyto prostory obklopujících, je v maximální míře potlačena. Z prostorového hlediska nabývá celoměstsky významný veřejný prostor podoby systému ulic a náměstí (příp. zákoutí, drobných zelených ploch).

5. regionální

– veřejný prostor symbolizující určitý region. Z hlediska prostorového uspořádání a funkční náplně jsou tyto veřejné prostory v podstatě totožné s celoměstsky významnými veřejnými prostory, jen formálních akcí regionálního významu se zde odehrává větší množství. Z logiky věci vyplývá, že regionálně významný veřejný prostor se může nacházet pouze v regionálně významném sídle.

6. nadregionální, národní

– veřejný prostor vytvářející nebo symbolizující identitu národa, státu nebo jiné velké a významné skupiny obyvatelstva. Tak jako u regionálně významného veřejného prostoru, i zde je funkční a prostorová skladba totožná s celoměstsky významnými veřejnými prostory. S tímto veřejným prostorem se ztotožňuje regionální nebo národní cítění obyvatelstva, z čehož plyne poměrně vysoké procento formálních akcí regionálního nebo celonárodního významu. Z logiky věci vyplývá, že nadregionálně nebo národně významný veřejný prostor se může nacházet pouze

v metropoli. Pro Českou republiku jsou takovými prostory zejména Václavské a Staroměstské náměstí v Praze.

Dělení veřejných prostorů podle jejich základní funkce (viz Šilhánková³⁸):

- **Obytná náměstí – ulice;** místa, kde většinou dochází k přechodu od veřejného prostoru k poloveřejnému nebo polosoukromému. Charakter sociálních kontaktů a aktivit má zde neformální až intimní charakter.

- **Rekreační – oddechový veřejný prostor (náměstí / park);** prostor s převažující rekreační až obytnou funkcí. Velmi často má výraznou parkovou úpravu a může tvořit přechod k parkům. Sociální kontakty mají převážně neformální charakter.

- **Dopravní ulice – náměstí;** veřejný prostor věnován, v převážné míře, individuální automobilové dopravě (v pohybu / doprava v klidu). Negativní zatížení prostorů hlukem a exhalacemi snižuje výskyt ostatních aktivit. Míra sociálních kontaktů je v podstatě nulová.

- **Společenské – slavnostní – reprezentační náměstí;** centrální městské prostory s výraznou společenskou funkcí. Často reprezentační prostory a místa formálního shromažďování. Tyto prostory jsou charakteristické převládajícími formálními sociálními kontakty.

- **Obchodní náměstí – ulice;** Veřejné prostory, které jsou věnovány obchodu a službám přímo v ploše veřejného prostoru nebo jsou občanským vybavením charakteru a služeb lemovány. Prostory vytvářející velké množství cílů a příležitostí k aktivitám a bohatým sociálním kontaktům. U sociálních kontaktů zde převládají spíše ty neformální.

- **Shromažďovací – rozptylová náměstí;** tvoří prostor před významnými veřejnými budovami. Jsou využívány zejména v souvislosti s funkcí dané veřejné budovy pro přenesení zátěže v době začátku a konce akcí konaných v budově. Příležitostně přebírá i doprovodné funkce – rozšíření funkce budovy.

Ve skutečném životě města se většinou veřejné prostory s jednoznačně vyhraněným typem nevyskytují. Vítané jsou v praxi především kombinace jednotlivých typů a tedy veřejné prostory se smíšenou funkcí.

³⁸ ŠILHÁNKOVÁ, V. : *Veřejné prostory v Územně plánovacím procesu*, Vysoké Učení Technické v Brně, Brno 2003. ISBN 80-214-2505-9.

Z výše uvedeného vyplývá, že veřejné prostory ve městě by měly fungovat jako systém. Význam fungování systému veřejných prostorů ve městě je neoddiskutovatelný. Předmětem této práce však není hodnocení systému veřejných prostorů, nýbrž jednotlivých prostorů v něm bez ohledu na jejich postavení v systému.

4.2 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ A JEHO INDIKÁTORY

Dalším teoretickým nástrojem pro hodnocení kvality veřejných prostorů je koncept trvale udržitelného rozvoje.

4.2.1 Trvale udržitelný rozvoj

Charakteristika trvale udržitelného rozvoje obecně

Existuje celá řada definic, které charakterizují udržitelný rozvoj. Na téma udržitelného rozvoje byla a je vedena celá řada diskusí. Na jejich základě Valné shromáždění OSN v roce 1983 ustanovilo Světovou komisi pro životní prostředí a rozvoj (WCED - The World Commission on Environment and Development), kterou pověřilo analyzováním vztahu mezi hospodářským rozvojem a životním prostředím a navrhnutím způsobu, jak mezi nimi překonat zdánlivě neřešitelné rozpory. Komise pracovala tři roky pod vedením norské ministerské předsedkyně Gro Harlem Brundtlandové a v roce 1987 vydala zprávu: „Naše společná budoucnost“ (WCED, 1987). Navrhuje v ní, aby problémy životního prostředí byly v celosvětovém měřítku řešeny ne zastavením, ale novým typem hospodářského rozvoje - "rozvojem trvale udržitelným" (sustainable development).³⁹

Základní aspekt udržitelného rozvoje asi nejlépe vystihuje definice z této zprávy.

„(Trvale) udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“

Podmínkou rozvoje je zachování možností rozvoje, základní možností je přitom zachování přírodních podmínek v místním měřítku i v celé biosféře. Zpráva rozebírá přírodní, sociální a další podmínky a změny nutné pro udržitelný rozvoj na planetě Zemi.

Udržitelný rozvoj znamená především rovnováhu mezi třemi základními oblastmi našeho života (ekonomikou, sociálními aspekty a životním prostředím), také rovnováhu mezi zeměmi, různými společenskými skupinami, dneškem a budoucností apod.⁴⁰

³⁹ *Vita nostra revue*, 12. ročník, časopis Univerzity Karlovy v Praze, 3. lékařské fakulty, ISSN 1212-5083, str. 20

⁴⁰ Metodika pro místní Agendy 21 v ČR, http://www.ceu.cz/edu/ma21/metodika/Metod-MA21_02-UR_0503.pdf

Podmínkou rozvoje je zachování možností rozvoje, základní možností je přitom zachování přírodních podmínek v místním měřítku i v celé biosféře. Zpráva proto podrobně rozebírá přírodní, sociální a další podmínky a změny nutné pro udržitelný rozvoj na Zemi.

„Trvale udržitelný rozvoj je způsob života, který hledá rovnováhu mezi svobodami a právy každého jednotlivce a jeho odpovědností vůči jiným lidem i přírodě jako celku, a to včetně odpovědnosti vůči budoucím generacím. Žijme tak, abychom při uspokojování svých potřeb neomezovali práva těch, co přijdou po nás.“
Josef Vavroušek, 1994.⁴¹

Příklady dalších definic:

Koncepce trvale udržitelného rozvoje vytyčuje rámec pro integraci ekologických zásad a rozvojových strategií, přičemž termín „rozvoj“ se užívá v nejširším smyslu. Ve svém běžném chápání nepožaduje zastavit hospodářský růst. Ten však vždy přináší rizika poškozování přírodního prostředí, neboť ve větší míře zatěžuje přírodní zdroje. Ti, kdo usilují o trvale udržitelný rozvoj, budou nutně usilovat o propojení ekonomických a ekologických hledisek a cílů. Péče o životní prostředí se tak stává nedílnou součástí trvale udržitelného rozvoje, zaměřuje se více na příčiny ekologických problémů než na jejich příznaky a důsledky.

Interpretace pojmu trvalé udržitelnosti není jednoznačná. V tzv. slabé udržitelnosti se předpokládá, že přírodní potenciál lze do jisté míry nahradit lidským potenciálem a kapitálem. Technické výrobky tedy mohou alespoň zčásti nahradit přírodní produkty, aniž by společenství nebo území „zchudlo“. V tomto pojetí je dosažení trvale udržitelného rozvoje poměrně snadné, nevyžaduje zásadní změny v chování jedinců ani fungování celých společenství. Přesto je v reálných podmínkách politiky a ekonomiky někdy velmi obtížné dosáhnout i takto „slabých“ cílů udržitelnosti rozvoje – například omezení znečišťování prostředí výrobními procesy nebo užíváním spalovacích motorů v dopravních prostředcích.

Trvalá udržitelnost v tzv. silném pojetí nesouhlasí s tím, že by bylo jakkoliv možno nahradit přírodní zdroje zdroji uměle vytvořenými. Ochuzení přírodních zdrojů chápe jako nevratnou změnu; naproti tomu změna, která přivodí růst přírodního bohatství, zhodnotí životní prostředí, a tím i kvalitu života lidí, kteří jsou součástí přírody. Změny v přírodním bohatství mají i svůj sociální rozměr: protože ekonomicky chudí lidé a chudé komunity jsou relativně více závislí na přírodních podmínkách a zdrojích, přináší ochuzení přírodních zdrojů ve prospěch umělých

⁴¹ *Vita nostra revue*, 12. ročník, časopis Univerzity Karlovy v Praze, 3. lékařské fakulty, ISSN 1212-5083, str. 21

produktů těmto lidem a komunitám větší rizika a potenciálně větší míru zhoršení kvality života.

Důsledné uplatnění „silného“ pojetí trvalé udržitelnosti by znamenalo průlom do „růstové mentality“ současné společnosti, většiny jejích ekonomických institucí a pravidel, podle kterých alokuje své zdroje.⁴²

Rozvoj lidské společnosti (civilizace), který dokáže naplnit potřeby současné generace, aniž by ohrozil uspokojení potřeb generací následujících nebo se uskutečňoval na úkor jiných národů, přičemž neohrožuje přirozené funkce ekosystémů, nesnižuje biologickou rozmanitost přírody, neohrožuje podstatu přirozených zdrojů přírody a nepřekračuje asimilační (samočistící) kapacitu přírodního prostředí (definice Světové komise pro životní prostředí a zdraví). Primární význam pro trvale udržitelný rozvoj má zřejmě nepřetěžování ekologického potenciálu planety (samočištění, recyklace, tvorba obnovitelných zdrojů). Pro charakteristiku trvale udržitelného rozvoje je vypracována řada indikátorů (ukazatelů) trvale udržitelného rozvoje. Mnohé z těchto ukazatelů jsou srovnatelné s tzv. indikátory kvality životního prostředí.⁴³

Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.⁴⁴

Trvale udržitelný rozvoj zabezpečuje nutnost efektivního, účinného a vzájemně vyváženého řešení problémů hospodářských, ekologických a sociálních v reálném čase a prostoru s ohledem na potřeby současných i budoucích generací.⁴⁵

Zákon o životním prostředí trvale udržitelný rozvoj definuje následovně:

„Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“⁴⁶

⁴² MAIER, K.: *Územní plánování*. Vydavatelství ČVUT. Praha, 2004

⁴³ BRANIŠ, M a kol.: *Výkladový slovník vybraných termínů z oblasti ochrany životního prostředí a ekologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 1999, zdroj <http://www.uur.cz>

⁴⁴ MATĚJKA, V., MOKRÝ, J.: *Slovník pojmů ve výstavbě*. Doporučený standard. Metodická řada DOS M 01.01. Praha: Informační centrum České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2000, zdroj: <http://www.uur.cz>

⁴⁵ <http://www.uur.cz>

⁴⁶ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů - § 6

Charakteristika trvale udržitelného rozvoje v územním plánování, definice dle právních předpisů

Charakteristiku trvale udržitelného rozvoje lze vyčíst i v současném *stavebním zákoně* – § 1:

„Územní plánování soustavně a komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území.

Územní plánování vytváří předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí a ochranu jeho hlavních složek - půdy, vody a ovzduší.“⁴⁷

Pro potřeby své disertační práce budu vycházet z následující definice trvale udržitelného rozvoje města:

Představa trvale udržitelného města, které je definováno jako „soubor malých hustě osídlených čtvrtí, z nichž každá má mnohoúčelové jádro, které je snadno dosažitelné pěšky nebo dojížděním z méně hustě osídlených obytných částí.“⁴⁸

Implementační nástroje trvale udržitelného rozvoje

Nezmínit nelze ani charakteristiku implementačních nástrojů trvale udržitelného rozvoje:

Agenda 21

Je dokument podepsaný na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (Rio de Janeiro, červen 1992), který pojednává problematiku ochrany životního prostředí a rozvoje všech států (skupin států) komplexně a globálně. Staví na principech trvale udržitelného rozvoje. Agenda 21 je akčním plánem států světa pro 21. století. Má 40 kapitol, rozdělených do čtyř částí: sociální a ekonomické aspekty, ochrana zdrojů a hospodaření s nimi, posilování úlohy velkých skupin, nástroje a mechanismy k uskutečňování. Kromě doporučení a návodů vyzývá text Agendy 21 k přijetí státních politik (strategií) trvale udržitelného rozvoje.⁴⁹

⁴⁷ Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, zdroj: <http://www.mmr.cz>

⁴⁸ HÁJEK, P. (ed.): *Agenda 21 pro udržitelnou výstavbu*, CIB Report Publication 237, ČVUT Praha 2001, ISBN 80-01-02467-9, zdroj: <http://www.uur.cz>

⁴⁹ MATĚJKA, V., MOKRÝ, J.: *Slovník pojmů ve výstavbě*. Doporučený standard. Metodická řada DOS M 01.01. Praha: Informační centrum České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2000, zdroj: <http://www.uur.cz>

Uplatnění Agendy 21 v místních podmínkách je náplní práce různých mezinárodních sdružení a obsahem světových konferencí, které se od r. 1992 pořádají pravidelně. Další Světový summit o udržitelném rozvoji se konal v létě r. 2002 v Johannesburgu. Potvrdil se význam Agendy 21 jako základního programu udržitelného rozvoje 21. století a zároveň přinesl nový dokument, tzv. Implementační plán, který je návodem pro realizaci Agendy 21 v celosvětovém měřítku.

Agenda 21 - Zahrnuje nutnost posuzovat vliv projektů na životní prostředí ještě před realizací – zabraňuje tak případnému vzniku škod.⁵⁰

Místní Agenda 21

Místní Agenda 21 je nástroj pro uplatnění principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Je to proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování (řízení), zapojování veřejnosti a využívání všech dosavadních poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase.

Místní Agenda 21 je programem rozvoje obce, regionu, který zavádí principy udržitelného rozvoje do praxe. Její významnou součástí je vytvoření strategického plánu, který propojuje ekonomické a sociální aspekty s oblastí životního prostředí a je vytvářen ve spolupráci s laickou i odbornou veřejností. Místní Agenda 21 hledá řešení za účasti různých složek místního společenství, zohledňuje dopady rozhodnutí na všechny oblasti života a v delším časovém horizontu. Propojuje probíhající aktivity. Aktivně zapojuje veřejnost do plánování ve všech jeho fázích i následné realizace, umožňuje tak veřejnou kontrolu.⁵¹

Význam místní Agendy 21 je zdůrazněn v *Implementačním plánu*, k jehož realizaci se zavázala i vláda ČR.⁵²

Důležitým prvkem místní Agendy 21 je spolupráce veřejnosti na dílčích záměrech rozvoje obce, regionu (např. plánování veřejných prostranství).

Do procesu místní Agendy 21 je nutné zavést monitorovací procedury. To je možné používáním ukazatelů udržitelnosti pro dané místo, pomocí nich poznáme, jestli se k udržitelnosti přibližujeme, nebo se od ní vzdalujeme.

Vhodnou formou podpory implementace lokální Agendy 21 je vytváření sítí (zapojení se do již existujících sítí) a projektů na národní a mezinárodní úrovni. Z již

⁵⁰ <http://www.ma21.cz>

⁵¹ <http://www.ma21.cz>

⁵² http://www.ceu.cz/edu/ma21/wxxd_zhodnoceni.htm

existujících sítí, které podporují zavádění Místní Agendy 21, připomenu např. síť *Zdravých měst*, *Local Governments for Sustainability (I.C.L.E.I)*, *Council of European Municipalities and Regions (CEMR)* - Rada evropských samospráv a regionů, *European sustainable Cities – Campaign Interactive* – Evropská udržitelná města – interaktivní kampaň a jiné.⁵³

4.2.2 Indikátory udržitelného rozvoje

Transformace přístupu v plánování k trvale udržitelnému rozvoji je proces náročný na tvorbu a efektivní využívání informací. Jejich získávání a využívání na všech úrovních rozhodování a v nejrůznějších oblastech a formách je základem úspěšné implementace principů trvale udržitelného rozvoje.

V určitých fázích rozhodovacího procesu jsou nejvhodnějším informačním nástrojem indikátory.

Problematika indikátorů udržitelného rozvoje byla v mezinárodním kontextu zahájena po konferenci v Rio de Janeiro. Začala se jí zabývat řada institucí. Nejaktivnějšími jsou *Organization for Economic cooperation and development (OECD)* – Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, *The Commission on Sustainable Development (CSD)* – Komise OSN pro udržitelný rozvoj, *EEA (Evropská environmentální agentura)*, *EUROSTAT (Statistický úřad Evropské komise)* a další mezinárodní vládní i nevládní organizace.

Na vývoji indikátorů se intenzivně podílejí mezinárodní nevládní organizace – zejména *IUCN (The World Conservation Union)* – Světový svaz ochrany přírody a *WRI (World Resources Institute)* – Světový ústav zdrojů.

V České republice byla problematika indikátorů zahájena publikací „*Zprávy o stavu životního prostředí*“ v roce 1993. Hlavními pracovišti v České republice, která rozvíjejí indikátorovou problematiku jsou *Ministerstvo životního prostředí České republiky*, *Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy*, *CENIA (Česká informační agentura životního prostředí)*, *Český hydrometeorologický ústav (ČHÚ)* a další ministerstva a instituce.⁵⁴

Charakteristika indikátorů udržitelného rozvoje

Indikátor životního prostředí nebo udržitelného rozvoje je druh kvantitativní informace (není však podmínkou) odvozený od primárních údajů, poskytující ucelenou a základní informaci o určitém jevu, který se týká životního prostředí

⁵³ http://www.ceu.cz/edu/ma21/org_mez.htm

⁵⁴ <http://www.ceu.cz/edu/ma21/Indikator.html>

anebo udržitelného rozvoje (ovzduší, vody, přírody, krajiny, průmyslu, zemědělství, dopravy, sociální sféry aj.).⁵⁵

Teoretické práce definují hlavní vlastnosti indikátoru, kterými jsou:

- politicky významný a adresný (indikátory mají být policy relevant, tedy mají mít přímou vazbu na danou politiku či opatření)
- analyticky dobře podložený a zdůvodněný
- snadno měřitelný, stanovitelný, vypočitatelný, a to s dostatečnou přesností a s přijatelnými finančními náklady
- uspořadatelný do vhodné časové řady
- srovnatelný v mezinárodním měřítku.⁵⁶

Optimálním způsobem používání indikátorů je jejich sdružování do ucelených souborů či sad, např. složkově nebo sektorově pojaté soubory. Dále se indikátory rozlišují také podle geografické dimenze (celostátní, regionální, lokální), případně podle jiných diferenciačních kritérií. Užití indikátorů nachází své uplatnění zejména při politickém rozhodování na všech úrovních, včetně mezinárodních a pro informování laické i odborné veřejnosti.⁵⁷

Indikátory informují o skutečnostech několika způsoby:

Pokud je stanoven explicitní cíl (např. objem emisí skleníkových plynů pro danou zemi v určitém časovém období), indikátory informují o dosažení daného kvantitativního cíle.

Někdy není explicitní cíl stanoven, ale je dán zkušeností řady států, se kterou lze dosaženou úroveň srovnávat (obyvatelé napojení na ČOV, ...).

Umožňují objektivní srovnávání jednotlivých zemí, regionů, obcí, podniků nebo jiných subjektů. Úmyslem je konstruovat indikátory stejnou metodikou po delší časové období tak, že lze získat časové řady. V tom případě ukazují trendy a umožňují posoudit vývoj k udržitelnosti v dané oblasti.⁵⁸

Indikátory musí mít jasný vztah ke všem rozměrům udržitelného rozvoje. Ten stojí na třech základních pilířích:

- Oblasti ekonomické
- Environmentální
- Sociální

⁵⁵ <http://www.ceu.cz/edu/ma21/Indikator.html>

⁵⁶ <http://www.ceu.cz/edu/ma21/Indikator.html>

⁵⁷ <http://www.ceu.cz/edu/ma21/Indikator.html>

⁵⁸ <http://www.indikatory.env.cz/?checked=1>

V současných přístupech k vytváření (a také hodnocení) indikátorů lze rozlišit dva hlavní směry:

- klíčové (titulkové, „headline“) indikátory
- agregované indikátory

Velký počet témat vztahujících se k udržitelnosti rozvoje však způsobuje, že je obtížné trvale zaujmout pozornost médií, politiků i široké veřejnosti. To je důvodem snahy o výběr klíčových indikátorů. Jejich smyslem je poskytnout jednoduchou a jasnou informaci o vybraných klíčových faktorech. Příkladem v sociální oblasti může být míra nezaměstnanosti, v environmentální oblasti emise skleníkových plynů na obyvatele.

Souhrnné hodnocení je obtížné, protože jednotlivé indikátory mohou poskytnout pozitivní i negativní hodnoty nebo trendy. Příkladem může být soubor indikátorů udržitelného rozvoje vydaný Komisí OSN pro udržitelný rozvoj (*Indicators of Sustainable Development, ISDs*).⁵⁹ V souboru je asi 58 indikátorů. U souborů klíčových indikátorů jde především o správný výběr indikátorů, které jsou „atraktivní“ a dostatečně reprezentativní pro politiky i veřejnost.

Jiným typem jsou agregované indikátory, které integrují do jediného údaje řadu skutečností s cílem poskytnout celkový obraz (agregací se rozumí seskupování více proměnných různých veličin do jednoho indexu).

Příkladem je v ekonomické oblasti „*Hrubý domácí produkt*“, v environmentální oblasti „*Index environmentální udržitelnosti*“. Agregované indikátory musí mít jednak „správný“ výběr proměnných, jednak musí být založeny na správném agregačním algoritmu (pro sloučení dílčích dat či indikátorů).⁶⁰

Úrovně implementace / sledování indikátorů

Sledování indikátorů udržitelného rozvoje probíhá jak na místní, tak i na národní a mezinárodní úrovni (např. iniciativa Evropské komise „*K profilu trvalé místní udržitelnosti – Společné evropské indikátory*“).

Je nutné zmínit, že indikátorů a jejich sad existuje velké množství a to na všech úrovních.

Indikátory na lokální úrovni

Jednotlivé obce a města by měly mít vlastní indikátory relevantní pro své území. Lokální indikátory jsou určeny místním obyvatelům, ale také zastupitelům,

⁵⁹ <http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/isd.htm>

⁶⁰ <http://www.cozp.cuni.cz/COZP-13.html>

jako podklad pro zodpovědnější rozhodování. Velký význam by měly hrát i v rámci územního plánování.

Vytvářením vhodných sad indikátorů a jejich implementací na místní úrovni se věnuje mnoho světových a evropských iniciativ (např. *Governments for Sustainability (I.C.L.E.I)*, *Světová zdravotnická organizace (WHO)* a mnoho dalších.

Indikátorové sady

Nejčastější způsob užívání indikátorů je jejich sdružování do indikátorových sad. Mezi nejužívanější indikátorové sady význačné z hlediska hodnocení veřejných prostorů lze řadit např.:

Společné evropské indikátory (ECI, European Common Indicators)

Tato sada indikátorů místního udržitelného rozvoje vznikla z iniciativy Expertní skupiny pro městské životní prostředí Direktorátu pro životní prostředí Evropské komise. První fáze jejich sledování byla uzavřena v roce 2003. Sada zahrnuje záměrně malé množství deseti integrovaných indikátorů a jednoho zastřešujícího indikátoru (ekologická stopa).

V České republice se prosazováním zavádění ECI (společných evropských indikátorů) zabývá organizace s názvem – TIMUR („Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj“).

Společné evropské indikátory trvalé udržitelnosti jsou rozděleny do dvou skupin, a to na indikátory základní (povinné), mezi které patří „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, „Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu“ (tento indikátor se v ČR nevyhodnocuje), „Mobilita a místní přeprava cestujících“, „Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb“ a „Kvalita místního ovzduší“.

Vedle této sady existuje pět dalších tzv. doplňkových indikátorů, z nichž si města mohou vybrat ty, které by vyhodnocovat chtěla. Jedná se o indikátory „Cesty dětí do školy a zpět“, „Udržitelné řízení místní samosprávy a místního podnikání“, „Zatížení životního prostředí hlukem“, „Udržitelné využívání půdy“ a „Výrobky propagující trvalou udržitelnost“.⁶¹

Pro hodnocení veřejných prostorů má z této sady ECI největší význam sledování indikátoru „Spokojenost občanů s místním společenstvím“ a „Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb“.

⁶¹ <http://www.timur.cz>

Urban audit

Urban Audit shromažďuje informace o životních podmínkách 258 velkých a středně velkých měst EU a v kandidátských zemích (EU 27). Obsahuje více než 250 indikátorů z oblastí: demografie, sociální aspekty, ekonomické aspekty, spolupráce veřejnosti, školení a vzdělávání, životní prostředí, cestování a doprava, informační organizace, kultura a rekreace.^{62, 63}

CEROI core set (Urban Environment – Related Indicators)

V rámci Programu pro životní prostředí OSN (UNEP) byla vytvořena sada indikátorů pro městskou úroveň (*City Environmental Indicators, CEI*). Část těchto indikátorů byla označena jako klíčové indikátory (Core set).

Proměnlivý set zahrnuje 90 indikátorů, je společný pro členská města CEROI (*Cities Environment Reports on the Internet, Zpráva o stavu životního prostředí měst na Internetu*). Umožňuje jednoduše porovnávat klíčové hodnoty ve městech. Indikátory poskytují reprezentativní obraz environmentálního stavu na místní úrovni a popisují individuální problémy. V současnosti je členem CEROI v rámci ČR pouze Praha^{64,65, 66}

Indikátorových sad existuje velké množství. Podrobný katalog indikátorů trvalé udržitelnosti našich měst viz www.civitasperpopuli.org – Katalog indikátorů.

Z těch dalších indikátorů, které už nejsou tak zaměřené na prostorové záležitosti jmenujme např.:

Cities 21

Mezinárodní rada pro místní environmentální iniciativy (ICLEI) nastartovala v roce 1998 projekt Cities 21 s cílem zapojit členská města ICLEI a jejich komunity do hodnocení jejich strategie místního udržitelného rozvoje a výkonu ve třech oblastech společného zájmu:

- řízení (místní Agenda 21),
- ochrana klimatu
- hospodaření s pitnou vodou.

Záměrem bylo vytvořit soustavu k hodnocení místního rozvoje vůči rozvoji trvale udržitelnému. Bylo vybráno 70 klíčových ukazatelů pokrývajících všechny 3 oblasti společného zájmu.

⁶² <http://www.urbanaudit.org/>

⁶³ <http://civitasperpopuli.org/>. Katalog indikátorů.

⁶⁴ <http://www.ceroi.net/ind/index.htm>

⁶⁵ <http://www.ceroi.net/ind/indicat.htm>

⁶⁶ <http://civitasperpopuli.org/>. Katalog indikátorů.

Českým zástupcem (členem ICLEI) je pouze město Krnov.⁶⁷

Local Evaluation 21

Je určen k hodnocení místních procesů územního rozvoje včetně místní Agendy 21. Umožňuje vyhodnotit práce a postup místní samosprávy v oblasti trvale udržitelného rozvoje prostřednictvím odpovědí na sadu otázek na internetu. Zpráva s hodnocením je zaslána e-mailem, poskytne zpětnou vazbu provedených aktivit v oblasti trvale udržitelného rozvoje, lze ji kombinovat se stávajícími systémy hodnocení a také obsahuje srovnávací informace z ostatních měst, obcí a regionů.

Nástroj je k dispozici všem místním samosprávám v Evropě. Byl vytvořen na základě výzkumného projektu *LASALA (Local Authorities Self Assessment of Local Agenda 21, Hodnocení procesu místní Agendy 21 místními úřady)* podporovaného Evropskou komisí. Navazuje na úspěšný dotazník kampaně za udržitelný rozvoj evropských měst a obcí, metodiky místní Agendy 21, závazky Aalborské charty a Evropské indikátory.⁶⁸

Indikátory Komise OSN pro trvale udržitelný rozvoj

Jsou jednou z nejobsáhlejších sad. Vycházejí z Agendy 21. Je jich 133 a jsou rozděleny do 8 oblastí (sociální, ekonomické, environmentální (voda, půda, ostatní přírodní zdroje, ovzduší, odpady) a institucionální (společnost).⁶⁹

Podstatou ukazatelů (indikátorů) udržitelného rozvoje je poskytnout místním samosprávám nástroj k sledování kvality života v jejich obcích.

Hodnocení veřejných prostorů dle Evropských indikátorů udržitelného rozvoje (ECI) - TIMUR⁷⁰

Jako příklad hodnocení dle evropských indikátorů udržitelného rozvoje je zde uvedeno **hodnocení dostupnosti místních veřejných prostranství a služeb – indikátor A.4.**

Tento indikátor je z hlediska územního plánování jedním z nejvýznamnějších.

Titulkový indikátor:

Procento občanů žijících v dosahu 300 m od veřejných prostranství větších než 5.000 m².

Ukazatel:

Přístup občanů k blízkým veřejným prostranstvím a jiným základním službám.

⁶⁷ <http://www.iclei.org>

⁶⁸ <http://www.localevaluation21.org>

⁶⁹ <http://www.un.org/capacity21/programmes/index.html>

⁷⁰ <http://www.timur.cz>

Jednotky měření:

Počet obyvatel, kteří bydlí v okruhu 300 m od volných prostranství nebo základních služeb / celkový počet obyvatel = % populace.

Originální „evropská“ metodika tohoto indikátoru zjišťuje dostupnost určitého typu služby ve vzdálenosti do 300 metrů od bydliště obyvatel města. V podmínkách České republiky bylo vyhodnocení indikátoru rozšířeno již v roce 2004 o metodu „do 15 minut chůze“ (sledováno v Hradci Králové).

Ta bere v potaz reálné bariéry (řeky, domy, rušné silnice) a také zohledňuje rychlost chůze na různých površích (zpevněné plochy, travnaté plochy...). Modelování pomocí geografických informačních systémů (GIS) a následné výpočty proběhly pro celkem 16 typů služeb. Každý obydlený objekt ve městě tak mohl získat 0-16 bodů za přístup k jednotlivým typům veřejných prostranství a služeb.

Veřejná prostranství jsou pro potřeby indikátoru definována jako:⁷¹

- veřejné parky, zahrady či otevřená prostranství, které slouží pouze chodcům nebo cyklistům, vyjma zelených dopravních ostrůvků nebo dělících pásů a hřbitovů
- nezastřešená sportovní zařízení, bezplatně přístupná veřejnosti
- soukromá prostranství (zemědělské plochy, soukromé parky), bezplatně přístupná veřejnosti.

Abychom mohli data analyzovat co nejúplněji, musíme indikátor vypočítat dvakrát: poprvé pro prostranství větší než 5000 m² a podruhé pro všechna prostranství využívaná veřejností k odpočinku a venkovním aktivitám bez ohledu na jejich velikost.

Základní služby jsou definovány jako:

- primární zdravotnické služby veřejnosti (praktičtí lékaři, dětské lékaři, zubaři, nemocnice a polikliniky, lékařské služby první pomoci, rodičovské poradny, pedagogicko – psychologické poradny)
- linky hromadné dopravy s minimální frekvencí alespoň po část pracovního dne (jednou za půlhodinu);
- veřejné školy (povinná školní docházka a mateřské školy);
- obchody se základními potravinami a obchody s čerstvým ovocem a zeleninou (vyhodnocujeme dostupnost k oběma typům obchodů – tzn. vzdálenost 300 m od obchodu se zeleninou a zároveň 300 m od obchodu s čerstvým pečivem)
- služby sběru separovaného odpadu a nádoby na separovaný odpad

⁷¹ <http://www.timur.cz>

Frekvence měření

Jednou za dva roky, vyjma indikátorů vtahujících se k obchodům podle výše uvedené definice, kdy je navržena frekvence jednou za tři roky vzhledem k tomu, že by náklady na sběr dat mohly být vysoké.

Metody sběru dat a zdroje

Nejspolehlivější metoda pro určení prostorových dat (občanů, veřejných prostranství a služeb podle kategorie) je založena na využití Geografického informačního systému (GIS). Jakmile pomocí GIS lokalizujeme umístění jednotlivých veřejných prostranství, jsme schopni označit oblasti v okruhu do 300 metrů od jejich hranic. Tím se samosprávné území objeví jako rozdělené do dvou oblastí: jedna bude spadat do 300 metrových pásů okolo veřejných prostranství a druhá sem zahrnuta nebude. Z GIS zjistíme počet obyvatel žijících v oblastech třísetmetrových pásů a vypočteme je jako procento z celkového počtu obyvatel. Tento postup opakujeme s místy (či body nebo okraji dle vhodnosti), které odpovídají označeným místům základních služeb.

Kompletní popis indikátoru viz <http://www.timur.cz>.

Výběr služeb pro výpočet indikátoru byl motivován snahou vystihnout co nejlépe nabídku aktivit, která může být vyžadována obyvateli města a skutečně tak postihnout „kvalitu“ jednotlivých objektů ve městě. Při posuzování objektů je také třeba zohlednit i subjektivní vnímání lokality samotnými obyvateli – touto problematikou se zabývá **indikátor A1 - Spokojenost občanů s místním společenstvím**. Kombinace informací z těchto dvou ukazatelů již dává představu o kvalitě území.

**Příklad hodnocení dostupnosti místních veřejných prostranství a služeb:
Pomocí indikátoru A.4 ve městě Vsetín.⁷²**

Výpočet probíhá pomocí jednoduché analýzy v prostředí GIS, kde zjistíme počet čísel popisných (resp. počet obyvatel) ve vzdálenosti do 300 m od sledované služby.

Obr. 5 – Ukázka části zdrojových dat pro výpočet dostupnosti zastávek MHD ve městě Vsetín.

Zdroj ⁷²

⁷² Zdroj dat: Výřez mapy z fondu geodatabáze města Vsetín in ŠTĚPÁNKOVÁ P.: Případová studie Vsetín k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“, 2009.

Typů veřejných prostranství a služeb je analyzováno postupně celkem 16:

ID	Sledované téma
1	veř. prostranství rekr. a obytná > 5000m ²
2	veř. prostranství společenská < 5000m ²
3	dětská hřiště
4	volně přístupná hřiště
5	obchody s čerstvým ovocem a zeleninou
6	obchody s čerstvým pečivem
7	zastávky veřejné dopravy
8	mateřské školy
9	základní školy
10	zdrav. služby - Všeobecné lékařství
11	zdrav. služby - Praktické zubní lékařství
12	zdrav. služby - Pediatrie
13	zdrav. služby - Gynekologie a porodnictví
14	kontejnery na papír
15	kontejnery na plasty
16	kontejnery na sklo

Tab. 4 – Seznam témat (veřejných prostranství a služeb) sledovaných v rámci indikátoru – Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb, Zdroj ⁷³

Jednotlivé veřejné služby a veřejná prostranství jsou ve sledované v obci buď přímo zastoupena (odpověď „ano“, anebo se o obci nenacházejí – odpověď „ne“). Jestliže se sledovaná služba v obci nenachází, zjišťujeme, zda se nevyskytuje v okolních obcích, které jsou dosažitelné veřejnou dopravou do 30 minut jízdy (dostupnost služby musí být zajištěna veřejnou dopravou v dostatečném rozsahu, tzn. minimálně 2x denně ve vyhovujících časech (ráno mezi 6. a 8. hodinou, odpoledne mezi 15. a 18. hodinou) a se zajištěním vratného spoje.

⁷³ ŠTĚPÁNKOVÁ P.: Případová studie Vsetín k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“, 2009.

Vzhledem k tomu, že jsou k dispozici v rámci měření pouze dvě měření, nelze adekvátně sledovat vývoj indikátoru v čase. Obecně lze však říci, že města s kvalitní dostupností dosahují hodnot nad 95% dostupnosti MHD, dostatečné jsou hodnoty mezi 85–95%. Nižší hodnoty než 85% lze již většinou považovat za nedostatečné.

Dostupnost (%obyvatel)	2004	2009
1 veř. prostranství rekr. a obytná > 5000m ²	100	100
2 hřiště		
<i>dětská hřiště</i>	<i>Nebylo v rámci měření sledováno</i>	
<i>volně přístupná hřiště</i>		
3 prodejny potravin		
<i>s čerstvým ovocem a zeleninou</i>	83	81
<i>s čerstvým pečivem</i>		
4 zastávky veřejné dopravy	88	89
5 mateřské školy	47	60
6 základní školy		56
7 zdravotní služby společně		
<i>zdrav. služby - Všeobecné lékařství</i>	49	45
<i>zdrav. služby - Praktické zubní lékařství</i>		
<i>zdrav. služby - Pediatrie</i>		
<i>zdrav. služby - Gynekologie a porodnictví</i>		
8 nádoby na separovaný odpad		
<i>kontejnery na papír</i>	88	Nebylo sledováno
<i>kontejnery na plasty</i>		
<i>kontejnery na sklo</i>		

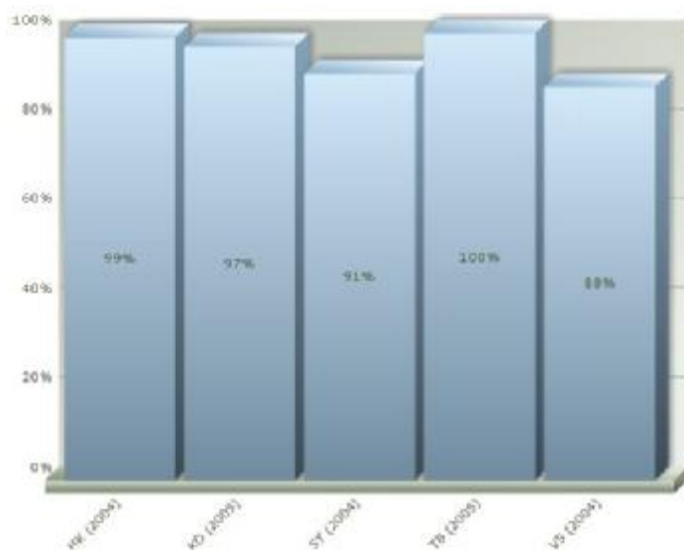
Tab. 5 – Vyhodnocení počtu služeb dostupných pro obyvatele města Vsetín, Zdroj⁷⁴

V tabulce je vyjádřeno kolik obyvatel má dostupnost ke kolika typům veřejných prostranství a služeb. Čím více typů prostranství a služeb je dostupných, tím samozřejmě lépe. Z uvedené tabulky tedy vyplývá, že ve městě Vsetín je dostupnost veřejných prostranství a služeb v čase stabilní.

Dalším možným způsobem vyhodnocení indikátorů je porovnání s výsledky z jiných měst. Níže uvedený graf znázorňuje dostupnosti nádob na separovaný odpad ve městech Hradec Králové, Kladno, Svitavy, Třebíč a Vsetín. Budeme-li

⁷⁴ ŠTĚPÁNKOVÁ P.: Případová studie Vsetín k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“, 2009.

hodnotit např. Vsetín, lze uvést, že na první pohled 88% dostupnosti nádob na separovaný odpad je poměrně nízká a místní samospráva by měla v tomto ohledu zlepšit své služby nabídkou v tomto segmentu.

Graf 1 – Podíl obyvatel bydlících ve vzdálenosti do 300m od nádob na separovaný odpad ve městech Hradec Králové, Kladno, Svitavy, Třebíč a Vsetín. Zdroj: www.timur.cz

5 HYPOTÉZA

Kvalita veřejného prostoru by měla být posuzována nejen ze stránky estetické, prostorové, funkční, ale např. i ze stránky sociologické či environmentální.

Svou roli v tomto hodnocení může do značné míry sehrát agregovaný indikátor – „veřejný prostor – indikátor kvality života města.“

Některé metodiky jsou zaměřené na hodnocení kvantity dané skutečnosti charakterizující městský prostor (viz např. Whyte a jeho metoda sčítání osob ve veřejném prostoru), některé na kvalitu daného jevu (viz Lynch a jeho přístup k hodnocení veřejného prostoru), jiné na trvalou udržitelnost (viz hodnocení veřejných prostorů dle Evropských indikátorů udržitelného rozvoje – ECI), ale chybí zde ukazatel, který by tyto skutečnosti účelně propojoval. Takovýmto ukazatelem by mohl být veřejný prostor.

Veřejné prostory jsou významným prvkem v organismu města. Položme si ale otázku: V čem spočívá jejich kvalita? A jak je možné tuto kvalitu vyjádřit?

Vyjadřuje kvalitu veřejného prostoru pouze množství lidí, kteří daný prostor využívají a způsob jejich chování? Tak je přejímáno z teoretických prací Jana Gehla, např. v diplomové práci Holého: „Množství lidí a jejich aktivity ve veřejných prostorech jsou potom měřitelným indikátorem fungování a kvality města jako celku.“⁷⁵ Se stejným názorem se ztotožňuje např. dizertační práce Čablové: „Snaha o vytvoření živého, atraktivního a obyvatelného prostředí se naštěstí po období budování megalomanských prostorů postrádajících lidské měřítko stává v současné době skutečností a dnes bude vždy jedním ze základních cílů a úkolů tvorby městského prostředí. Jedním z hlavních měřítek a indikátorů úspěšnosti této snahy je výskyt veřejných aktivit, protože s nárůstem kvality prostředí dochází k nárůstu především volitelných aktivit a odvozeně i aktivit sociálních.“⁷⁶

Na základě provedených analýz se lze ale domnívat, že tomu tak není, že velký význam v tomto hodnocení mají i jiné charakteristiky, např. funkce prostoru, jeho poloha v organismu města apod., což se pokusím v následujících kapitolách dokladovat.

⁷⁵ HOLÝ M.: *Veřejné prostory jako indikátor kvality fungování města*, diplomová práce, Univerzita Pardubice, Fak. ekonomicko-správní, Ústav veřejné správy a práva, 2002, str. 49

⁷⁶ ČABLOVÁ M.: *Veřejný prostor – amfiteátr veřejného života*. Teze k disertační práci, Fakulta architektury, VUT Brno 2001.

Na základě předchozích výzkumů docházím k následující hypotéze:

Z analýzy teoretických prací i praktických aplikací vyplývá, že veřejné prostory by mohly sehrát klíčovou roli v definování agregovaného indikátoru monitorujícího kvalitu života daného města, využitelného pro oblast územního plánování a řízení územního rozvoje měst (územní management). Způsob a rozsah využívání veřejných prostorů lze považovat za indikátor jejich kvality a tudíž do značné míry i za indikátor kvality fungování města.

6 NÁVRH INDIKÁTORU KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU

V době, kdy jsem začala psát disertační práci, bylo sledování indikátorů v České republice velmi málo rozšířené. V posledních letech ovšem nastal v naší zemi, stejně jako v zemích okolních, doslova indikátorový boom.

Tímto jsem byla ovlivněna k přehodnocení původní myšlenky o tvorbě nového indikátoru hodnotícího veřejný prostor a rozhodla jsem se jít ve své práci tím směrem, že využiji indikátorů stávajících, které jsou městy běžně sledovány. Tyto indikátory využiji při tvorbě agregovaného indikátoru „veřejný prostor – indikátor kvality života města“. K tomuto kroku mě vedly mimo jiné i důvody ekonomické. Lze se domnívat, že v době ekonomické recese budou města stěží vynakládat finanční prostředky k pořízení nových dat.

Z tohoto důvodu je indikátor hodnotící kvalitu veřejného prostoru tvořen jako nadstavba nad stávajícími daty.

Následující kapitola je zaměřena na výběr / formulaci indikátorů a na návrh, příp. vhodnou úpravu metodiky indikátorů, které jsou pro hodnocení kvality veřejného prostoru podstatné.

Záměrem bylo vytvoření metodiky využitelné pro orgány samosprávy při hodnocení veřejných prostorů obcí a měst.

Kapitola obsahuje teoretické navržení metodiky pro hodnocení kvality veřejného prostoru. Lze se domnívat, že takový indikátor by měl obsahovat základní charakteristiku veřejného prostoru (jeho prostorový typ, funkci, významový typ, stabilitu a vybavenost), dále míru a charakter využívání prostoru lidmi, jeho dostupnost pro místní obyvatele. Účelné by mohlo být i sledování spokojenosti obyvatel s daným veřejným prostorem, s možností účastnit se plánovacích akcí či jak bezpečně se v konkrétním veřejném prostoru cítí.

6.1 ZÁKLADNÍ HODNOCENÍ VEŘEJNÝCH PROSTORŮ, JEJICH TYPIZACE

Za základ metodiky hodnocení bylo použito členění současného stavu veřejných prostorů dle Šilhánkové (2002)⁷⁷.

⁸⁴Tato část metodiky vychází z kritérií použitých při hodnocení veřejných prostorů Hradce Králové pro potřeby případové studie Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu a to zejména tu její část, která se zabývá kvalitativním hodnocením veřejných prostorů a jejich terénním průzkumem. VAĐUROVÁ J., HOLUB P.: *Případová studie – Hradec Králové k výzkumnému projektu MMR – WB 42200452, Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu*, VUT v Brně, Fakulta Architektury, Brno.

Veřejné prostory jsou rozlišeny:

I/ dle základního prostorového charakteru / typu:

Obr. 6 – Mariánské náměstí v Uherském Hradišti. Zdroj: vlastní.

Obr. 7 – ulice Jiráskova v Uherském Hradišti. Zdroj: vlastní.

- **ulice** (obchodní, obytná, bulvár, městské třídy, nábřeží, pasáž), viz obr. 7
- **náměstí, náves, tržiště** (obytné, oddechové, dopravní, rozptylová, slavnostní apod.), viz obr. 6

Obr. 8 – park zvaný Bastion v Uherském Hradišti. Zdroj: vlastní.

Obr. 9 – parkoviště poblíž kina Hvězda, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- **zeleň** (rekreační, oddychová, reprezentativní, obytná), viz obr. 8
- **ostatní plochy** (např. sídlištní prostory, parkoviště), viz obr. 9

Tyto základní typy v sobě pak obsahují celou škálu podtypů. Základní prostorový typ ulice například rozděluje na ulice obchodní, obytné, bulváry, městské třídy, ale třeba i nábřeží. Náměstí můžeme rozlišovat na společenské – reprezentační, obchodní, tržiště, obytné, dopravní a další. Mezi městskou zeleň zařazujeme nejčastěji parky, parkově upravené plochy, ale charakter veřejného prostoru mohou

⁷⁷ ŠILHÁNKOVÁ, V. : *Veřejné prostory v Územně plánovacím procesu*, Vysoké Učení Technické v Brně, Brno 2003. ISBN 80-214-2505-9.

mít i plochy lesoparků, sadů či zahrad. Specifickým typem jsou ostatní plochy – do této kategorie řadíme např. sídlištní zeleň, plochy parkovišť aj.

II/ dle převládající funkce:

Obr. 10 – nádvoří Reduty, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

Obr. 11 – ulice Prostřední, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- společenská/slavnostní/reprezentační, viz obr. 10
- obchodní, viz obr. 11

Obr. 12 – Masarykovo náměstí, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

Obr. 13 – ulice Františkánská. Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- shromažďovací/rozptylové, viz obr. 12
- dopravní, viz obr. 13

Obr. 14 – park Bastion, Uherské Hradiště.
Zdroj: vlastní.

Obr. 15 – Partyzánská ulice, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- rekreační/oddechové, viz *obr 14*
- obytné, viz *obr 15*

III/ dle významového typu:

Další velmi významnou charakteristikou hodnocení veřejných prostorů je jejich členění podle významu v organismu města. Zde můžeme rozlišit veřejné prostory:

Obr. 16 – ulice V Teničkách, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

Obr. 17 – plocha přiléhající k ulici Na Baště, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- **lokální** – vnitroblokové a polovnitroblokové prostory, které mají význam zejména pro obyvatele nejbližšího okolí, viz *obr. 16*
- **místní** – veřejný prostor, který je jedním z několika popř. mnoha obdobných v městské čtvrti, prostor který nemá žádný zvláštní význam, viz *obr. 17*

Obr. 18 - Zelené náměstí, Uherské Hradiště. Zdroj vlastní.

Obr. 19 – Mariánské náměstí, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- **okreskový** – veřejný prostor, který je typický pro určitou městskou část nebo čtvrť, viz obr. 18
- **celoměstský** – veřejný prostor, který je občany vnímán jako nejdůležitější, nejvýznamnější ve městě – může být totožný s některým z předchozích typů, viz obr. 19

Pro úplnost jsou uvedeny i následující dva typy:

- **regionální** – veřejný prostor symbolizující určitý region (pro Brněnský kraj by takovým prostorem mohlo být např. náměstí Svobody)
- **nadregionální, národní** – veřejný prostor vytvářející nebo symbolizující identitu národa, státu nebo jiné velké a významné skupiny lidí (pro Čechy např. Václavské náměstí v Praze)

Toto hodnocení dle Šilhánkové (2002) sloužilo za základ metodiky pro hodnocení současného stavu veřejných prostor. Metodika byla doplněna o další dvě charakteristiky, a sice – kvalitativní charakteristiku a hodnocení stavu vybavenosti veřejného prostoru.

IV/ Kvalitativní charakteristika

Kvalitativní charakteristika udává, zda se jedná o veřejný prostor ve své funkci stabilní či nikoliv.

Obr. 20 – ulice Prostřední, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

Obr. 21 – prostory zeleně poblíž Zeleného náměstí, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- stabilní viz *obr. 20*
- nestabilní viz *obr. 21*

V/ Stav vybavenosti

Stav vybavenosti veřejného prostoru je hodnocen tříbodovou stupnicí:

Obr. 22 – ulice Havlíčkova, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

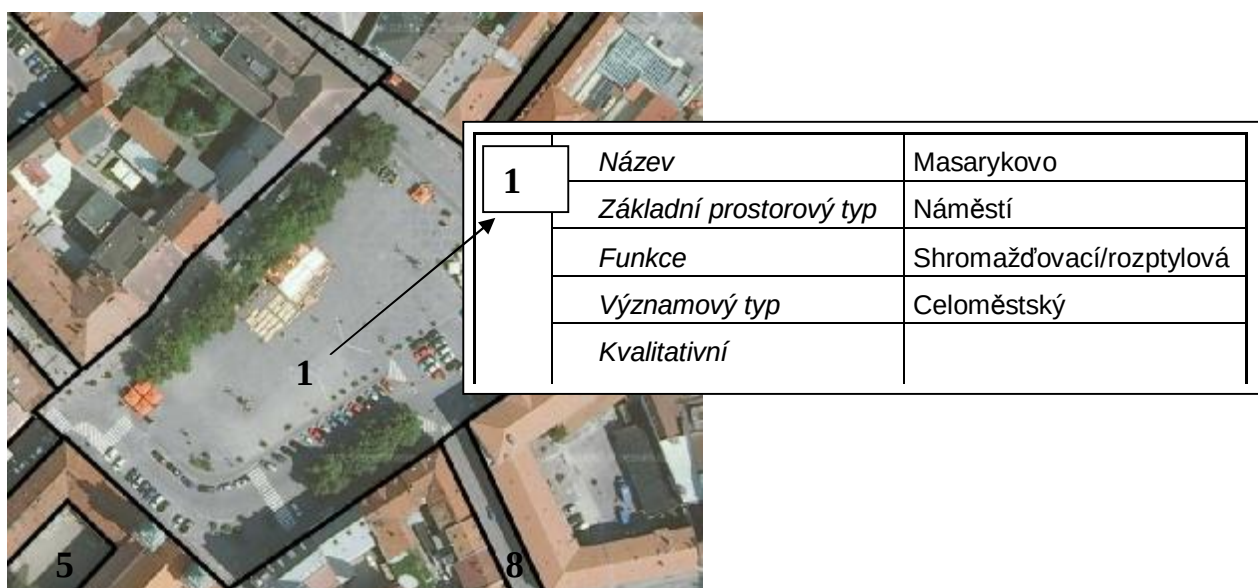
Obr. 23 – Mariánské náměstí, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

Obr. 24 – ulice Nádražní, Uherské Hradiště. Zdroj: vlastní.

- výborný (1), viz *obr. 22*
- dobrý (2), viz *obr. 23*
- nevyhovující (3), viz *obr. 24*

Kvalitním mobiliářem lze prostor významně zkvalitnit. Naopak špatný či chybějící mobiliář o prostoru mnohé vypovídá.

Obr. 25 – Ukázka popisu veřejného prostoru. Zdroj: letecký snímek z portálu www.mapy.cz, konstrukce vlastní.

Nashromážděná data je žádoucí zpracovat tak, aby bylo možné jejich použití v prostředí grafických informačních systémů (GIS).

Ke každému veřejnému prostoru je připojen základní databázový soubor, který obsahuje charakteristiku daného prostoru (základní prostorový typ, funkce, významový typ, kvalitativní charakteristika a stav vybavenosti). Plochy je vhodné doplnit o fotodokumentaci daného prostoru a o jejich stručný historický vývoj.

Po prezentacích dané metodiky na různých konferencích, např. „Námestie a jeho parter“, pořádané v červnu 2005 na FA STU v Bratislavě, bylo při upřesňování či optimalizaci metodiky zvažováno přidání kritéria vypovídajícího o veřejném prostoru z hlediska historického. Toto kritérium do užšího hodnocení zařazeno nebylo, přestože by jistě bylo zajímavé sledovat vazbu veřejného prostoru na určitou vývojovou etapu sídla.

Díky výše uvedeným charakteristikám je možné rychle a efektivně rozčlenit dané veřejné prostory dle prostorových, funkčních a dalších významových charakteristik. Pomocí tohoto hodnocení je dále možné zjistit postavení jednotlivých veřejných prostorů v rámci organismu města.

Sledované atributy této části metodiky jsou chápány jako základní hodnoty vypovídající o daném veřejném prostoru.

6.2 MAPOVÁNÍ CHOVÁNÍ A SČÍTÁNÍ CHODCŮ

Další významnou charakteristikou vypovídající o veřejném prostoru je jeho využívání lidmi. Je nutné znát přibližný počet lidí, kteří obvykle daný prostor využívají, rovněž tak způsob jejich chování. Způsob a intenzita využívání veřejného prostoru může být v různých městech, dokonce i obdobných místech odlišná, Domnívám se, že je dána významem postavení veřejného prostoru v organismu sídla a jeho převládající funkcí.

Ke zjišťování úspěšnosti veřejných prostorů lze použít metody pozorování tzv. technika sčítání chodců a technika mapování chování. Tyto techniky vyvinul americký architekt W. H. Whyte v polovině 70. let 20. století (viz kap. 4.1.2.) a v České republice se používají ve formě upravené pro místní specifika od poloviny 90. let minulého století (viz kap. 4.1.3.).

Metoda mapování chování se používá zejména pro prostory náměstí či parků, zjišťuje, jakými lidskými činnostmi prostor žije a jaké podmínky lidé potřebují k tomu, aby tyto činnosti mohli provozovat. Také se zjišťuje, která místa patří mezi přitažlivá a lidmi navštěvovaná a která naopak jsou prázdná a neoblíbená.

6.2.1 Mapování chování – návrh užití metody

Mapování chování je technika terénního sběru informací, při níž pozorovatel zaznamenává údaje o chování lidí do připravených formulářů (více viz kap. 4.1.3.).⁷⁸

Technika mapování chování zkoumá:

A/ Činnosti lidí ve veřejných prostorech

Zkoumá lidské činnosti, které se v prostoru odehrávají a podmínky potřebné k jejich naplnění.

B/ Využívané a nevyužívané části veřejného prostoru

Nastíní rozložení prostoru z hlediska míst přitažlivých a lidmi navštěvovaných, a naopak těch prázdných a neoblíbených.

Formulář obsahuje dvě části:

- a) kreslená mapa zkoumané oblasti
- b) zápis činností vykonávaných ve sledovaném území a demografických údajů pozorovaných lidí (věk, pohlaví).

⁷⁸ Zdroj dat: Rozbor metody mapování chování in TILLEY, J., ŠILHÁNKOVÁ, V., NAVRÁTILOVÁ, J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostoru*, US Peace Corps, Magistrát města Brna, 1996.

Činnosti: *jde, stojí, sedí na lavičce, sedí mimo lavičku, sedí v předzahrádce restaurace, mluví, čeká na něco / někoho, nakupuje či stojí ve frontě, ostatní (včetně osob na kole).*

Dále je uváděn vedle jednotlivců i počet skupin. Každá skupina má identifikační číslo. Počet skupin udává součet skupin vícečetných a jednotlivců.

Sběr dat se provádí jednou ve všední pracovní den a jednou ve víkendový den.

Na každou hodinu mapování je použit nový dotazník. Pozorování se opakuje každou hodinu v průběhu celého dne.

Postup zpracování:

I/ terénní šetření

- vyznačení data, času a jména pozorovatele
- stanovení hranice prostoru
- segmentace prostoru dle prostorového a funkčního využití
- zápis činností prováděných na vytyčeném prostoru

Obr. 26 – Ukázka k metodě mapování chování, část Masarykova náměstí, Uherské Hradiště. (zápis viz následující tabulka). Zdroj: vlastní.

Lokalita: *Název lokality, čas*
Masarykovo náměstí, SZ část před prodejnou Vodafone. 15.1.2010
Schéma lokality
(znázornění významných míst prostoru – kašny, výtvarné objekty, předzahrádky aj., segmentace prostoru).

Skupina	Muži	Ženy	0-6	7. - 18	19-60	60+	jde	sedí na lavičce	sedí mimo lavičku	sedí v předzahrádce restaurace	mluví	čeká na něco/někoho	nakupuje či stojí ve frontě	ostatní (včetně osob na kole)	poznámka
	1		1				1								
1	1	1			2						2	2			
2		2		2			2				2				

Tab. 6 – Formulář k terénnímu zápisu mapování chování, příklad hodnocení situace dle obr. 26. Zdroj: vlastní.

II/ vyhodnocení dat

Sečtou se všechny sloupce formuláře a dole se zapíše celkové součty. Tím vzniknou součty jednotlivců pod kolonkami pohlaví a věku a součty skupin pod činnostmi. Tato data jsou pořízena za každou hodinu.

K těmto součtům se vypočítá zastoupení skupin a jednotlivců v procentech.

Vhodné je grafické znázornění převládajících činností.

Závěrečná zpráva z pozorování veřejného prostoru identifikuje činnosti na něm probíhající, jejich četnost. Hodnotí podmínky, které je posilují, rovněž poukazuje na nevyužité prostory, v nichž se žádné činnosti nevyskytují, ale bylo by žádoucí je do prostoru „dostat“, zajistit podmínky, které je podporují.

Pomocí metody mapování chování si lze za poměrně nízké náklady vytvořit představu o fungování veřejného prostoru, o nárocích na něho kladených v průběhu dne, o jeho případném potenciálu.

6.2.2 Technika sčítání - návrh užití metody

Pomocí této techniky je měřen počet lidí využívající veřejné prostory. Jedná se o techniku terénního sběru informací, při které se údaje o počtu osob, které projdou sledovaným územím, zaznamenávají do sčítacích formulářů. (Podrobný popis metody viz kap. 4.1.3.)⁷⁹

Technika sčítání zkoumá:

- A. počet lidí nacházejících se na stanoveném místě
(zjišťuje se "zahuštěnost" prostoru lidmi)
- B. konflikty mezi chodci a vozidly
(zejména v místech, kde se chodci snaží přejít komunikaci, i když k tomu nejsou podmínky)

Postup zpracování:

I/ terénní šetření

- vyznačení data, času a jména pozorovatele
- název místa a jeho vyznačení ve schematické mapě (hlavní vstupy či výstupy z prostoru, místa pravděpodobných kolizí chodců a motoristů, či místa, kudy jenom proudí lidé)
- interval jednoho sčítání je 15 minut (začíná se každou celou hodinu po dobu 15 minut, to se opakuje po celých 24 hodin)

Obr. 27 – Ukázka k metodě sčítání chodců, ulice Havlíčkova, Uherské Hradiště. (zápis viz následující tabulka). Zdroj: vlastní.

⁷⁹ Zdroj dat: Rozbor metody sčítání chodců in TILLEY, J., ŠILHÁNKOVÁ, V., NAVRÁTILOVÁ, J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostoru*, US Peace Corps, Magistrát města Brna, 1996.

Sčítací formulář
Lokalita: Havlíčkova ulice,
u vstupu na Masarykovo náměstí.
15.1.2010

*Schéma lokality
(vyznačení sčítacího místa).*

Počet osob		
Čas	Směr na Masarykovo náměstí	Směr na Palackého náměstí
14:00-14:15		///

Tab. 7 – Formulář k terénnímu zápisu sčítání chodců, příklad hodnocení situace dle obr. 27, vlastní konstrukce. Zdroj leteckého snímku www.mapy.cz.

II/ vyhodnocení dat

- sečte se počet chodců za každou hodinu
- k součtům se vypočítají procenta

Celkové součty poskytnou údaje o počtu osob, které projdou sledovaným územím, vyjádří, kudy lidé chodí více, kudy méně a ve kterém čase je sledovaný prostor nejvíce zahuštěn.

Ze zjištěných dat se dají např. odečítat frekventované pěší trasy a naopak trasy, jimž se lidé vyhýbají.

Srovnávají se počty lidí využívající prostor v průběhu dne (počty procházejících v určitých časových etapách s celkovým počtem chodců, kteří prošli sledovaným místem).

Vhodné je grafické znázornění.

Díky metodě sčítání chodců lze s minimálními pořizovacími náklady získat data vypovídající o reálné intenzitě využívání veřejného prostoru. Z nich se odvíjí nároky na jeho vybavení aj.

6.3 DOSTUPNOST VEŘEJNÉHO PROSTORU

Tento indikátor měří počet občanů žijících v dosahu 300 m od konkrétního veřejného prostoru.

Tato hodnota podává obraz o tom, jaký potenciál z hlediska návštěvnosti prostoru představuje jeho nejbližší okolí. Rozdílné hodnoty můžeme očekávat v sídlištní zástavbě, jiné na periferii města, zajímavé bude sledovat výsledky v centrálních částech měst.

Jednotka měření:

Počet obyvatel, kteří bydlí v okruhu 300 m od veřejného prostoru

Frekvence měření:

Jednou za dva roky

Metody sběru dat a zdroje:⁸⁰

Zjišťování dostupnosti veřejného prostoru probíhá jednak na základě místního šetření a s využitím mapových podkladů a statistických dat příslušných obcí. Nejpřesnější metoda pro určení prostorových dat je založena na využití Geografického informačního systému (GIS). Pomocí GIS lokalizujeme konkrétní jednotlivý veřejný prostor. Okolo něho označíme oblast v okruhu do 300 metrů od jeho hranic. Poté z GIS zjistíme počet obyvatel žijících v oblasti tohoto třisetmetrového pásu.

Pochopitelně ne všechny obce mají svá katastrální územní zpracována v GIS programech. V tomto případě jsou hodnoty zpracovány nad fyzickou mapou. Nad mapou vyznačíme sledovaný veřejný prostor, okolo něho vyznačíme pás široký 300 m. Podle čísel popisných, spadajících do tohoto pásu dopočítáme počet obyvatel, kteří zde žijí.

Kvalita podkladů je v jednotlivých sídlech odlišná. Doporučení k získání jednotlivých dat:

- mapa čísel popisných – odbor správní nebo informatiky příslušného městského úřadu, katastrální úřad⁸¹
- databáze počtu obyvatel v jednotlivých číslech popisných – odbor správní nebo informatiky příslušného městského úřadu

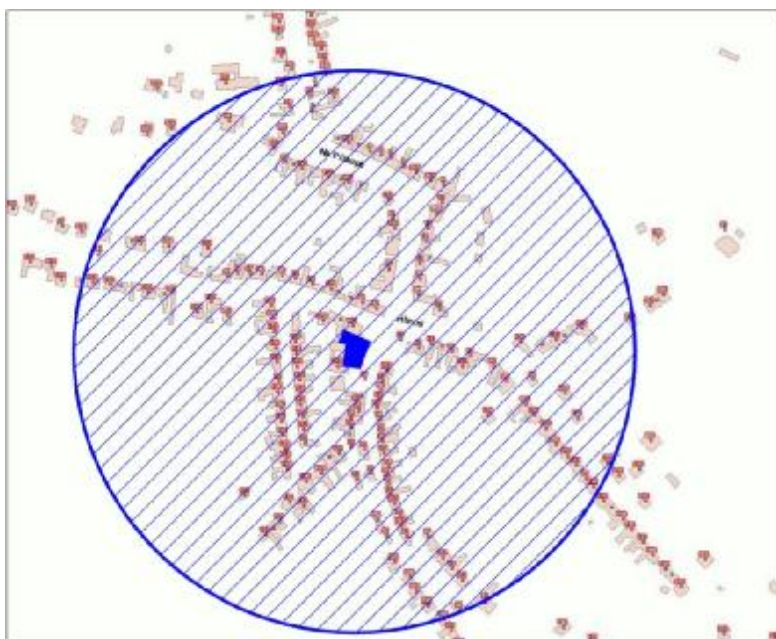
⁸⁰ Zdroj dat: Indikátor ECI – A4 – Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb. www.timur.cz

⁸¹ <http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>

- veřejné parky – stavební odbor města, odbor životního prostředí, popř. správce městského majetku. V případě nedostupnosti dat v místě je možné provést rámcové dálkové zpracování databáze (např. nad ortofotomapou), avšak v tomto případě je nutné provést také terénní šetření, aby byla potvrzena základní kvalita a účelnost prostoru;
- sportovní zařízení – odbor kultury města, správce městského majetku, případně pasport sportovišť;
- zastávky MHD – v případě větších měst jsou data k dispozici u provozovatele MHD, popřípadě přímo na úřadu města. Jestliže data dostupná nejsou, je třeba provést pasportizaci zastávek MHD;

Nejdůležitější částí sběru dat je získání databázové tabulky obyvatel v jednotlivých adresných bodech sídla. Řada dat je následně dostupná pomocí veřejně dostupných databází.

Forma vyhodnocení

Obr. 28 – Kartogram Ukázka vyhodnocení dostupnosti centrálního veřejného prostoru v místní části Uherského Hradiště – obci Míkovice metodou do 300 m chůze. Zdroj: mapa <http://nahlizenidokn.cuzk.cz>, kartogram vlastní konstrukce.

Výsledky indikátoru jsou prezentovány pomocí tabulek a grafů či kartogramů jednotlivých veřejných prostorů. Příkladem může být výše uvedený výřez ze zobrazení dostupnosti centrálního veřejného prostoru v místní části Uherského Hradiště – Míkovcích metodou „do 300m“.

Významné je jednak porovnání výsledků v čase, založení časových řad.

Dalším možným způsobem vyhodnocení indikátorů je porovnání s výsledky z obdobných veřejných prostorů města či obce, např. srovnání prostorů stejného významu z různých městských čtvrtí.

Rovněž lze srovnávat dostupnost obdobných prostorů různých měst.

6.4 SPOKOJENOST OBYVATEL S MÍSTNÍM SPOLEČENSTVÍM

Indikátor sleduje podíl spokojených (velmi, mírně) a nespokojených (velmi, mírně) občanů s městem jako s místem, kde žijí a pracují.

K vyhodnocení indikátoru je třeba dotazníkové šetření.

Indikátor vyjadřuje:

- A. míru spokojenosti občanů s životem v obci / městě
- B. míru spokojenosti s možnostmi účastnit se místního plánování a rozhodování o věcech veřejných
- C. vnímání pocitu bezpečí obyvateli

Jednotky měření:

% (čisté hodnoty pro danou časovou periodu) jednotlivých úrovní spokojenosti

Frekvence měření:

Jednou za dva roky.

Metoda a zdroje sběru dat:

Při skladbě této části indikátoru je vycházeno z indikátoru A1 (ECI)⁸², který je ale velmi rozsáhlý. Pro vyhodnocení tohoto indikátoru bylo využito odpovědí na následující otázky:

⁸² Zdroj dat: Indikátor ECI – A1 – Spokojenost obyvatel s místním společenstvím. www.timur.cz

→ad A: Vzorová tabulka

	Velmi spokojen / a	Spíše spokojen / a	Spíše nespokojen / a	Velmi nespokojen / a
Jak jste spokojen / a s Vaším městem jako místem kde žijete a pracujete?				

Tab. 8 – Vyhodnocení spokojenosti občanů s městem jako místem kde žijí a pracují (%)

Referenční příklad:

Jak jste spokojena s Vaší obcí / městem jako místem kde žijete a pracujete?								
	absolutní počet odpovědí	% z celkového počtu	z toho v %					
			18 - 29 let	30 - 44 let	45 - 59 let	60 let a více	muži	ženy
Velmi spokojen(a)	27	17,2	4	3	10	10	11	16
Spíše spokojen(a)	90	57,32	13	28	31	18	47	43
Spíše nespokojen(a)	27	17,2	7	7	10	3	12	15
velmi nespokojen(a)	13	8,28	1	8	3	1	7	6

Tab. 9 – Ukázka vyhodnocení spokojenosti občanů Broumova s jejich obcí jako místem, kde žijí. Průzkum proveden ve dnech 18.až19.října 2009. Zdroj⁸³

Dle provedeného dotazníkového šetření v obci Broumov je patrné, že na straně občanů převažuje spíše spokojenost s životem v jejich obci. Téměř pětina dotázaných neměla k životu v Broumově žádné výhrady a přidělila této otázce nejvyšší možné ohodnocení., více jak polovina dotázaných měla jen drobné výhrady. Míra spokojenosti s kvalitou života se přirozeně liší podle věku respondentů.⁸³

⁸³ VAĐUROVÁ J.: Případová studie Broumov k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“, VUT v Brně, 2009.

→ad B: Vzorová tabulka

	Spokojen n / a	S třed	Nespokojen n / a	N eví
Jak jste spokojen/a s možnostmi účastnit se místního plánování a rozhodování o věcech veřejných				

Tab. 10 – Indikátor občanské participace (%)

Referenční příklad:

Jak jste celkově spokojen(a) s možnostmi účastnit se místního plánování a rozhodování o veřejných věcech, veřejných setkání, besed občanů se zástupci obce (města) apod. ?									
Absolutní počet odpovědí					% z celkového počtu respondentů, kteří odpověděli na danou otázku.				
Velmi spokojen(a)	Spíše spokojen(a)	Spíše nespokojen(a)	velmi nespokojen(a)	Nevím, nemohu hodnotit	Velmi spokojen(a)	Spíše spokojen(a)	Spíše nespokojen(a)	velmi nespokojen(a)	Nevím, nemohu hodnotit
37	33	22	4	0	38,54	34,38	22,92	4,17	0

Tab. 11 – Ukázka vyhodnocení spokojenosti občanů Broumova s možnostmi účastnit se místního plánování a rozhodování o veřejných věcech apod. Průzkum proveden ve dnech 18.až19.října 2009. Zdroj⁸⁴

Z dotazovaných občanů města Broumov, projevilo 70% spokojenost s možností účastnit se plánovacích setkání, besed občanů se zástupci obce atd. Indikátor vypovídá o určitém stupni participace v obci.⁸⁴

→ad C: Vzorová tabulka

	Bezpečné	Nebezpečné	Nevím
Jak bezpečné je podle Vás žít ve Vašem městě (obci)?			

Tab. 12 – Vnímání bezpečnosti obyvateli města (%)

⁸⁴ VAŽUROVÁ J.: Případová studie Broumov k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“, VUT v Brně, 2009.

Referenční příklad:

Jak bezpečné je podle Vás žít ve Vašem městě (obci)?			
	% z celkového počtu respondentů, kteří odpověděli na danou otázku	z toho muži	z toho ženy
Velmi bezpečné	8,92	10,39	7,50
Spíše bezpečné	41,40	45,45	37,50
Spíše nebezpečné	33,12	33,77	32,50
Rozhodně nebezpečné	15,29	9,09	21,25
Nevím, nedokážu říci	1,27	1,30	1,25

Tab. 13 – Ukázka vyhodnocení spokojenosti občanů Broumova s pocitem bezpečí v jejich obci. Průzkum proveden ve dnech 18.až19.října 2009. Zdroj⁸⁵

Z dotazníkového šetření vyplývá, že mezi obyvateli Broumova jsou pocity bezpečí či pocity nejistoty poměrně vyrovnané, přičemž pocit bezpečí velmi mírně převažuje. Směrodatné je ovšem sledování vývoje těchto hodnot v čase.⁸⁵

Vzorová tabulka

	Spokojen / a	Nespokojen / a	Nevím, nemohu hodnotit
Nakolik jste spokojen(a) s činností městské policie ve Vašem městě (obci)?			

Tab. 14 – Spokojenost s fungováním městské policie (%)

⁸⁵ VAŽUROVÁ J.: Případová studie Broumov k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“, VUT v Brně, 2009.

Referenční příklad:

Nakolik jste spokojen(a) s činností městské policie ve Vašem městě (obci)?					
	Velmi spokojen(a)	Spíše spokojen(a)	Spíše nespokojen(a)	Velmi nespokojen(a)	Nevím, nemohu hodnotit
Policie.	38,85	25,48	21,66	8,28	5,73

Tab. 15 – Ukázka vyhodnocení spokojenosti občanů Broumova s činností městské policie v jejich obci. Průzkum proveden ve dnech 18. až 19. října 2009. Zdroj⁸⁶

Více jak 64% obyvatel Broumova je spokojeno s činností městské policie. Opět je nutné zdůraznit, že směrodatné je sledování vývoje situace v čase.⁸⁶

Forma vyhodnocení:

- tabulka znázorňující procentuální zastoupení odpovědí
- obecný komentář k hlavním výsledkům (vzájemné srovnání odpovědí, případně srovnání s výsledky shodných průzkumů v jiných městech).

Pro porovnání s pocitem bezpečí bylo uvažováno o sledování úrovně kriminality, která je měřena počtem zjištěných trestných činů na 1000 obyvatel. Byla uvažována možnost sledování statistik trestných činů spáchaných v příslušném veřejném prostoru. Vzhledem k dostupnosti dat pouze za celý správní policejní obvod bylo od tohoto srovnání upuštěno.

Otázka týkající se spokojenosti občanů by měla být kladena vždy v konkrétním zkoumaném veřejném prostoru. Jistě by bylo vhodnější sledovat otázku znění:

Jak jste spokojena s tímto veřejným prostorem? Účastnila byste se plánování tohoto veřejného prostoru? Je podle Vás tento prostor bezpečný?

Bohužel v mnoha případech bude z ekonomických důvodů nutné využít stávající data z indikátoru A1 s již zmíněnou formulací otázek. Z tohoto důvodu tuto část indikátoru chápeme pouze jako rozšiřující či doplňkovou.

Indikátor hodnotící kvalitu veřejného prostoru byl z výše uvedených důvodů sestaven z několika dílčích indikátorů. Jsou v něm obsaženy jak parametry charakterizující samotný veřejný prostor – prostorové, funkční, významové, tak jeho využívání lidmi. Snahou bylo zahrnout rovněž spokojenost lidí s tímto využíváním

⁸⁶ VAĎUROVÁ J.: Případová studie Broumov k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“, VUT v Brně, 2009.

veřejného prostoru. Komplex těchto indikátorů tvoří jeden soubor – indikátor kvality života města.

Původně bylo zamýšleno, že bude třeba v některých parametrech použít různé úrovně hodnocení u prostorů malých či středních obcí či velkých měst, tato domněnka se ale nepotvrdila. Indikátor je pro veškeré veřejné prostory jednotný.

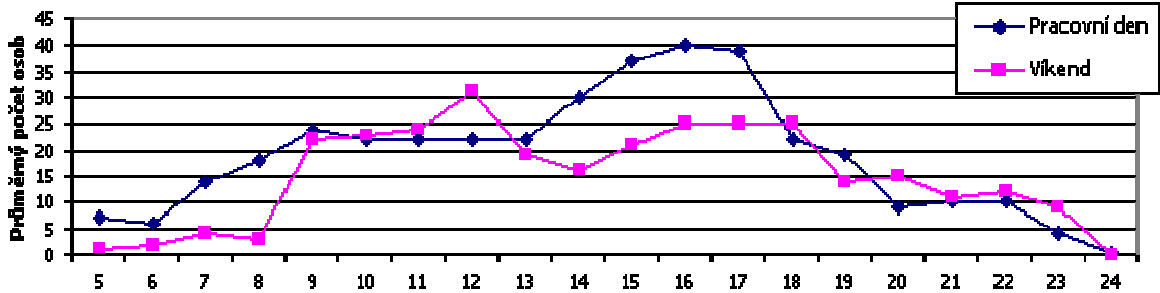
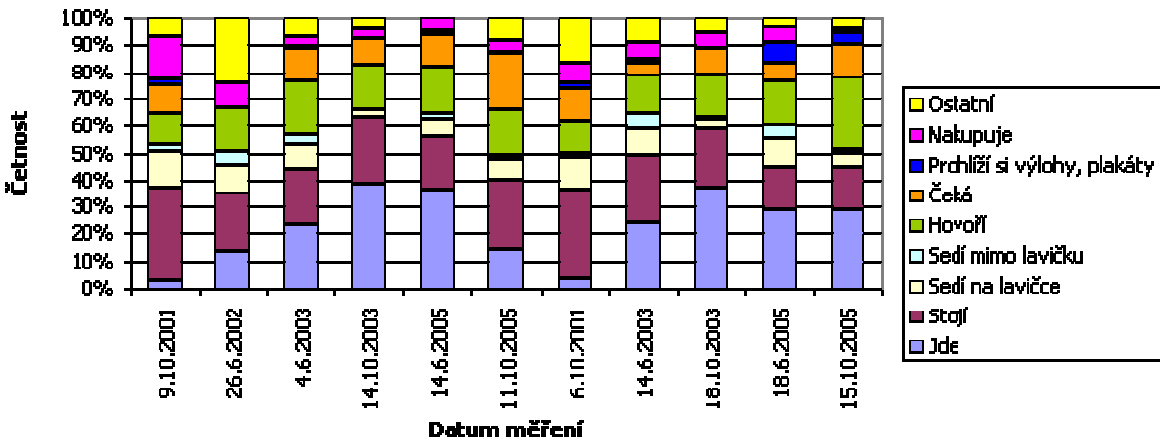
Domnívám se, že z uvedených dílčích indikátorů lze agregovat indikátor hodnotící kvalitu veřejného prostoru. Ta bude vyjádřena **koeficientem stability veřejného prostoru**. Jeho výpočet bude uveden na základě aplikace metodiky v závěru následující kapitoly.

Následuje návrh souhrnného hodnocení kvality VP.

Všechny předchozí čtyři části lze přehledně shrnout do následující tabulky:

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – SHRNUTÍ		
6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace		
	Název	
	Základní prostorový typ	
	Funkce	
	Významový typ	
	Kvalitativní charakteristika	
	Stav vybavenosti	
6.2. Mapování chování a sčítání chodců		
<i>graf</i>		
<i>graf</i>		
6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru (počet obyvatel s dostupností do 300 m)		
<i>Kartogram a číslo</i>		
6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím		
	Spokojenost občanů s místním společenstvím	%
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	%
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	%

Tab. 16 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru. Zdroj: vlastní.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ		
6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace		
 Obr. 29 – Bat'kovo náměstí, Zdroj: http://mapserver.mmhk.cz	Název	Bat'kovo náměstí
	Základní prostorový typ	Náměstí
	Funkce	Společenská
	Významový typ	Celoměstský
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Výborný (1)
6.2. Mapování chování a sčítání chodců		
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Bat'kovo náměstí Graf 2 – Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob. Zdroj: http://mapserver.mmhk.cz.		
Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Bat'kovo náměstí Graf 3 – Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: http://mapserver.mmhk.cz		

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

3501 lidí s dostupností do 300 m

Obr. 30 – Kartogram vyhodnocující dostupnost Bačkova náměstí metodou do 300 m.,

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 17 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Bačkovo náměstí, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost – zdroj⁸⁷

Indikátor byl sestaven z několika různých, na první pohled na sobě nezávislých ukazatelů. Při hodnocení veřejného prostoru jsou však všechny tyto ukazatele významné a o prostoru vypovídající.

Není možné hodnotit prostor pouze podle velkého využití lidmi. Vezměme v úvahu např. Riegrovo náměstí v Hradci Králové. Přestože se v prostoru vždy vyskytoval vysoký počet lidí, v žádném případě se nedalo říci, že se jedná o prostor kvalitní. Vysoký počet lidí vyplýval pouze s funkce prostoru (návaznost na vlakové nádraží a terminál MHD) a z jeho regionálního významu. Lidé do tohoto prostoru museli přijít, neměli jinou volbu.

Podobné příklady lze nalézt i v opačném případě, u nově a kvalitně vybudovaných veřejných prostorů. Atraktivitu veřejného prostoru jistě zvýší jeho vhodné uspořádání a vybavenost, na druhou stranu považují ale za důležité podotknout, že pouze vhodný design a vybavenost veřejný prostor atraktivním

⁸⁷ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

nečiní – viz např. Collinova ulice, která, ač disponující příjemným prostředím, je dosud lidmi nevyužita, schází jí původně zamýšlené napojení na centrum města.

Z výše uvedených a mnoha obdobných příkladů, byl vyvozen závěr, že na veřejný prostor je třeba nahlížet komplexně.

Významnou roli při hodnocení kvality veřejného prostoru má nejen počet lidí, kteří se v daném prostoru vyskytují, či činnosti, jež zde vykonávají, ale i význam prostoru v organismu města, jeho funkce, vybavenost. Zajímavé je sledovat i spokojenost lidí využívajících veřejný prostor či statistiku kriminálních činů.

Práce vychází z dostupných teoretických i praktických přístupů a aplikací, které byly v oblasti veřejného prostoru, trvale udržitelného rozvoje a jeho indikátorů zpracovány, s ohledem na konkrétní podmínky situace České republiky.

Výše uvedené údaje se dále zpracovávají do časových řad, které umožňují sledovat např. úspěšnost stavebních úprav veřejných prostorů.

Indikátor hodnotící kvalitu veřejného prostoru byl z výše uvedených důvodů sestaven z několika dílčích indikátorů. Jsou v něm obsaženy jak parametry charakterizující samotný veřejný prostor – prostorové, funkční, významové, tak jeho využívání lidmi. Snahou bylo zahrnout rovněž spokojenost lidí s tímto využíváním veřejného prostoru. Komplex těchto indikátorů tvoří jeden soubor – indikátor kvality života města.

Původně bylo zamýšleno, že bude třeba v některých parametrech použít různé úrovně hodnocení u prostorů malých či středních obcí či velkých měst, tato domněnka se ale nepotvrdila. Indikátor je pro veškeré veřejné prostory jednotný.

Domnívám se, že z uvedených dílčích indikátorů lze agregovat indikátor hodnotící kvalitu veřejného prostoru. Ta bude vyjádřena **koeficientem stability veřejného prostoru**. Návrh výpočtu bude uveden na základě aplikace metodiky případovou studie aplikace metodiky na veřejné prostory Hradce Králové, v závěru následující kapitoly.

7 APLIKACE PŘÍSTUPŮ K HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÝCH PROSTORŮ NA PŘÍKLADU MĚSTA HRADEC KRÁLOVÉ

Jednotlivé části metodiky indikátoru hodnotícího kvalitu veřejného prostoru byly postupně ověřovány při terénních průzkumech. První část metodiky (6.1.) je zkoumána na veřejných prostorech měst Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou a Lipník nad Bečvou. Výběr měst pro případové studie se odvíjí od dostupnosti zdrojových dat. Tato část metodiky spolu s hodnocením dostupnosti veřejného prostoru (6.3) a s hodnocením spokojenosti obyvatel (6.4.) je sledována rovněž ve městě Broumov.

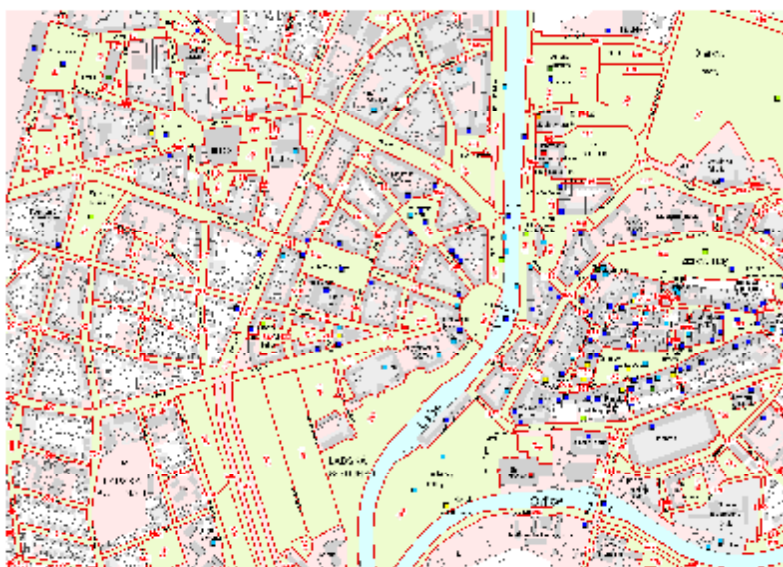
Kompletní metodika indikátoru hodnotící kvalitu veřejného prostoru byla odzkoušena na veřejných prostorech Hradce Králové. Byly zmapovány veškeré veřejné prostory města Hradec Králové. Vzhledem k velikosti města a charakteru jeho jednotlivých částí (od typicky městských až po ty venkovské, s možností vyčlenit některá data pouze za konkrétní čtvrť), se město jeví jako vhodné pro odzkoušení této metodiky.

7.1 ZÁKLADNÍ HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÝCH PROSTORŮ, JEJICH TYPIZACE

Všechny veřejné prostory města, včetně těch, které se nachází v okrajových městských částech, mající spíše venkovský charakter (viz Plotiště, Březhrad apod.), byly zmapovány a vyhodnoceny dle metodiky viz kap. 6.1.

Veřejné prostory byly posuzovány dle prostorových, funkčních a dalších významových charakteristik. Bylo zhodnoceno postavení jednotlivých veřejných prostorů v rámci organismu města.⁸⁸

⁸⁸ Zdrojem dat této části indikátoru byla případová studie Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu v Hradci Králové, kvalitativní hodnocení veřejných prostorů a jejich terénní průzkum. Terénní průzkumy veřejných prostorů města Hradec Králové byly provedeny v letech 2004-2005. In VAĐUROVÁ J., HOLUB P.: *Případová studie – Hradec Králové*, k výzkumnému projektu MMR – WB 42200452, Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu, VUT v Brně, Fakulta Architektury, Brno.

Obr. 31 – Výřez mapy zachycující jednotlivé veřejné prostory označené pořadovým číslem. Zdroj: podkladová mapa – T-mapy, vlastní zákres.

P.č.	Název plochy	Základní prostor. typ	Funkce	Významové typy	Kvalitativní charakter.	Stav vybavenosti
1	Sladkovského	ulice	dopravní	místní	stabilní	2
2	Nádražní	ulice	dopravní	místní	nestabilní	3
3	Hořická	ulice	dopravní	okrskový	nestabilní	3
4	-	ulice	dopravní	lokální	nestabilní	3
5	-	zeleň	rekreační	okrskový	nestabilní	3
6	-	zeleň	rekreační	okrskový	nestabilní	2
7	Na Okrouhlíku	ulice	dopravní	celoměstský	stabilní	2
8	Vocelova	ulice	dopravní	lokální	stabilní	2
9	Na Okrouhlíku	ulice	dopravní	místní	stabilní	2
10	Šmilovského	ulice	dopravní	místní	stabilní	2
11	O. Nedbala	ulice	dopravní	místní	stabilní	2
12	Bozděchova	ulice	dopravní	místní	stabilní	2
13	B.Martinů	ulice	dopravní	místní	stabilní	2
14	Želivského	ulice	dopravní	místní	stabilní	1
15	-	zeleň	rekreační	místní	stabilní	2
16	Antonína Dvořáka	ulice	dopravní	celoměstský	stabilní	2
17	-	zeleň	rekreační	místní	stabilní	2

Tab. 18 – Hradec Králové - Hodnocení veřejných prostorů města – ukázka z tabulky⁸⁹ (Kompletní tabulka viz příloha 2)

⁸⁹ VAĐUROVÁ J., HOLUB P.: Případová studie – Hradec Králové, k výzkumnému projektu MMR – WB 42200452, Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu, VUT v Brně, Fakulta Architektury, Brno.

Shrnutí:

Při terénním průzkumu bylo hodnoceno celkově 1206 ulic a veřejných prostorů města Hradec Králové. Mezi těmito veřejnými prostory převažují hlavně prostorový typ ulice a prostory sídlištní zeleně. Stav vybavenosti veřejných prostorů klesá směrem od centra.

Podle funkce převažují veřejné prostory s dopravní funkcí, následují prostory s funkcí obytnou.

Z terénních průzkumů vyplývá, že největším nedostatkem veřejných prostorů města je v současné době jejich nedostatečná údržba, chybějící či nefunkční části prostorů (chodníky) a nedostatečný mobiliář. Byly také zaznamenány plochy uvnitř města, které získávají charakter nestabilních ploch zeleně, přitom by mohly být využity pro městskou rekreaci. Jedná se hlavně o nevyužívané plochy na sídlištích a neudržované plochy podél řek.

Ukázky hodnocení:⁹⁰

172,173 	Název	Šimkova
	Základní prostorový typ	Ulice
	Funkce	Dopravní
	Významový typ	Okrskový
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Nevyhovující

Tab. 19 – Hodnocení ul. Šimkova. Zdroj: vlastní.

827 	Název	Čs. armády
	Základní prostorový typ	Ulice
	Funkce	Dopravní
	Významový typ	Celoměstský
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Dobrý

Tab. 20 – Hodnocení ul. Čs. armády. Zdroj: vlastní.

⁹⁰ Číslo v levém rohu udává pořadové číslo veřejného prostoru dle souhrnné tabulky Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové viz příloha 2.

171 	Název	Šimkovy sady
	Základní prostorový typ	Zeleň
	Funkce	Rekreační
	Významový typ	Celoměstský
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Dobrý

Tab. 21 – Hodnocení veřejného prostoru Šimkovy sady. Zdroj: vlastní.

180 	Název	Pilnáčkova
	Základní prostorový typ	Ulice
	Funkce	Dopravní
	Významový typ	Celoměstský
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Dobrý

Tab. 22 – Hodnocení ulice Pilnáčkova. Zdroj: vlastní.

152 	Název	Smetanovo
	Základní prostorový typ	Ulice (nábreží)
	Funkce	Rekreační
	Významový typ	Celoměstský
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Dobrý

Tab. 23 – Hodnocení Smetanova nábreží. Zdroj: vlastní.

374 	Název	Kukleny – Denisovo náměstí
	Základní prostorový typ	Náměstí
	Funkce	Společenská/reprezentační
	Významový typ	Okrskový
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Výborný

Tab. 24 – Hodnocení Kukleny – Denisovo náměstí. Zdroj: vlastní.

172,173 	Název	Březhrad – Grégrovo náměstí
	Základní prostorový typ	Náměstí
	Funkce	Obytná
	Významový typ	Místní
	Kvalitativní charakteristika	Nestabilní
	Stav vybavenosti	Nevyhovující

Tab. 25 – Hodnocení Březhrad – Grégrovo náměstí. Zdroj: vlastní.

Většina parků nemá funkčně a prostorově rozdělené prostory pro různé aktivity. Téměř všude chybí ohrazené výběhy pro psy. Rovněž mnohde chybí oddělení dětských hřišť, která také nejsou chráněna a oddělena od jiných aktivit, jež mohou ohrožovat zdraví dětí.

Prostory okolo obytných souborů často vyžadují určitý stupeň humanizace. Nezřídka v okolí jednotlivých obytných bloků lidé sami zkrášlují své okolí, což je pravděpodobně výsledkem toho, že mají potřebu okolí svého domu odčlenit od okolního prostoru a vytvořit tak prostor polosoukromý, určený jen pro samotné obyvatele. V tomto prostoru se potom žádá mobiliář hlavně pro krátkodobou pobytovou rekreaci, jako jsou lavičky a odpadkové koše.

Obytné volné plochy je možné doplnit o různé druhy atraktivit anebo najít novou formu jejich využití. Současný stav těchto ploch zabezpečuje pouze krátkodobou rekreaci představovanou hlavně procházkami pěších. Na mnoha místech chybí mobiliář, vyjma míst plnících funkci dětských hřišť.

Nashromážděná data jsou zpracována tak, aby bylo možné jejich použití v prostředí grafických informačních systémů (GIS). Ke každému veřejnému prostoru je připojen základní databázový soubor, který obsahuje charakteristiku daného prostoru (základní prostorový typ, funkce, významový typ, kvalitativní charakteristika a stav vybavenosti). Plochy jsou doplněny fotodokumentací daného prostoru.

7.2 MAPOVÁNÍ CHOVÁNÍ A SČÍTÁNÍ CHODCŮ VE VYBRANÝCH VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH HRADCE KRÁLOVÉ

Město Hradec Králové jsem si jako referenční příklad zvolila mimo jiné i pro jeho systematické a dlouhodobé průzkumy užívání veřejných prostorů lidmi. Již od roku 2001 je zde prováděno sčítání pohybu chodců a mapování chování a jsou založeny časové řady z těchto pozorování. Ta byla pravidelně opakována, máme tedy pro vybrané veřejné prostory k dispozici údaje z let: 2001, 2002, 2003 a 2005.

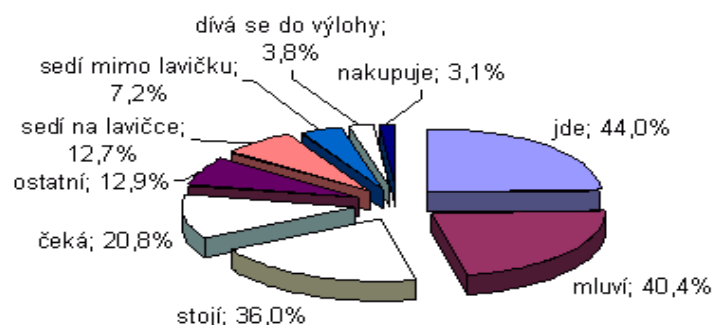
7.2.1 Mapování chování – aplikace metody

Pomocí této metody je zjišťováno jeho využívání lidmi. Údaje o jejich činnostech jsou v terénu zaznamenávány do připravených formulářů dle metodiky viz kap. 6.2.1.

Touto metodou jsou v praxi hodnoceny převážně prostory náměstí či parků. Pokud se snažíme získat stávající data, jedná se často o veřejné prostory celoměstského významu, hojně využívané lidmi, často s převládající dopravní funkcí. Mapování chování či sčítání chodců je na těchto prostorech sledováno jako podklad pro plánované investice města.

Pro možnost srovnání jednotlivých veřejných prostorů zde uvádím průměrné hodnoty získané ze sledování všech veřejných prostorů, na nichž se v Hradci Králové provádělo mapování chování:⁹¹

⁹¹ GIS aplikace na webu: http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkvp/index.php?client_type=map_resize&strange_opener=1, provozovaná na stránkách města Hradec Králové–
<http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/map-prostory>

Graf 4 – Přehled činností osob sledovaných v rámci mapování chování na veřejných prostranstvích města Hradec Králové v r. 2005. Zdroj ⁹⁰

Mapování chování proběhlo ve dnech 11.10. a 15.10. – zvlášť byl vyhodnocen pracovní den a zvlášť víkend.⁹²

Byly sledovány následující veřejné prostory:

- Baťkovo náměstí
- Čelakovského ulice
- Malé náměstí
- Riegrovo náměstí
- Sukovy sady (sled. od roku 2005)
- Tesco – tržnice
- Ulrichovo náměstí
- Velké náměstí
- V Kopečku – ulice (sled. od roku 2005)

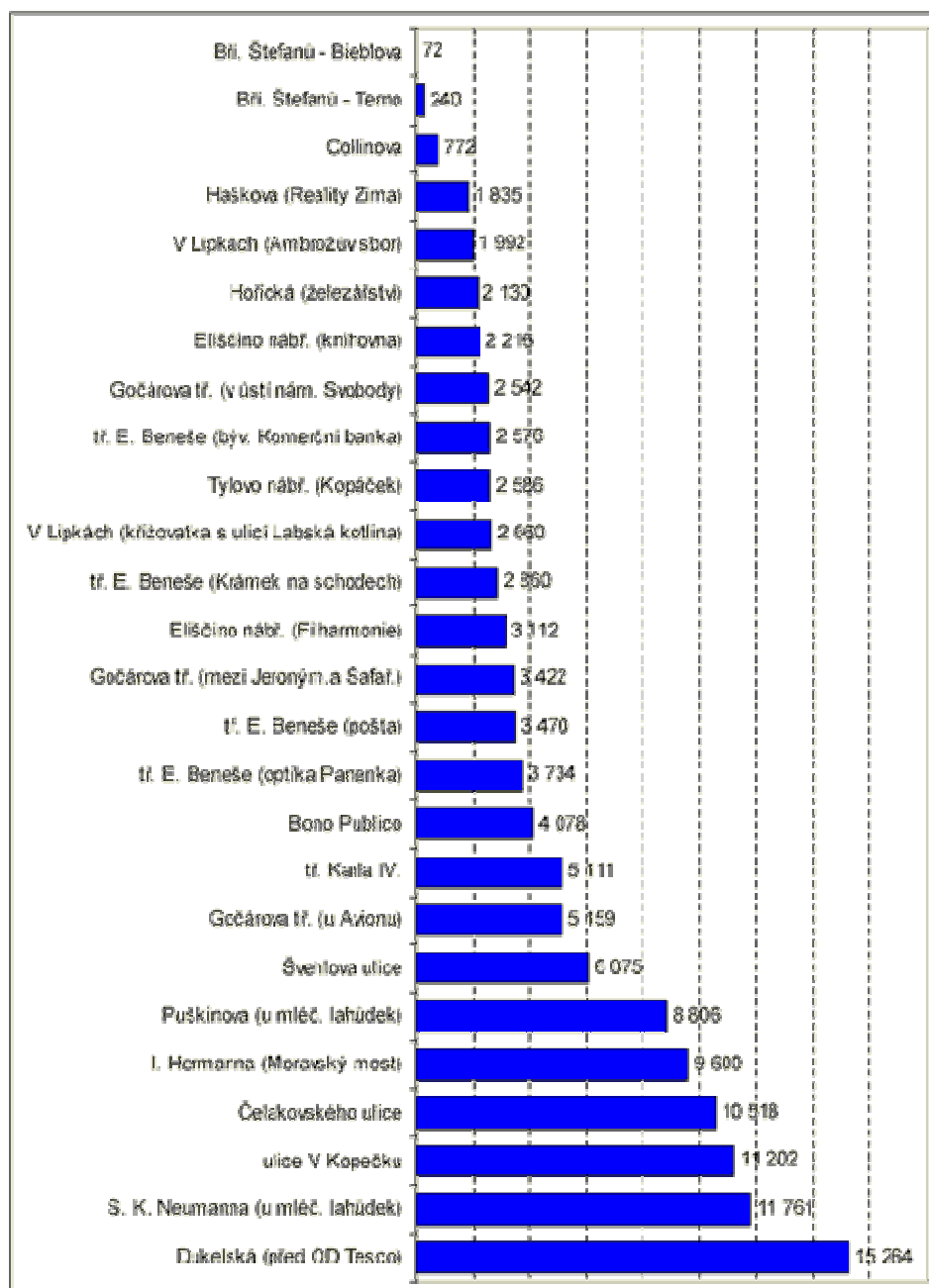
Jako nejfrekventovanější místa z hodnocení vycházejí Riegrovo náměstí a tržnice u Tesca, po všechna léta sledování.

7.2.2 Technika sčítání – aplikace metody

Metodou pozorování je měřen počet lidí využívající veřejný prostor. Údaje o počtu osob, které projdou sledovaným územím, se zaznamenávají do sčítacích formulářů dle metodiky viz kap. 6.2.1.

Data ze sčítání chodců jsou pro město Hradec Králové dostupná pro veřejné prostory uvedené v následující tabulce:⁹³

⁹² GIS aplikace na webu: http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkvp/index.php?client_type=map_resize&strange_opener=1, provozovaná na stránkách města Hradec Králové- <http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/map-prostory>

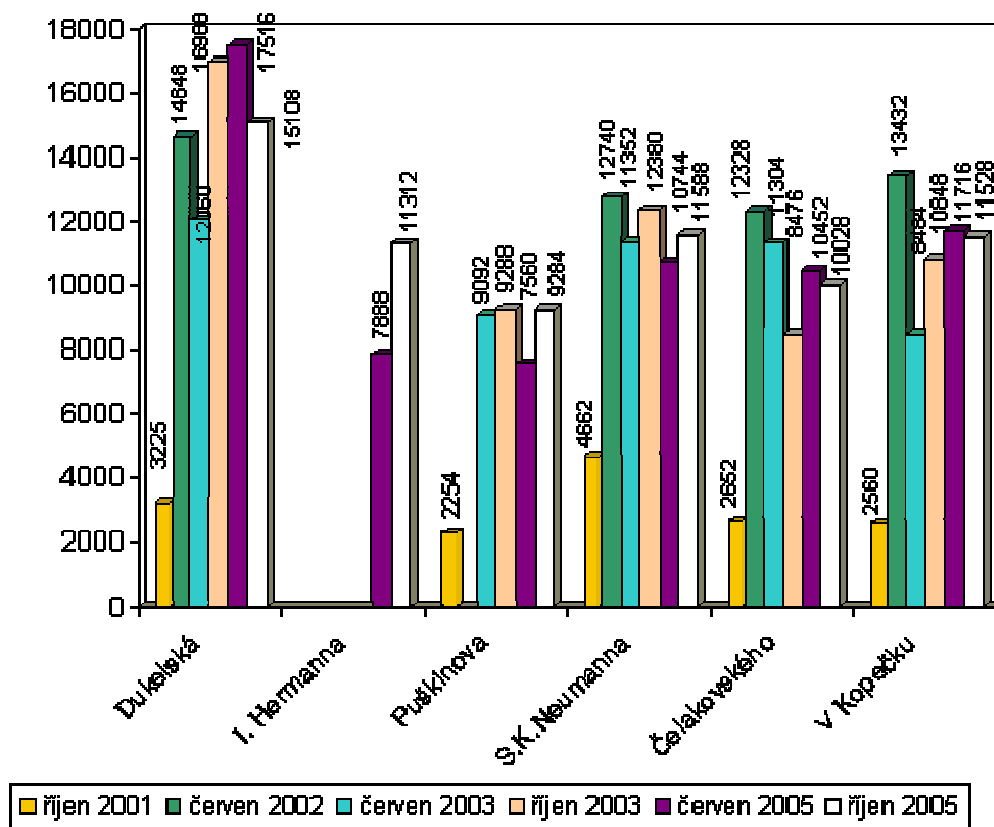

Graf 5 – Průměrný celodenní počet chodců v jednotlivých profilech za všechny průzkumy. (Do grafu jsou zařazeny i profily v říjnu 2005 již nezkoumané). Zdroj⁹²

⁹³ GIS aplikace na webu:

http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkvp/index.php?client_type=map_resize&strange_opener=1, provozovaná na stránkách města Hradec Králové- <http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/map-prostory>

Jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly, data ze sčítání chodců jsou za některé výše uvedené prostory evidována již od roku 2001. Díky jejich existenci je možné údaje zaznamenat do časových řad, které umožňují sledovat vývoj intenzity užívání prostoru.⁹⁴

Graf 6 – Nejfrekventovanější místa v Hradci Králové, počty chodců v jednotlivých profilech za den.

Zdroj:⁹³

⁹⁴ GIS aplikace na webu:

http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkvp/index.php?client_type=map_resize&strange_opener=1, provozovaná na stránkách města Hradec Králové- <http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/map-prostory>

7.3 DOSTUPNOST VEŘEJNÉHO PROSTORU

Tento indikátor měří počet občanů žijících v dosahu 300 m od konkrétního veřejného prostoru.

Metody sběru dat a zdroje viz. kapitola 6.3.

V Hradci Králové byl sledován indikátor A4 (ECI) – Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb sledován v roce 2004. Údaje z tohoto sledování vypovídají o dostupnosti jednotlivých typů veřejných prostranství či služeb procentuelně pro obyvatele celého města Hradec Králové.

V této práci bude dostupnost pro obyvatele sledována vždy pro konkrétní veřejný prostor. Počet obyvatel žijících v okruhu do 300 m od veřejného prostoru dává představu o jeho možném využívání v případě, že je kvalitní.

7.4 SPOKOJENOST OBYVATEL S MÍSTNÍM SPOLEČENSTVÍM

Indikátor vyjadřuje míru spokojenosti občanů s lokálním prostředím (tj. s místem „kde žijete a pracujete“) jako jednoho ze základních předpokladů sociální soudržnosti a stability společnosti.

Metoda sběru dat viz kapitola 6.4.

Zdroj dat – Sociologický průzkum zadaný městem Hradec Králové⁹⁵

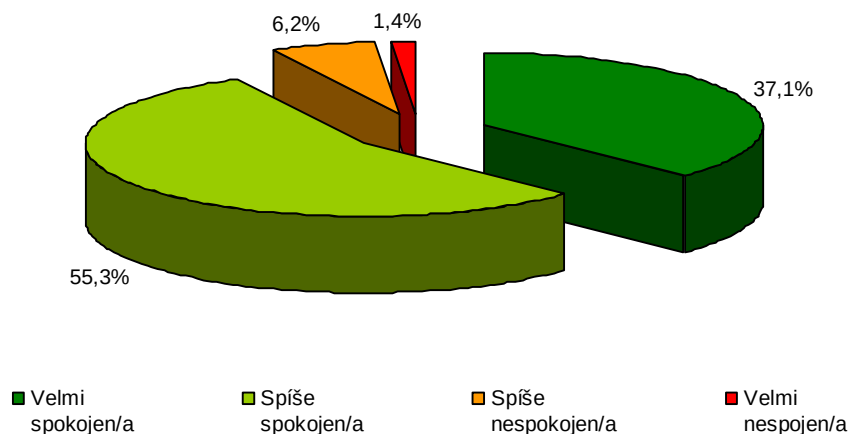
Pro vyhodnocení tohoto indikátoru bylo využito odpovědí na následující otázky:

→**ad A:**

	Velmi spokojen/a	Spíše spokojen/a	Spíše nespokojen/a	Velmi nespokojen/a
<u>Jak jste spokojen/a s Vaším městem jako místem kde žijete a pracujete?</u>	37,1%	55,3%	6,2%	1,4%

Tab. 26 – Vyhodnocení spokojenosti občanů Hradec Králové s městem jako místem kde žijí a pracují (%).
Zdroj⁹⁵

⁹⁵ Zdroj dat: Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2009.

Graf 7 – Vyhodnocení spokojenosti občanů Hradec Králové s městem jako místem kde žijí a pracují. Zdroj ⁹⁴

V Hradci Králové se hodnota indikátoru dlouhodobě drží nad 90%. Více než devět z deseti respondentů (92,4 %) je spíše nebo velmi spokojeno s městem Hradec Králové jako místem, kde žije a pracuje. Méně než desetina dotázaných (7,6 %) je s městem Hradec Králové spíše nebo velmi nespokojena.

U této otázky jako u jediné z otázek sledovaných v Hradci Králové v rámci indikátoru A1, jsou data rozdělena podle městských částí, jak uvádí následující tabulka:

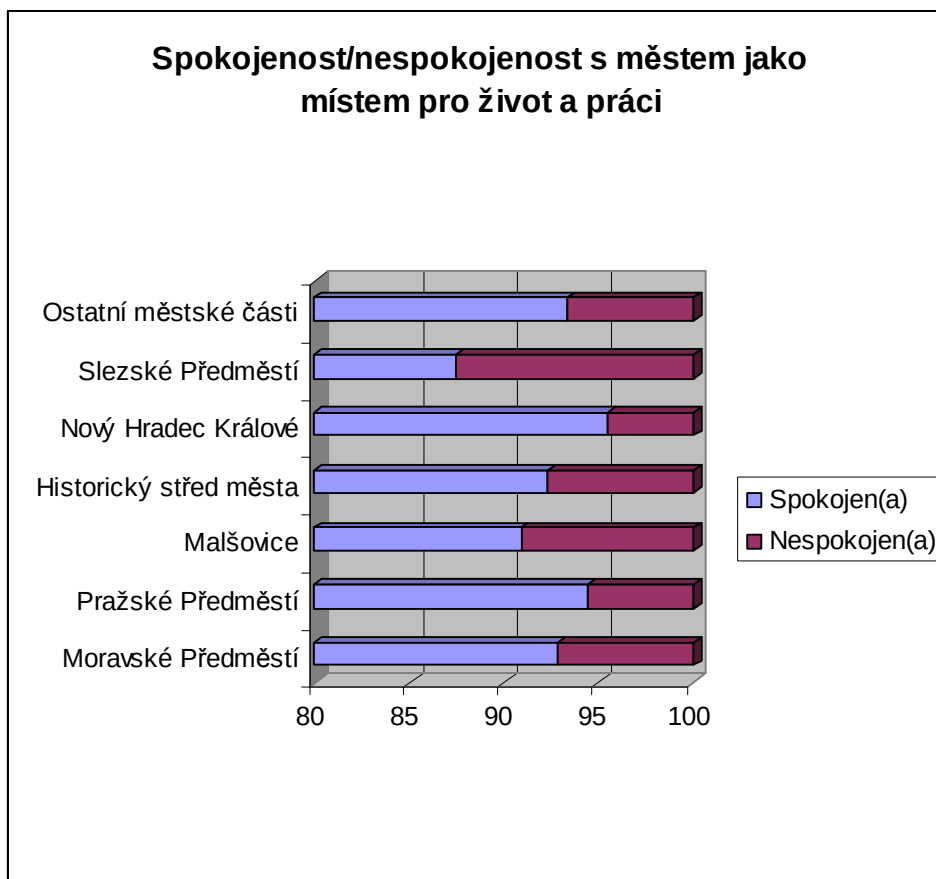
Jak jste spokojen(a) s Vaší obcí jako místem, kde žijete a pracujete? ⁹⁶	Velmi a spíše spokojen(a) (%)	Velmi a spíše nespokojen(a) (%)
Podle městské části ⁹⁷		
Moravské Předměstí	92,9	7,1
Pražské Předměstí	94,4	5,6
Malšovice	90,9	9,1
Historický střed města	92,3	7,7
Nový Hradec Králové	95,5	4,5
Slezské Předměstí	87,5	12,5
Ostatní městské části	93,4	6,6

Tab. 27 – Vyhodnocení spokojenosti občanů Hradec Králové s městem jako místem kde žijí a pracují dle městských částí. Zdroj⁹⁶

⁹⁶ Zdroj dat: Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

⁹⁷ (Výběr vzorku respondentů byl stanoven na základě metody kvótního výběru.

Kvótními znaky byly věkové kategorie, pohlaví a městské části – přirozené celky. Data za městské části dostupná pouze za rok 2007)

Graf 8 – Vyhodnocení spokojenosti občanů Hradec Králové s městem jako místem kde žijí a pracují dle městských částí. Zdroj: vlastní konstrukce. Zdroj⁹⁸

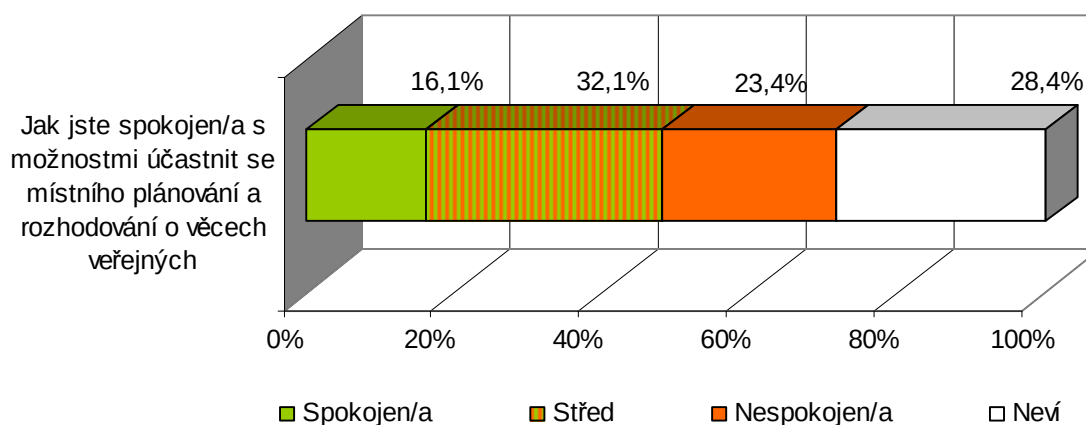
→**ad B:**

V rámci průzkumu spokojenosti obyvatel města Hradce Králové byla rovněž sledována otázka spokojenosti s možností zapojení do rozhodování o chodu města. Tato otázka však byla pokládána pouze v roce 2005, v pozdějších průzkumech se již nevyskytuje.⁹⁸

	Spokojen/a	Střed	Nespokojen/a	Neví
<u>Jak jste spokojen/a s možnostmi účastnit se místního plánování a rozhodování o věcech veřejných</u>	16,1%	32,1%	23,4%	28,4%

Tab. 28 – Indikátor určitou mírou vypovídá o občanské participaci ve městě Hradec Králové (2005). Zdroj⁹⁸

⁹⁸ Zdroj dat: Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2005.

Graf 9 – Indikátor určitou mírou vypovídá o občanské participaci ve městě Hradec Králové (2005).

Zdroj: ⁹⁹

→ad C:

Zjišťování pocitu bezpečí je zamýšleno otázkou: „Jak bezpečné je podle Vás žít ve Vašem městě (obci)?“.

Ovšem v Hradci Králové byla tato oblast zkoumána následujícími dotazy a data z dotazníkového šetření jsou následující:

	Bezpečné	Nebezpečné	Nevím
<u>Jak bezpečné je podle Vás ve Vašem městě (obci) chodit v noci po hlavních ulicích?</u>	52,4	44,8	2,8
<u>Jak bezpečné je podle Vás ve Vašem městě (obci) chodit v noci po veřejných prostranstvích (např. parky)?</u>	25,2	71,4	3,4

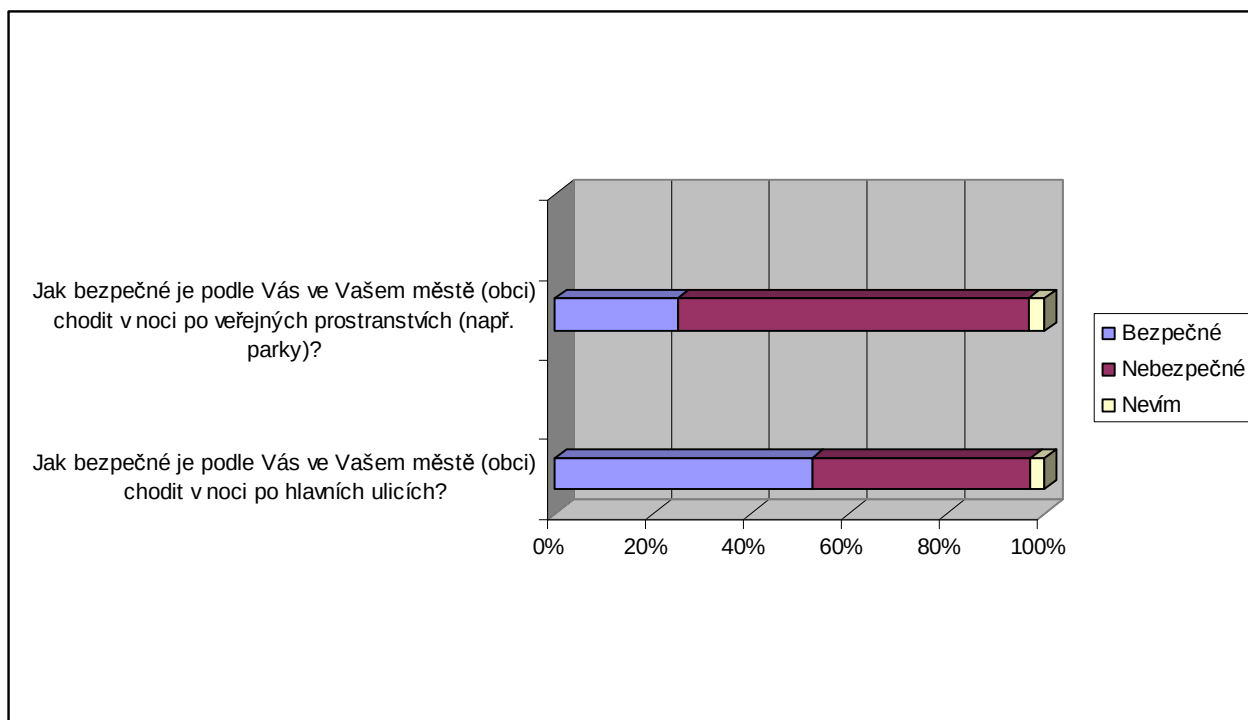
Tab. 29 – Vnímání bezpečnosti obyvateli města (%)

Zdroj: ¹⁰⁰

⁹⁹ MAŠTALKA M.: Případová studie Hradec Králové k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4

„Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“.

¹⁰⁰ Zdroj dat: Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2009.

Graf 10 – Vnímání bezpečnosti obyvateli města Hradec Králové. Zdroj ⁹⁹

Více než polovina dotázaných (52,4 %) považuje jako bezpečné chodit v noci po hlavních ulicích. Chodit v noci po veřejných prostranstvích (např. parcích) považují respondenti častěji jako nebezpečné.

	Spokojen/a	Nespokojen/a	Nevím, nemohu hodnotit
<u>Nakolik jste spokojen(a) s činností městské policie ve Vašem městě (obci)?</u>	44,8	45,6	9,6

Tab. 30 – Spokojenost s fungováním městské policie v Hradci Králové (%)

Zdroj ¹⁰¹

Z výsledků sociologického průzkumu jsou známa i další zajímavá data, vypovídající souhrnně o veřejných prostorech Hradce Králové. Např.: Více než čtyři pětiny respondentů jsou v Hradci Králové spokojeny s úklidem a údržbou veřejných prostranství – ulic, náměstí, parků (82,3 %).

¹⁰¹ Zdroj dat: Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2009.

Důležité je též sledování vývoje hodnot. Shrňeme-li získaná data, potřebná pro výpočet indikátoru hodnotícího kvalitu veřejného prostoru, je nutné konstatovat, že některá data jsou vztažena k městským částem (hodnocení spokojenosti), některá přímo k veřejnému prostoru (mapování chování, sčítání).

Následovat bude série podrobně rozpracovaných karet s hodnocením vybraných veřejných prostorů, na těchto budou předchozí poznatky dokladovány.

V závěru kap. 6 je vyplněná karta Baťkovo náměstí.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

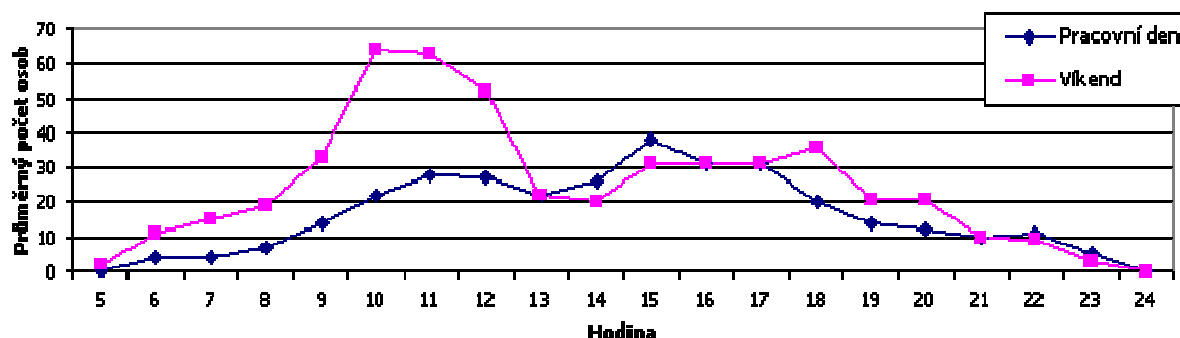
Obr. 32 – Ul. Čelakovského,

Zdroj <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Čelakovského - 157
Základní prostorový typ	Ulice
Funkce	Společenská
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Výborný (1)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

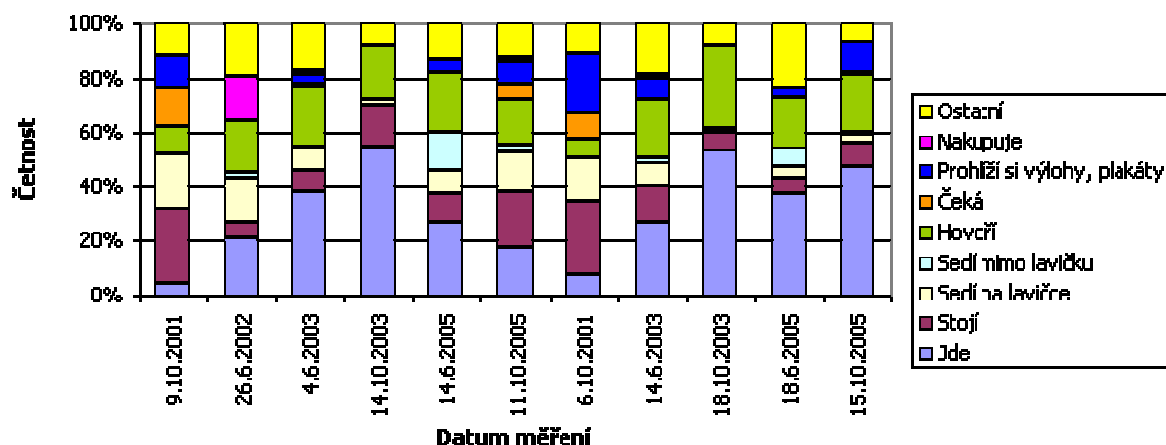
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Čelakovského ulice

Graf 11 – Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Čelakovského ulice

Graf 12 – Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

1083 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 33 – Kartogram vyhodnocující dostupnost Čelakovského ulice metodou do 300 m.,

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 31 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Čelakovského ulice, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰²

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

¹⁰² Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

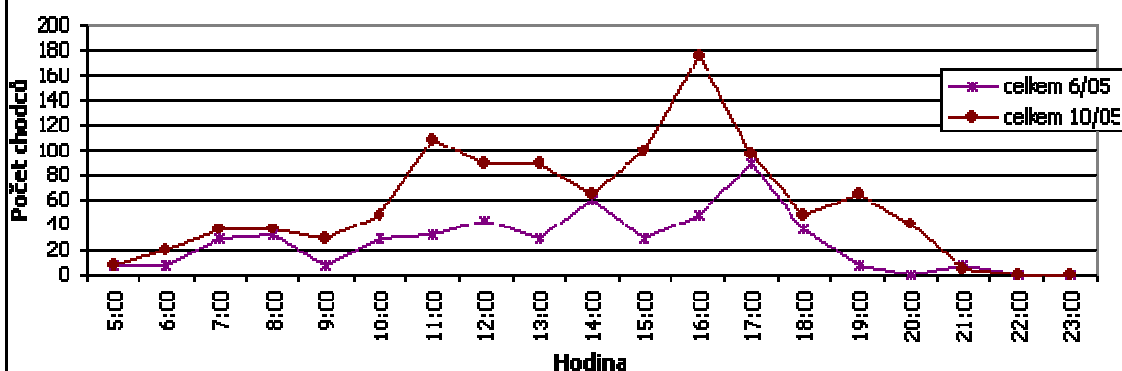
Obr. 34- Collinova ulice.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Collinova - 187
Základní prostorový typ	Ulice
Funkce	Společenská/reprezent.
Významový typ	okrskový
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Výborný (1)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

Denní průběh celkového objemu chodců při jednotlivých průzkumech - ulice Collinova

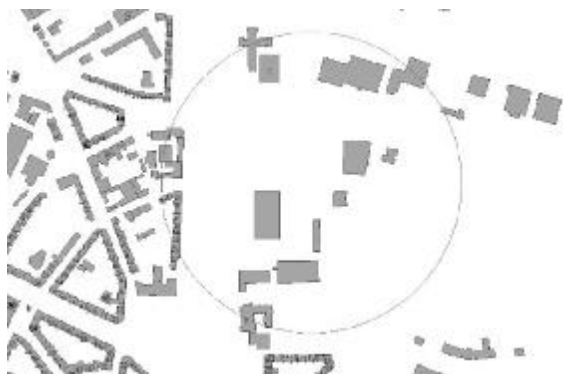

Graf 13 – Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

177 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 35 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Collinovy ulice metodou do 300 m.,

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 32 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Collinova ulice, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰³

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

Ulice Collinova, kde bylo nasčítáno pouze 492 průchozích na jaře a 1052 na podzim, je v současné době nevyužita. Její plná funkčnost je očekávána po plánované výstavbě lávky pro pěší a cyklisty vedoucí z centra města přes Labe k lokalitě Aldis. Současné spojení Labským mostem, který je součástí silnice I/11, není pro pěší atraktivní.

¹⁰³ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

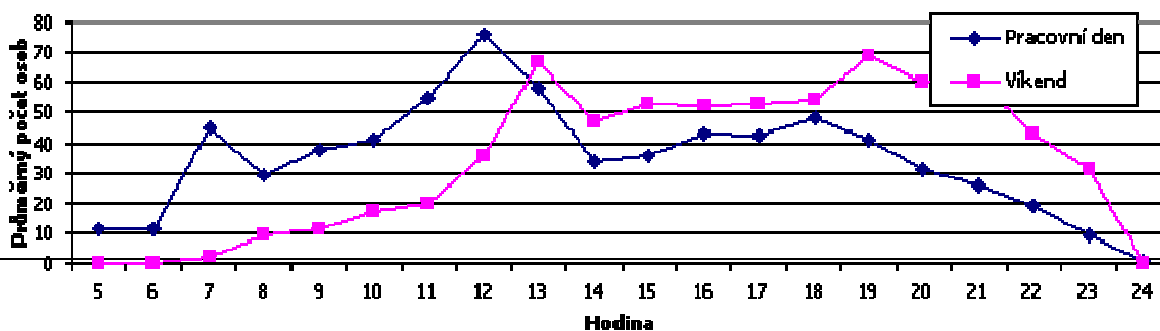
Obr. 36 – Malé náměstí.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Malé náměstí - 583
Základní prostorový typ	Náměstí
Funkce	Společenská
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Dobrá (2)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

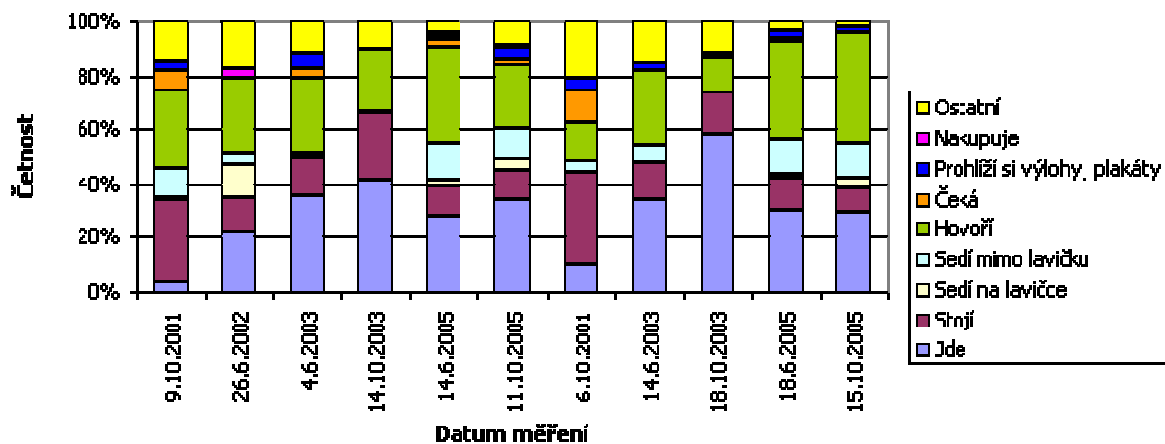
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Malé náměstí

Graf 15 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdoj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Malé náměstí

Graf 14 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

1027 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 37 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Malého náměstí metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 33 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Malé náměstí, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰⁴

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

¹⁰⁴ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

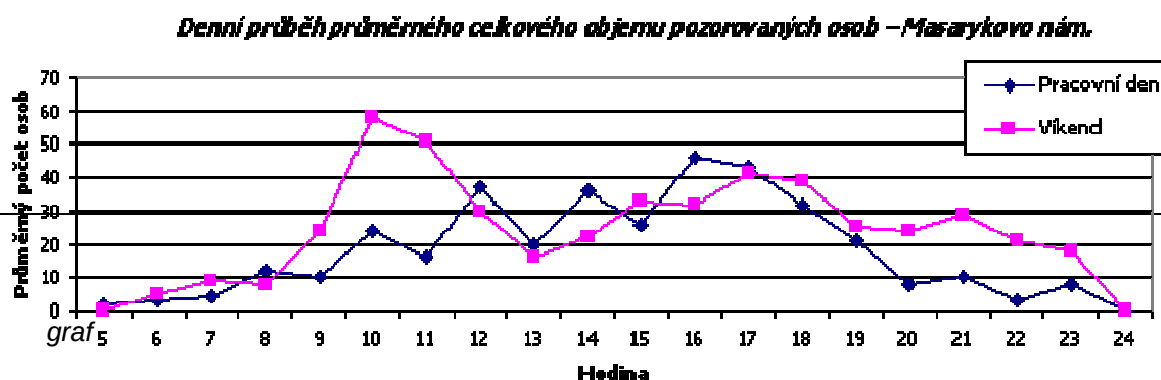
6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

Obr. 38 – Masarykovo náměstí,
Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Masarykovo náměstí - 156
Základní prostorový typ	Náměstí
Funkce	Společenská
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Výborný (1)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

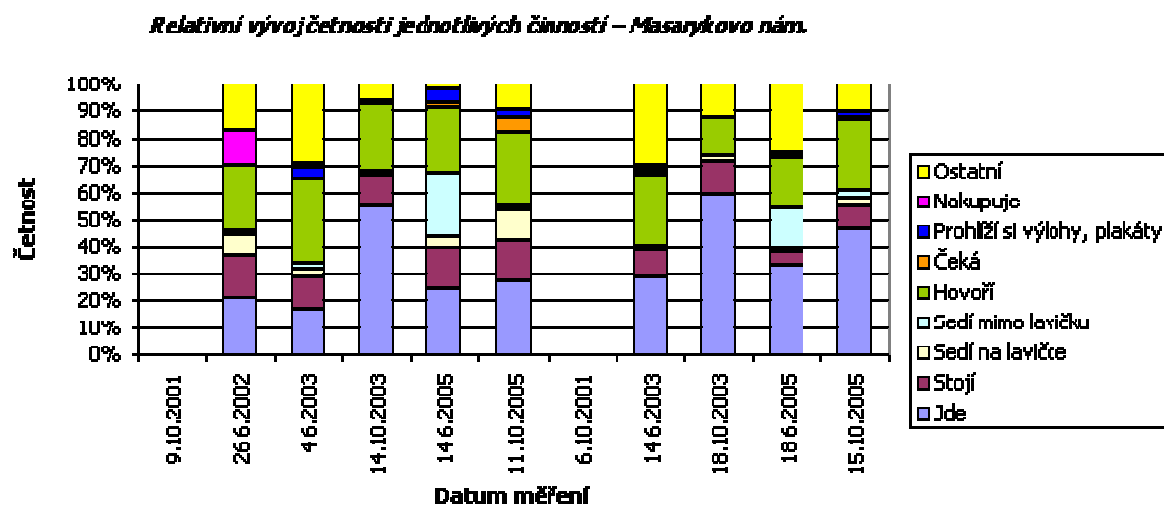

Graf 16 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

Graf 17 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

3733 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 39 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Masarykova náměstí metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 34 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Masarykovo náměstí, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰⁵

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

¹⁰⁵ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

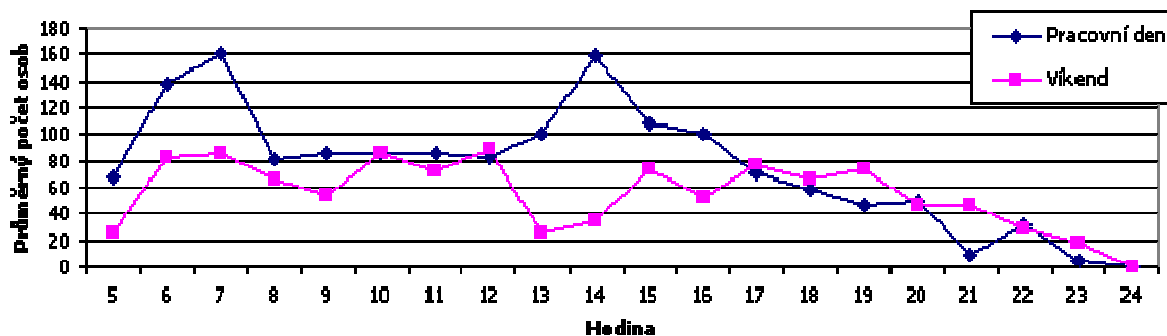

Obr. 40 – Riegrovo náměstí,
Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Riegrovo náměstí - 95
Základní prostorový typ	Náměstí
Funkce	Shromažďovací/ rozptylová
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Dobrý (2)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

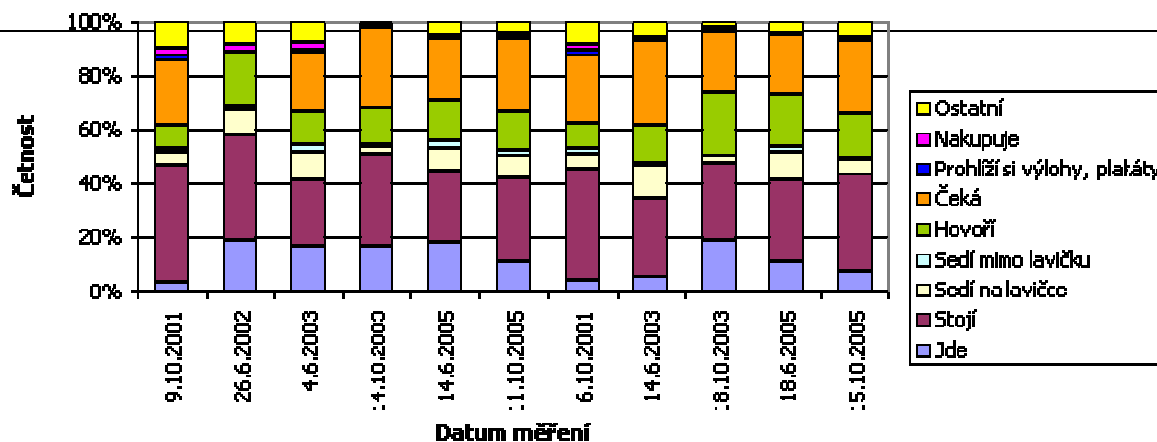
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Riegrovo náměstí

Graf 18 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

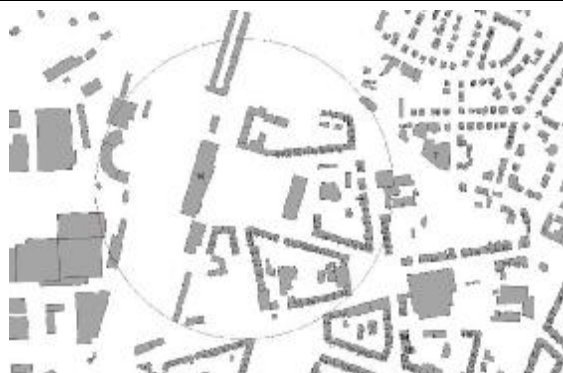
Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Riegrovo náměstí

Graf 19 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

1096 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 41 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Riegrova náměstí metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 35 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Riegrovo náměstí, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰⁶

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

V roce 2009 prošlo Riegrovo náměstí rekonstrukcí spojenou s výstavbou terminálu hromadné dopravy.

Výsledky mapování chování z doby před rekonstrukcí vykazovaly jedny z nejvyšších hodnot pohybu lidí ze všech sledovaných prostor, což je dáno jeho polohou před hlavním vlakovým nádražím a v sousedství terminálu MHD.

¹⁰⁶ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

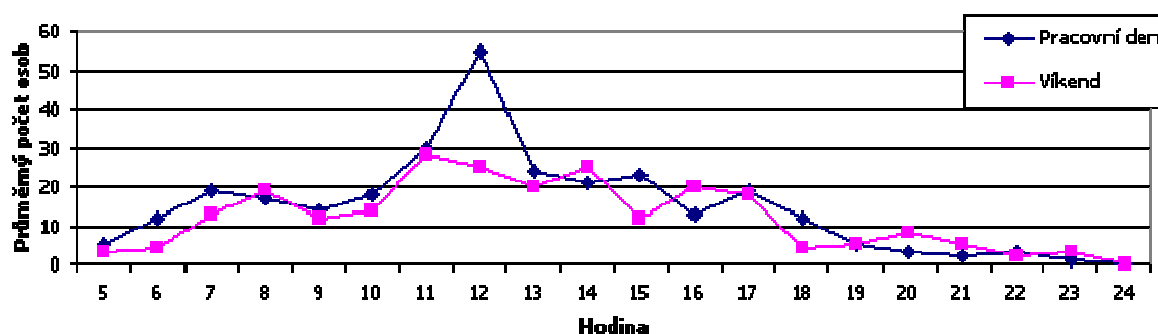
Obr. 42 – Sukovy sady,

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Sukovy sady - 113
Základní prostorový typ	Zeleň
Funkce	Rekreační
Významový typ	Okrskový
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Výborný (1)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

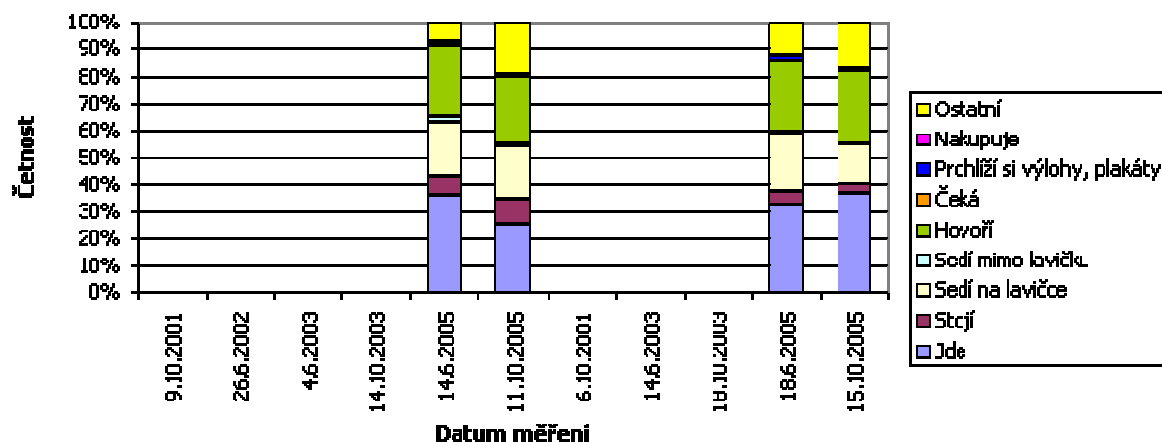
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Sukovy sady

Graf 20 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Sukovy sady

Graf 21 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

2347 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 43 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Sukových sadů metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 36 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Sukovy sady, Hradec Králové.

Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰⁷

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

¹⁰⁷ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

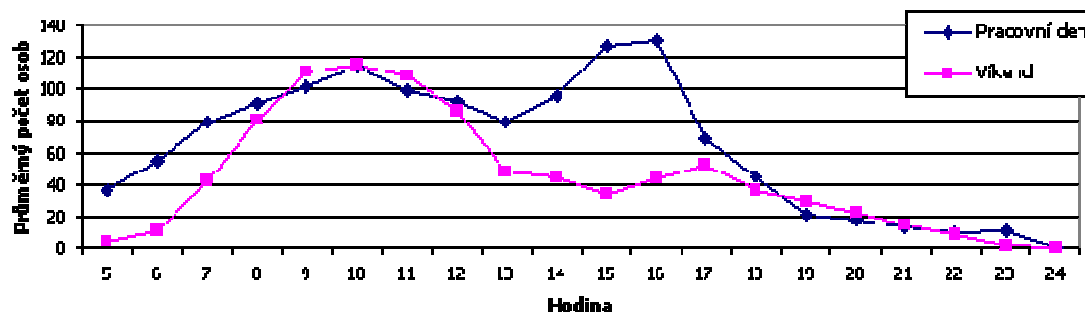
Obr. 44 – Tržnice u Tesca,

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Tržnice u Tesca
Základní prostorový typ	Tržiště
Funkce	Obchodní
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Nevyhovující (3)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

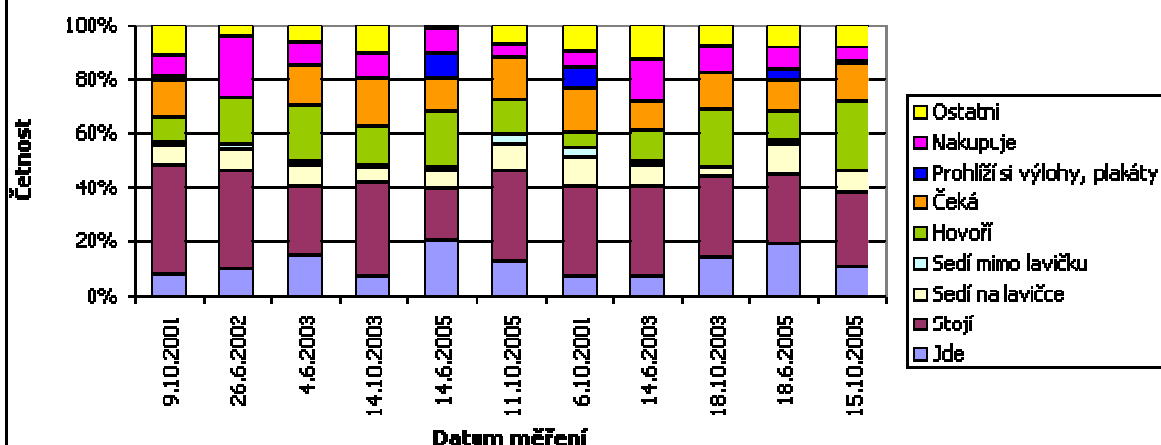
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Tržnice u Tesca

Graf 22 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Tržnice u Tesca

Graf 23 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

2720 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 45 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Tržnice u Tesca metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 37 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Tržnice u Tesca, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰⁸

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

¹⁰⁸ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

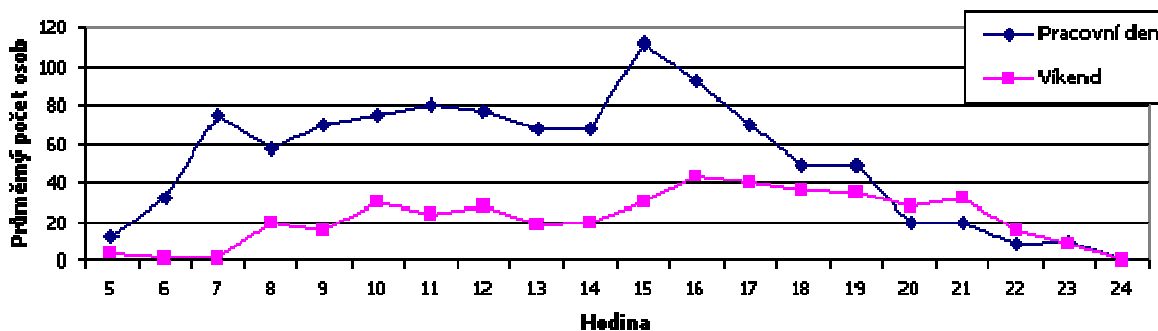
Obr. 46 – Ulrichovo náměstí,

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Ulrichovo náměstí - 506
Základní prostorový typ	Náměstí
Funkce	Společenská / reprez.
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Dobrý (2)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

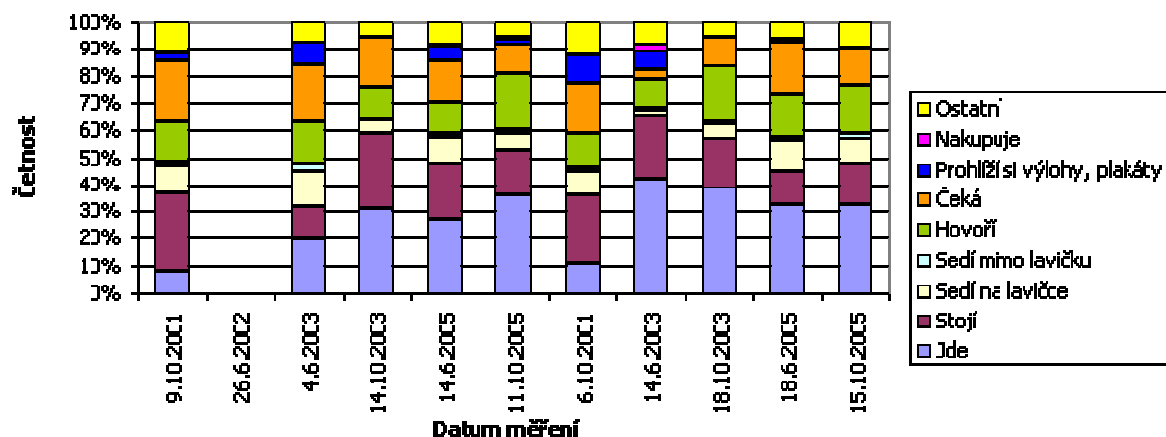
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Ulrichovo náměstí

Graf 24 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Ulrichovo náměstí

Graf 25 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

3964 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 47 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Ulrichova náměstí metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 38 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Ulrichovo náměstí, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹⁰⁹

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

¹⁰⁹ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

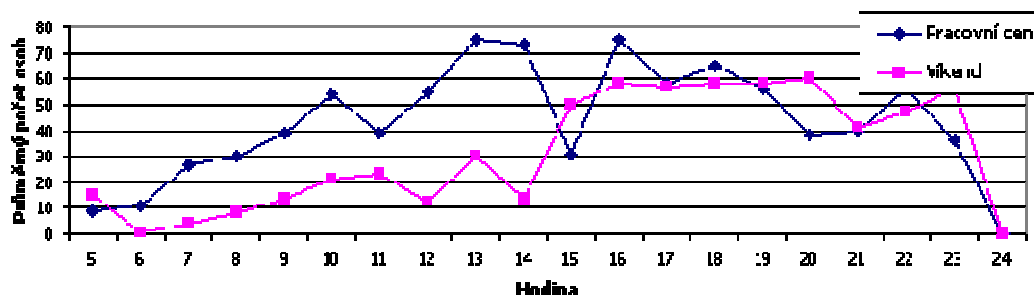

Obr. 48 – ul. V Kopečku,
Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	V Kopečku - 586
Základní prostorový typ	Ulice
Funkce	Dopravní
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Nevyhovující (3)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

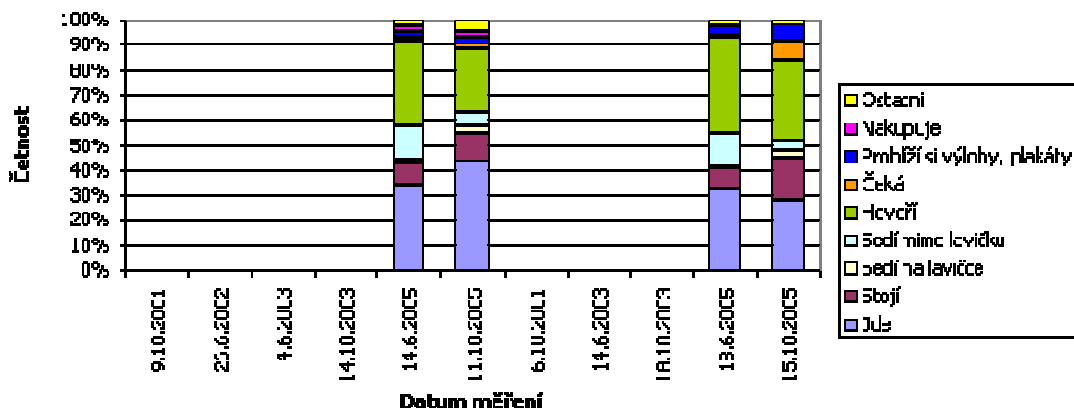
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – V Kopečku

Graf 26 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – V Kopečku

Graf 27 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

1638 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 49 - Kartogram vyhodnocující dostupnost ulice V Kopečku metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 39 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – ulice V Kopečku, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹¹⁰

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

Z grafu vyjadřujícího denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob je patrné, že prostor ožívá rovněž ve večerních hodinách.

¹¹⁰ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ

6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace

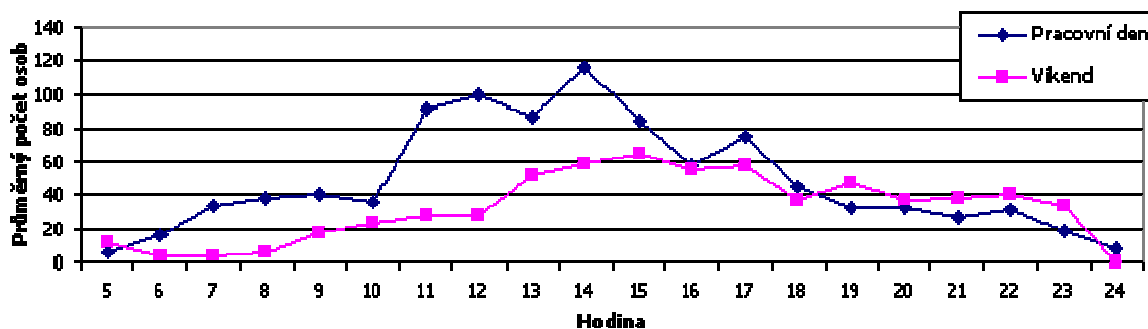

Obr. 50 – Velké náměstí,
Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

Název	Velké náměstí - 585
Základní prostorový typ	Náměstí
Funkce	Společenská/reprezentační
Významový typ	Celoměstský
Kvalitativní charakteristika	Stabilní
Stav vybavenosti	Dobry (2)

6.2. Mapování chování a sčítání chodců

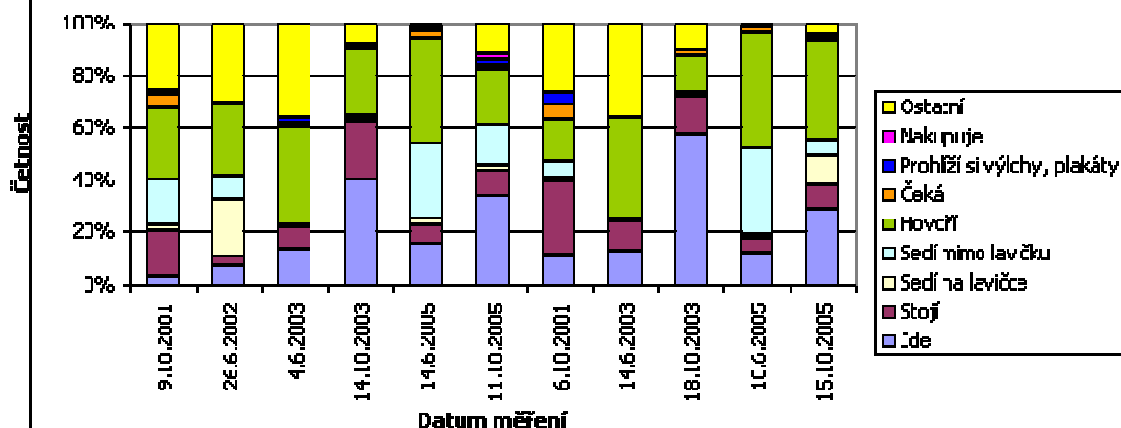
Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob – Velké náměstí

Graf 28 - Denní průběh průměrného celkového objemu pozorovaných osob.

Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>

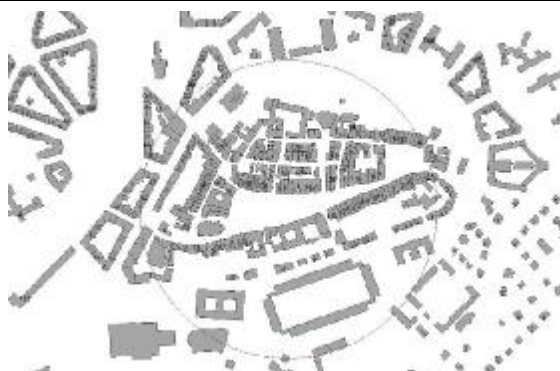
Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností – Velké náměstí

Graf 29 - Relativní vývoj četnosti jednotlivých činností. Zdroj: <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru

(počet obyvatel s dostupností do 300 m)

1151 obyvatel s dostupností do 300 m

Obr. 51 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Velkého náměstí metodou do 300 m.

Zdroj: podklad - <http://mapserver.mmhk.cz>.

6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

	Spokojenost občanů s místním společenstvím	92,3 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 40 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Velké náměstí, Hradec Králové. . Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹¹¹

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Data z odd. 6.4. se vztahují k městské části.

¹¹¹ Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU - SHRNUÍ		
6.1. Základní hodnocení veřejných prostorů, jejich typizace		
 Obr. 52 – Svatováclavské náměstí, Zdroj: cs.wikipedia.org	Název	Svatováclavské náměstí - 1009
	Základní prostorový typ	Náměstí
	Funkce	Společenská
	Významový typ	Okrskový
	Kvalitativní charakteristika	Stabilní
	Stav vybavenosti	Dobrý (2)
6.2. Mapování chování a sčítání chodců		
<i>Sčítání ani mapování chodců neproběhlo.</i>		
6.3. Dostupnost místního veřejného prostoru (počet obyvatel s dostupností do 300 m)		
 722 obyvatel s dostupností do 300 m Obr. 53 - Kartogram vyhodnocující dostupnost Svatováclavského náměstí metodou do 300 m. Zdroj: podklad - http://mapserver.mmhk.cz.		
6.4. Spokojenost obyvatel s místním společenstvím		
	Spokojenost občanů s místním společenstvím	95,5 %
	Spokojenost s možnostmi účastnit se místního plánování	48,2 %
	Vnímání bezpečnosti obyvateli města	40,8 %

Tab. 41 – Tabulka shrnující výsledky hodnocení kvality veřejného prostoru – Svatováclavské náměstí, Hradec Králové. Zdroj dat – vlastní šetření, interní materiály města, spokojenost¹¹²

¹¹² Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.

Následující tabulka obsahuje kombinaci veřejných prostorů, které se ve městě Hradec Králové vyskytují, základní skupinu určuje prostorový typ. Ty se dále dělí podle funkce a významu veřejného prostoru v rámci města.

Tabulka zobrazuje název veřejných prostorů, na nichž byla kompletní navržená metodika hodnocení kvality veřejného prostoru odzkoušena a vyjadřuje postavení veřejného prostoru ve škále základního hodnocení dle první části metodiky – dle kap. 6.1.

Prostorový typ	Funkce	Význam v rámci města			
		Lokální	Místní	Okrskový	Celoměstský
Ulice/nábřeží/pasáž	společenská/ reprezentační			Collinova (187)	Čelakovského (157)
	obchodní				
	dopravní				V kopečku (586)
	rekreační				
	obytná				
Náměstí/náves/tržiště	společenská/ reprezentační			Svatováclavské(1009)	Baťkovo (158) Malé (583) Masarykovo (156) Ulrichovo (506) Velké (585)
	obchodní				Tržnice u Tesca
	shromažďovací/ rozptylová				Riegrovo (95)
	dopravní				
	rekreační				
	obytná				
Zeleň	společenská/ reprezentační				
	rekreační			Sukovy sady (113)	
	obytná				
Ostatní	společenská/ reprezentační				
	dopravní				
	rekreační				
	obytná				

Tab. 42 – Veřejné prostory Hradce Králové, na nichž byla odzkoušena kompletní metodika hodnocení.

Pozn.: Číslo za názvem veřejného prostoru udává jeho pořadové číslo v tabulce přílohy II – Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Název	Prostor. typ	Funkce	Význam	Stabilní/ nestabilní	Vybavenost (viz metodika)	Mapování chování 14.10.2003/ 18.10.2003	Sčítání	Dost.	Spokoj. (%)
Bařkovo	náměstí	společenská	celoměstský	stabilní	1	450/173 sk.		3501	92,3
Čelakovského	ulice	společenská	celoměstský	stabilní	1	454/224 sk.		4083	92,3
Collinova	ulice	společenská	okreskový	stabilní	1		772	177	92,3
Malé	náměstí	společenská	celoměstský	stabilní	2	299/140 sk.		1027	92,3
Masarykovo	náměstí	společenská	celoměstský	stabilní	1	406/189 sk.		3733	92,3
Riegrovo	náměstí	shromažď.	celoměstský	stabilní	2	1490/254 sk.		1096	92,3
Sukovy sady	zeleň	rekreační	okreskový	stabilní	1		10518	2347	92,3
Tržnice u tesca	náměstí (tržnice)	obchodní	celoměstský	stabilní	3	1036/225 sk.		2720	92,3
Ulrichovo	náměstí	společenská	celoměstský	stabilní	2	477/213 sk.		3964	92,3
V Kopečku	ulice	dopravní	celoměstský	stabilní	3		11202	1638	92,3
Velké	náměstí	společenská	celoměstský	stabilní	2	488/213 sk.		1151	92,3
Svatováclavské	náměstí	společenská	okreskový	stabilní	2	-	-	722	95,5

Tab. 43 – Veřejné prostory Hradce Králové, na nichž byla odzkoušena kompletní metodika hodnocení kvality veřejného prostoru – porovnání výsledků hodnocení. (Mapování chování udává celkový součet lidí/celkový počet skupin. Dostupnost udává počet lidí s dostupností 300 m od veřejného prostoru. Spokojenost vztažena pouze k městské části.)

Bohužel vzorek veřejných prostorů, na nichž bylo v Hradci Králové provedeno mapování chování a sčítání lidí je relativně malý. Rovněž je zatížen tím faktem, že převážná část prostorů je z kategorie významově nejvyšších, tzn. prostorů celoměstsky významných.

Dále v otázce hodnocení spokojenosti s místním společenstvím nejsou k dispozici data za konkrétní veřejný prostor, ale pouze za městskou část, tudíž např. záměr vyjádření závislosti mezi spokojeností a využíváním prostoru lidmi není možné dokladovat.

Z dostupných dat lze ale tvrdit, že kvalita prostoru neovlivní počet lidí v prostorech s funkcí dopravní a obchodní, tedy v prostorech, kam lidé musí přijít. Tyto prostory jsou ve městě jedny z nejfrekventovanějších. Naopak prostory s funkcí reprezentační a společenskou musí nabízet určitý stupeň atraktivity, aby do nich lidé byli jistým způsobem nalákáni, vtaženi.

Při studování všech materiálů o veřejných prostorech, které byly dostupné, a po shromáždění dat a snahy o jejich vzájemné srovnání a hledání významnosti, se nabízela inspirace z oblasti vyjádření rovnováhy prvků v krajině a sice inspirace koeficientem ekologické stability, jehož výpočet se užívá již řadu let. Nabízí se

otázka, zda je možné vytvořit obdobný koeficient vyjadřující odpovídající rovnováhu vzájemných koexistujících složek i ve veřejném prostoru.

Zde je snaha o jeho možné vyjádření:

Koeficient stability veřejného prostoru (K_{vp})

Koeficient stability veřejného prostoru je číslo, které nabývá hodnot od nuly do jedné a stanovuje poměr potenciálu využitelnosti veřejného prostoru ku skutečnému stavu jeho využívání.

Metoda výpočtu K_{vp} je založena na jeho zhodnocení dle předcházející metodiky, kdy je veřejný prostor zařazen do kategorie prostorového typu, funkčního typu, významového typu, je pozorován průměrný denní počet lidí, kteří daný prostor využívají a dále jejich spokojenost. Kombinace informací z těchto ukazatelů dává představu o kvalitě území. Zajímavé je porovnání dostupnosti veřejného prostoru. (Z výzkumů je patrné, že dostupnost veřejných prostorů hraje největší význam pro veřejné prostory funkce obytné a rekreační.)

Hodnoty uvedeného koeficientu se pohybují v rozmezí od 0 do 1 a jsou obecně klasifikovány jako:

$K_{vp} = 0,8$ až 1 prostorový typ – náměstí
Nejvyšší hodnoty ze všech prostorových typů má náměstí jednak na základě teoretických poznatků – „náměstí je jedním z rozhodujících skladebných článků města a jeho centra“¹¹³, tak i z výsledků praktického hodnocení – např. Masarykovo náměstí v Hradci Králové – svým prostorovým uspořádáním dává možnost k nejrozumnější společenské, rekreační, obchodní aj. aktivitám, čímž má vysokou využitelnost pro společenský život. Probíhají zde nejrozumnější kulturní akce. Z výsledků mapování chování lze vysledovat vysoký podíl skupin z celkového počtu lidí, což svědčí o dobrovolnosti využívání prostoru. Obdobné výsledky vykazují i ostatní veřejné prostory typu náměstí.

$K_{vp} = 0,3 - 0,5$ prostorový typ – ulice
Vhledem k tomu, že prostorový typ ulice může mít nejrozumnější charakter, od kombinace funkce, prostorových parametrů, velikosti, po její polohu v sídle, od čehož se odvíjí potenciál pro společenské využití ulice, z těchto důvodů jsou hodnoty

¹¹³ HRŮZA, J.: *Slovník soudobého urbanismu*, Odeon, Praha 1977. ISBN 01-527-77.

koeficientu stability ulice v uvedeném číselném rozmezí. Např. ulice V Kopečku v Hradci Králové – její význam vyplývá z její polohy - frekventované spojnice od zastávky MHD do historického jádra města. Odtud se odvíjí vysoký stupeň jejího využívání.

$K_{vp} = 0,5 - 0,8$

prostorový typ – zeleň

Plochy zeleně vykazují vyšší hodnoty využitelnosti, index se nachází v uvedeném rozpětí z toho důvodu, že zeleň se může vyskytovat v podobě od parků či parkově upravených ploch, které nabízejí velké možnosti využití, až po zbytkové plochy funkčně anonymní zeleně. Zeleň v sobě skrývá převážně rekreační funkci, svou roli ve využívání tohoto typu veřejného prostoru hraje jeho dostupnost. Viz Sukovy sady a podíl jednotlivých činností lidí, které vypovídají o jejich rekreační funkci.

$K_{vp} = 0 - 0,3$

prostorový typ – ostatní plochy

Prostory většinou nemají jasnou funkční náplň, často se jedná o zbytkové plochy bez jasného prostorového vymezení, Potenciál pro využití veřejného prostoru jako místa pro společenský život je velmi omezen, proto je koeficient tohoto prostorového typu nastaven na nízkých hodnotách.

Význam veřejného prostoru – vyjádřen indexem V

Jeho stanovení vychází z metodiky hodnocení významu prostoru v organismu města, index V je stanoven následovně:

$V = 1$

Celoměstsky významný prostor

Celoměstsky významné prostory mají nejvyšší hodnotu indexu V, což je dáno vysokým stupněm možného společenského využití. Odehrávají se na nich nejvýznamnější kulturní akce, lemují je celoměstsky význačné instituce, jako divadla, radnice, kostely, i díky těm prostor společensky žije. Př. Velké náměstí v Hradci Králové – obklopené významnými správními a kulturními institucemi, dále atraktivitami turistického ruchu, restauracemi. Často jsou tyto prostory pěšími zónami v centrálních částech měst, např. Čelakovského ulice v Hradci Králové.

V = 0,95

Okrskově významný prostor

Veřejný prostor významu okrskového splňuje obdobná kritéria jako prostor celoměstský, má však takový význam pouze pro danou čtvrť či okrsek. Např. Svatováclavské náměstí v Hradci Králové je veřejný prostor, mající význam centra pro Nový Hradec. Stejně tak Denisovo náměstí v Kuklenách. Převažuje zde kulturně společenská funkce, dále jsou zastoupeny funkce obchodní i dopravní. Vzhledem k potenciálu využití je index vysoký, i když hodnot celoměstského prostoru nedosahuje.

V = 0,85

Místně významný prostor

Hodnoty pro veřejný prostor tohoto významu jsou oproti okrskovým sníženy. Ze sledovaných prostorů okrskového významu v Hradci Králové je ve velké míře zastoupena ulice, jednak ulice s funkcí dopravní, ale i ulice obytná, která v sobě potenciál využití nese. Také v této významové kategorii byl evidován poměrně vysoký počet ploch zeleně s rekreační funkcí. Z toho plyne nastavená hodnota indexu.

V = 0,8

Lokálně významný prostor

Do této kategorie spadají z veřejných prostorů Hradce Králové zejména prostorový typ ulice, zeleň a ostatní plochy. Z ulic jmenujme například obytnou ulici Na Valše, či dopravní ulici s výmluvným názvem Klidná. Rovněž se v této významové kategorii nacházejí plochy zeleně významu rekreačního, obytného a společenského, tyto plochy zeleně většinou nejsou pojmenovány. Vzhledem k charakteru těchto prostorů je hodnota indexu i pro místní úroveň veřejného prostoru nastavena na poměrně vysoké úrovni.

Funkce veřejného prostoru – vyjádřena indexem F

Jednotlivým funkčním typům lze přiřadit následující hodnotu indexu F, ta se odvíjí od předpokladů k využití prostoru daného jeho funkcí:

F = 2

Společenská / slavnostní/reprezentační funkce veřejného prostoru

Masarykovo náměstí, Čelakovského ulice aj veřejné prostory, u nichž dominuje společenská funkce, potvrzují, že potenciál využití veřejného prostoru tohoto typu je maximální. Indexu společenské funkce je proto přiřazena ze škály přidělených hodnot ta nejvyšší.

- F = 1,5** Obchodní funkce veřejného prostoru
Veřejným prostorem s převažující obchodní funkcí byla donedávna například tržnice u obchodního domu Tesco v Hradci Králové. Přestože prostor nevykazoval známky kvality (zastaralé povrchy, nerovnost terénu, nedostatek mobiliáře aj.), výsledky mapování chování ho opakovaně řadily na přední místa, co se týče počtu lidí pozorovaných ve vybraných veřejných prostorách města. Činnosti spojené s obchody doprovázejí mnoho možností a příležitostí dalších aktivit a sociálních kontaktů. Z tohoto důvodu je hodnota indexu nastavena na danou hodnotu.
- F = 1,9** Shromažďovací / rozptylová funkce veřejného prostoru
Např. Riegrovo náměstí, které tvoří prostor před hlavním vlakovým nádražím, aj. vykazují vysoké možnosti potenciálního využití prostoru. Vzhledem k těmto skutečnostem je indexu přiřazena vysoká hodnota z dané škály.
- F = 0,3** Dopravní funkce veřejného prostoru
Funkci dopravní mají převážně ulice, není to ale pravidlem. Například některá náměstí zastávají jednoznačně funkci dopravní, např. Vančurovo náměstí v Hradci Králové. Prostor vykazuje minimální možnosti využití pro pěší. Obdobná skutečnost je u všech veřejných prostorů s dopravní funkcí. Dá se souhrnně říci, že automobilová doprava je v přímé kolizi s využitím veřejného prostoru pro společenský život, míra sociálních kontaktů je na minimální úrovni. Z toho vyplývá nízká hodnota indexu.
- F = 1,9** Rekreační funkce veřejného prostoru
Ze zkoumaných veřejných prostorů Hradce Králové do této kategorie spadá převážně prostorový typ zeleň. Jmenujme např. podrobně hodnocené Sukovy sady. Prostory této funkce vykazují vysokou míru potenciálního využití, jsou místem sociálních kontaktů, nejružnějších aktivit. Lidé do prostoru přicházejí na základě vlastního rozhodnutí. Z těchto důvodů má rekreační funkce vysokou hodnotu indexu.
- F = 1** Obytná funkce veřejného prostoru
Ve sledovaných veřejných prostorech Hradce Králové je tato funkce nejvíce zastoupena u prostorového typu ulice, hlavně lokálního významu, ale i významu místního. Ze sledovaných prostorů je patrné, že potenciál využití prostoru zde je, ale v menší intenzitě. Prostor je

využíván jeho nejbližšími obyvateli. Zde hraje roli dostupnost veřejného prostoru. Hodnota využití těchto prostorů není zanedbatelná, index je nastaven na číslo jedna.

Všechny hodnoty indexů je třeba dále upřesňovat a prověřovat. Například by bylo možné na daná témata zadat seminární či diplomové práce, aby se nasbíral dostatek dat k upřesnění jednotlivých indexů. Současné nastínění jejich hodnot berme jako jejich prvotní návrh, který je třeba dále kalibrovat.

Využití veřejného prostoru lze stanovit pomocí koeficientu stability K_{vp} , indexu významu veřejného prostoru V , indexu funkce veřejného prostoru F . Teoretická využitelnost veřejného prostoru se porovnává s jeho praktickým využitím.

$$\text{Využití veřejného prostoru} = \log(\text{průměrného počtu lidí}) / (K_{vp} \times V \times F)$$

Příklad výsledku z porovnání teoretické využitelnosti s praktickým využitím:

Název	Prostorový typ	Význam	Funkce	Teoretická využitelnost	Počet lidí	Využití prostoru
Malé	náměstí	celoměstský	společenská	1,6-2	299	1,24-1,54
	0,8-1	1	2			
Masarykovo	náměstí	celoměstský	společenská	1,6-2	406	1,30-1,63
	0,8-1	1	2			
Ulrichovo	náměstí	celoměstský	společenská	1,6-2	477	1,34-1,67
	0,8-1	1	2			
Velké	náměstí	celoměstský	společenská	1,6-2	488	1,34-1,68
	0,8-1	1	2			
Riegrovo	náměstí	celoměstský	shromažďovací	1,6-1,9	1490	1,59-2,13
	0,8-1	1	1,9			
Tržnice Tesco	náměstí/tržnice	celoměstský	obchodní	1,44-2	1036	1,51-2,09
	0,8-1	1	1,8			
Baťkovo	náměstí	celoměstský	společenské	1,6-2	450	1,06-1,33
	0,8-1	1	2			

Tab. 44 – Porovnání hodnot teoretické využitelnosti a hodnot skutečného využití veřejného prostoru.

8 ZÁVĚR

Cílem disertační práce bylo zhodnocení možnosti skutečného využití „veřejného prostoru“ jako indikátoru kvality života města a snaha o jeho agregované vyjádření – nalezení jeho optimálních parametrů.

Práce byla zaměřena na výběr indikátorů a na návrh metodiky indikátorů, které jsou pro hodnocení kvality veřejného prostoru podstatné.

V úvodu práce jsem si položila otázku: Vyjadřuje kvalitu veřejného prostoru pouze množství lidí, kteří daný prostor využívají a způsob jejich chování? Na základě provedených analýz vznikla domněnka, že tomu tak není, že velký význam v tomto hodnocení mají i jiné charakteristiky, např. funkce prostoru, jeho poloha v organismu města apod. Na jejím základě byla stanovena následující hypotéza:

Z analýzy teoretických prací i praktických aplikací vyplývá, že veřejné prostory by mohly sehrát klíčovou roli v definování agregovaného indikátoru monitorujícího kvalitu života daného města, využitelného pro oblast územního plánování a řízení územního rozvoje měst (územní management). Způsob a rozsah využívání veřejných prostorů lze považovat za indikátor jejich kvality a tudíž do značné míry i za indikátor kvality fungování města.

Byla navržena metodika hodnocení kvality veřejných prostorů, která je v praxi využitelná, byla ověřena na veřejných prostorech města Hradec Králové. Základní atributy hodnocení dávají celkový přehled o využití konkrétního veřejného prostoru a odkrývají potenciál pro jeho případné zlepšení. Indikátor hodnotící kvalitu veřejného prostoru (koeficient stability veřejného prostoru) by byl pro využití v praxi přínosem.

Práce vychází ze všech dostupných teoretických i praktických přístupů a aplikací, které byly v oblasti veřejného prostoru, trvale udržitelného rozvoje a jeho indikátorů zpracovány, s ohledem na konkrétní podmínky situace České republiky.

Na základě praktických výzkumů veřejných prostorů v Hradci Králové (viz kap. 7) byla stanovena hypotéza potvrzena. Bylo ověřeno, že významnou roli při hodnocení kvality veřejného prostoru má nejen počet lidí, kteří se v daném prostoru vyskytují, ale zejména dobrovolnost jejich činností.

Významnou roli má jednak množství lidí, ale i funkce veřejného prostoru, důležitý je i jeho význam v organismu města.

To například dokládají na jedné straně vysoké počty lidí např. na Riegrově náměstí z doby před jeho rekonstrukcí, kdy o jeho kvalitě nemohla být řeč. Lidé se na prostoru vyskytovali, protože museli, tento stav byl dán jeho umístěním před hlavním vlakovým nádražím a návazností na městskou hromadnou dopravu. Pokud má prostor funkci společenskou či rekreační, lidé se na něm vyskytují pouze pokud chtějí, pokud je pro ně prostor atraktivní. Atraktivními jsou pro lidi prostory kvalitně navržené, vybavené, čisté a bezpečné.

Agregace a kalibrace indikátoru „veřejný prostor“, vyjádřeného koeficientem stability veřejného prostoru je ale prozatím obtížná, a to zejména pro nedostatečný objem zdrojových dat pro různé typy veřejných prostorů. Bylo zjištěno, že některé z metod, pro výpočet indikátoru zamýšlených, nejsou v našich městech stále v širší míře využívány. To se týká např. sčítání pěších, či mapování chování. Pro kalibraci indikátoru je nutné pokračovat dále v jeho ověřování na širším vzorku různých veřejných prostorů velikostně i populačně obdobných měst.

Využití veřejného prostoru lze stanovit pomocí koeficientu stability K_{vp} , indexu významu prostoru V , indexu funkce prostoru F . Teoretická využitelnost veřejného prostoru se porovnává s jeho praktickým využitím.

Porovnáváním koeficientů jednotlivých veřejných prostorů bychom získali informaci o tom, které veřejné prostory vyžadují prioritní rehabilitaci či údržbu, o tom, zda jsou nadměrně využívány či zda je zde skrytý potenciál k jejich optimálnějšímu využití potlačovaný např. nevhodným prostorovým rozvržením, chybějícím mobiliářem či například pouze špatným pocitem, který v lidech veřejný prostor vyvolává v otázce bezpečnosti.

Využitelnost pro praxi:

Indikátor by měl sloužit jako podklad samosprávě k lepšímu zjištění fungování veřejných prostorů. Indikátor sledující kvalitu veřejného prostoru by mohl být velmi prospěšný, jak pro vlastní plánovací činnost tak jako její zpětná vazba.

Kvalitní a odpovídající indikátor hodnotící kvalitu veřejného prostoru, který by zástupcům měst, ale i občanům poskytl srozumitelnou a názornou informaci o daném místě zatím chybí.

Pro vyhodnocení indikátoru kvality veřejného prostoru lze vycházet z dat, která jsou již městem sledována i pro jiné účely.

Rovněž by práce mohla sloužit jako podklad k rozhodování, příp. argumentaci různým skupinám obyvatel v procesu participace.

Práce by také mohla sloužit jako praktický nástroj hodnocení trvalé udržitelnosti fungování měst, jako součást širší teorie trvale udržitelného města.

LITERATURA A PODKLADY

8.1 KNIŽNÍ PUBLIKACE

- BLAŽEK, B.: *Venkov, města, média*, SLON, Praha 1998, ISBN 80-85850-59-1.
- ČABLOVÁ, M.: *Veřejný prostor – amfiteátr veřejného života*. Teze k disertační práci, Fakulta architektury, VUT Brno 2001.
- Earth Summit '92: the United Nations Conference on Environment and Development Rio de Janeiro 1992, Regency Press Corporation, London, 1992, ISBN 0-9520469-0-3.
- GEHL J., GEMZOE L. a kol.: *New city life*. Copenhagen 2006, ISBN 87 7407 365-6.
- GEHL, J. – GEMZOE, L. *Nové městské prostory*, ERA Brno 2001, ISBN 80-86517-09-8.
- GEHL, J. – GEMZOE, L.: *Public Spaces. Public Life* (Kodaň), The Danish Architectural Press and the Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architectural Publishers, Copenhagen, 1996, ISBN 87-7407-187-4.
- GEHL, J.: *Public Space & Public Life in central Stockholm*, City of Stockholm, 1991.
- GEHL, J.: *Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství*, Brno, Nadace Partnerství, 1999, ISBN 80-85834-79-0.
- HALÍK, P. – KRATOCHVÍL, P. – NOVÝ, O.: *Architektura a město*, Academia, Praha 1996, 1. vydání, ISBN 80-200-0245-6.
- HOLÝ, M.: *Veřejné prostory jako indikátor kvality fungování města*, Diplomová práce, Ekonomicko-správní fakulta, Universita Pardubice, 2002.
- HRŮZA, J.: *Slovník soudobého urbanismu*, Odeon, Praha 1977. ISBN 01-527-77.
- Informační brožura o plánovacím víkendu na Václavské náměstí*. Projekční kancelář Prince z Walesu (The Prince of Wales Project Office), 1996.
- JACOBSONOVÁ, J.: *Smrt a život amerických velkoměst*, Odeon Praha 1975, ISBN 01-521-75
- JAVŮRKOVÁ L.: *Role samosprávy města Hradce Králové v procesu prosazování principů trvale udržitelného rozvoje*, Diplomová práce, Univerzita Pardubice, 2005.
- KARLÍKOVÁ, T.: *Fungování veřejných prostor ve městě, diplomová práce*, Univerzita Pardubice, 2004
- KOPÁČIK, G. – NOVÁK, V.: *Ulice v urbanistické struktuře*, závěrečná zpráva Grantového projektu Grantové agentury ČR, 2001, viz <http://www.fa.vutbr.cz/vav/urban>.
- KOUTNÝ, J. a kol.: *Kultivace veřejných prostorů*, závěrečná zpráva Výzkumného úkolu FA VUT v Brně, 1997.
- KOUTNÝ, J. - ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Metodika veřejných prostorů města Brna*, materiál zpracovaný pro Útvar hlavního architekta Magistrátu města Brna, 2001.
- KOUTNÝ J.: *Metodika vědecké práce, přednášky předmětu*, VUT v Brně, r. 2003.

- KRATOCHVÍLOVÁ M.: *Indikátory trvale udržitelného rozvoje našich měst*, Diplomová práce, Univerzita Pardubice, 2005.
- KRIER, L.: *Architektura – volba nebo osud*, Academia Praha 2001, ISBN 80-200-0012-7.
- KUČEROVÁ Z.: *Průzkum veřejných prostorů města Hradec Králové*, Hradec Králové 2003.
- KUČEROVÁ Z., PROUZOVÁ M.: *Vyhodnocení průzkumů veřejných prostorů města Hradec Králové a založení časových řad*, 2004, Královéhradecká agentura regionálního rozvoje.
- LENDÁ, H. – CHALOUPKOVÁ, H.: *Moje obec, moje město – věc veřejná. Techniky k zapojování veřejnosti do místních plánovacích procesů*, Nadace VIA, Praha 2000.
- LYNCH, K.: *Obráz města / The Image of the City*, Bova Polygov Praha 2004, ISBN 80-7273-094-0.
- MADDEN, K.: *Utváření místa*, Nadace partnerství, Brno 2003, 98 s. ISBN 80-239-0614-3.
- Místo pro život*, Nadace Partnerství, Brno, 2000.
- MAIER, K.: *Urbanistická čítanka 1., vybrané texty urbanistické literatury XX. Století*, Česká komora architektů, Praha 2000, ISBN 80-902735-3-X.
- MAIER, K.: *Územní plánování*. Vydavatelství ČVUT. Praha, 2004.
- MUSIL, J. A KOL.: *Lidé a sídliště*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1985.
- MAŠTALKA M.: *Případová studie Hradec Králové* k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“.
- Proměna místa. Příručka k vytváření úspěšných veřejných prostranství*. Project for Public Spaces – Nadace Partnerství / program Partnerství pro veřejná prostranství. Pracovní materiál pro potřeby školení Metody komunitního rozvoje 2002 - 2003.
- REITSCHMIEDOVÁ, A. a kol.: *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR*. Praha: MŽP ČR, 2003
- SCHMEIDLER, K. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. 2. vyd. Brno: Novotný, 2001. 292 s. ISBN 80-238-6582-X.
- SITTE, C.: *Stavba měst podle uměleckých zásad*, ABF Praha 1994.
- Slovník spisovné češtiny*, 1978.
- Sociologický výzkum, Společný evropský indikátor A1 „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, zpracovatel: Augur Consulting s.r.o., rok 2007.
- ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*, 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, 2003, ISBN 80-214-2505-9.
- ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Veřejné prostory v územně plánovací praxi*, zpráva výzkumného projektu Grantové agentury ČR, 2001.

ŠILHÁNKOVÁ, V.: *Transformace městských veřejných prostorů na prahu 21. století v České republice*, habilitační práce, Fakulta architektury VUT v Brně, 2002.

ŠILHÁNKOVÁ V., ŠILHÁNEK P.: *Průvodce 49 + 1 architektura Hradec Králové 1990-2005*, Hradec Králové 2006, Amos Editio, ISBN 80-903763-0-4.

ŠILHÁNKOVÁ V. A KOL.: *Sustainable developmment indicators, Theoretical approaches and experience in the Czech republic, Key study Hradec Králové*, Civitas per Populi 2007, ISBN 978-80-903813-4-6

ŠILHÁNKOVÁ, V. A KOL.: *Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu*. Hradec Králové, Civitas per populi, 2006. ISBN 80-903813-2-4

ŠTĚPÁNKOVÁ P.: *Případová studie Vsetín k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“*, 2009.

ŠTORG, J.: *Partnerství a participace. Veřejný prostor*, Nadace Open Society Fund, Praha 2001.

Technická zpráva "K profilu trvalé místní udržitelnosti: Společné evropské indikátory", Pracovní skupina pro měření, sledování a hodnocení udržitelnosti rozvoje na místní úrovni, Expertní skupina pro městské prostředí, Evropská společnost, 2001, ISBN 92-894-1387-5.

TILLEY, J., ŠILHÁNKOVÁ, V., NAVRÁTILOVÁ, J.: *Metodika operativního zlepšení veřejného prostoru*, US Peace Corps, Magistrát města Brna, 1996.

Utváření místa. 1 vyd. Brno: Nadace partnerství, 2003, ISBN 80-239-0614-3.

VAĎUROVÁ J., HOLUB P.: *Případová studie – Hradec Králové k výzkumnému projektu MMR – WB 42200452, Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu*, VUT v Brně, Fakulta Architektury, Brno.

VAĎUROVÁ J.: *Případová studie Broumov k výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“*, VUT v Brně, 2009.

Veřejné prostory a život města, Sborník příspěvků konference, Brno 2002.

Vita nostra revue, 12. ročník, časopis Univerzity Karlovy v Praze, 3. lékařské fakulty, ISSN 1212-5083.

WATES, N.: *Akční plánování. Jak využívat plánovací víkendy a akční týmy městského plánování ke zlepšení vašeho prostředí*. Nadace Partnerství, Brno, 1999.

WHYTE, W. H.: *The Social Life of Small Urban Spaces*, PPS New York, 2001 (poprvé 1980)

Zákon ČR č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Paragraf 34.

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů - § 6

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, zdroj: <http://www.mmr.cz>

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Materiály města Hradec Králové:

Hradec Králové – Indikátor A.4 – Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb, 2004. T-Mapy s.r.o.

Interní materiály města Hradec Králové.

Profil města Hradec Králové 2002 – 1. Přepřacované vydání 2003, Magistrát města Hradec Králové.

Strategický plán města Hradec Králové do roku 2020.

Územní plán města Hradec Králové.

8.2 WEBOVÉ STRÁNKY

<http://civitasperpopuli.org/>

<http://indikatory.env.cz1>

<http://libraries.mit.edu>

<http://www.localevaluation21.org>

<http://www.ceroi.net>

<http://www.ceu.cz>

<http://www.cozp.cuni.cz>

<http://www.fss.muni.cz>

<http://www.gacr.cz>

<http://www.hradeckralove.org/>

<http://www.iclei.org>

<http://www.kraj-lbc.cz>

<http://www.ma21.cz>

<http://mapserver.mmhk.cz>

<http://www.mvcr.cz/casopisy>

<http://www.nadacepartnerstvi.cz>

<http://www.nadacevia.cz>

<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>

<http://www.osf.cz>

<http://www.pps.org>

<http://www.prostranstvi.cz>

<http://www.reccr.cz>

<http://www.sustainable-cities.org/indicators>

<http://www.timur.cz>

<http://www.un.org>

<http://www.urbanaudit.org>

<http://www.uur.cz>

<http://www.vvvs.cvut.cz>

<http://www.vyzkum.cz>

<http://www.wesmir.cz>

<http://www.cs.wikipedia.org>
<http://www.xzp.cuni.cz>
<http://www.mmhk.cz>

8.3 SEZNAM TABULEK

TAB. 1 – GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ VZTAHŮ MEZI KVALITOU VENKOVNÍCH PROSTOR A POMĚRNÝM VÝSKYTEM VENKOVNÍCH AKTIVIT. ZDROJ ²⁷	30
TAB. 2 – 12 KLÍČŮ HODNOCENÍ KVALITY DLE AUTORŮ J. GEHLA A L. GEMZOE	31
TAB. 3 – UKÁZKA VYHODNOCENÍ MAPOVÁNÍ CHOVÁNÍ NA MENDLOVĚ NÁMĚSTÍ V BRNĚ. ZDROJ ³⁶	36
TAB. 4 – SEZNAM TÉMAT (VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ A SLUŽEB) SLEDOVANÝCH V RÁMCI INDIKÁTORU – DOSTUPNOST MÍSTNÍCH VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ A SLUŽEB, ZDROJ	56
TAB. 5 – VYHODNOCENÍ POČTU SLUŽEB DOSTUPNÝCH PRO OBYVATELE MĚSTA VSETÍN, ZDROJ	57
TAB. 6 – FORMULÁŘ K TERÉNNÍMU ZÁPISU MAPOVÁNÍ CHOVÁNÍ, PŘÍKLAD HODNOCENÍ SITUACE DLE OBR. 26. ZDROJ: VLASTNÍ.....	70
TAB. 7 – FORMULÁŘ K TERÉNNÍMU ZÁPISU SČÍTÁNÍ CHODCŮ, PŘÍKLAD HODNOCENÍ SITUACE DLE OBR. 27, VLASTNÍ KONSTRUKCE. ZDROJ LETECKÉHO SNÍMKU WWW.MAPY.CZ	72
TAB. 8 – VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ S MĚSTEM JAKO MÍSTEM KDE ŽIJÍ A PRACUJÍ (%).....	76
TAB. 9 – UKÁZKA VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ BROUMOVA S JEJICH OBCÍ JAKO MÍSTEM, KDE ŽIJÍ. PRŮZKUM PROVEDEN VE DNECH 18.AŽ19.ŘÍJNA 2009. ZDROJ ⁸³	76
TAB. 10 – INDIKÁTOR OBČANSKÉ PARTICIPACE (%).....	77
TAB. 11 – UKÁZKA VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ BROUMOVA S MOŽNOSTMI ÚČASTNIT SE MÍSTNÍHO PLÁNOVÁNÍ A ROZHODOVÁNÍ O VEŘEJNÝCH VĚCÍCH APOD. PRŮZKUM PROVEDEN VE DNECH 18.AŽ19.ŘÍJNA 2009. ZDROJ ⁸⁴	77
TAB. 12 – VNÍMÁNÍ BEZPEČNOSTI OBYVATELI MĚSTA (%).....	77
TAB. 13 – UKÁZKA VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ BROUMOVA S POCITEM BEZPEČÍ V JEJICH OBCI. PRŮZKUM PROVEDEN VE DNECH 18.AŽ19.ŘÍJNA 2009. ZDROJ ⁸⁵	78
TAB. 14 – SPOKOJENOST S FUNGOVÁNÍM MĚSTSKÉ POLICIE (%).....	78
TAB. 15 – UKÁZKA VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ BROUMOVA S ČINNOSTÍ MĚSTSKÉ POLICIE V JEJICH OBCI. PRŮZKUM PROVEDEN VE DNECH 18.AŽ19.ŘÍJNA 2009. ZDROJ ⁸⁶	79
TAB. 16 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU. ZDROJ: VLASTNÍ.....	81
TAB. 17 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – BAŤKOVO NÁMĚSTÍ, HRADEC KRÁLOVÉ. ZDROJ DAT – VLASTNÍ ŠETŘENÍ, INTERNÍ MATERIÁLY MĚSTA, SPOKOJENOST – ZDROJ.....	83
TAB. 18 – HRADEC KRÁLOVÉ - HODNOCENÍ VEŘEJNÝCH PROSTORŮ MĚSTA – UKÁZKA Z TABULKY (KOMPLETNÍ TABULKA VIZ PŘÍLOHA 2).....	86
TAB. 19 – HODNOCENÍ UL. ŠIMKOVA. ZDROJ: VLASTNÍ.	87
TAB. 20 – HODNOCENÍ UL. ČS. ARMÁDY. ZDROJ: VLASTNÍ.....	87
TAB. 21 – HODNOCENÍ VEŘEJNÉHO PROSTORU ŠIMKOVY SADY. ZDROJ: VLASTNÍ.	88
TAB. 22 – HODNOCENÍ ULICE PILNÁČKOVA. ZDROJ: VLASTNÍ.	88
TAB. 23 – HODNOCENÍ SMETANOVA NÁBŘEŽÍ. ZDROJ: VLASTNÍ.	88

TAB. 24 – HODNOCENÍ KUKLENY – DENISOVO NÁMĚSTÍ. ZDROJ: VLASTNÍ.	89
TAB. 25 – HODNOCENÍ BŘEZHRAD – GRÉGROVO NÁMĚSTÍ. ZDROJ: VLASTNÍ.	89
TAB. 26 – VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ HRADEC KRÁLOVÉ S MĚSTEM JAKO MÍSTEM KDE ŽIJÍ A PRACUJÍ (%) ZDROJ ⁹⁵	94
TAB. 27 – VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ HRADEC KRÁLOVÉ S MĚSTEM JAKO MÍSTEM KDE ŽIJÍ A PRACUJÍ DLE MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ. ZDROJ ⁹⁶	95
TAB. 28 – INDIKÁTOR URČITOU MÍROU VYPOVÍDÁ O OBČANSKÉ PARTICIPACI VE MĚSTĚ HRADEC KRÁLOVÉ (2005). ZDROJ ⁹⁸	96
TAB. 29 – VNÍMÁNÍ BEZPEČNOSTI OBYVATELI MĚSTA (%).....	97
TAB. 30 – SPOKOJENOST S FUNGOVÁNÍM MĚSTSKÉ POLICIE V HRADCI KRÁLOVÉ (%).....	98
TAB. 31 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – ČELAKOVSKÉHO ULICE, HRADEC KRÁLOVÉ. ZDROJ DAT – VLASTNÍ ŠETŘENÍ, INTERNÍ MATERIÁLY MĚSTA, SPOKOJENOST	101
TAB. 32 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – COLLINOVA ULICE,	103
TAB. 33 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – MALÉ NÁMĚSTÍ, HRADEC KRÁLOVÉ. ZDROJ DAT – VLASTNÍ ŠETŘENÍ, INTERNÍ MATERIÁLY MĚSTA, SPOKOJENOST	105
TAB. 34 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – MASARYKOVO NÁMĚSTÍ, HRADEC KRÁLOVÉ. ZDROJ DAT – VLASTNÍ ŠETŘENÍ, INTERNÍ MATERIÁLY MĚSTA, SPOKOJENOST	107
TAB. 35 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – RIEGROVO NÁMĚSTÍ, HRADEC KRÁLOVÉ. ZDROJ DAT – VLASTNÍ ŠETŘENÍ, INTERNÍ MATERIÁLY MĚSTA, SPOKOJENOST	109
TAB. 36 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – SUKOVY SADY, HRADEC KRÁLOVÉ.....	111
TAB. 37 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – TRŽNICE U TESCA,	113
TAB. 38 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – ULRICHOVO NÁMĚSTÍ, ..	115
TAB. 39 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – ULICE V KOPEČKU,	117
TAB. 40 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – VELKÉ NÁMĚSTÍ,	119
TAB. 41 – TABULKA SHRNUJÍCÍ VÝSLEDKY HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – SVATOVÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ, HRADEC KRÁLOVÉ. ZDROJ DAT – VLASTNÍ ŠETŘENÍ, INTERNÍ MATERIÁLY MĚSTA, SPOKOJENOST ..	120
TAB. 42 – VEŘEJNÉ PROSTORY HRADCE KRÁLOVÉ, NA NICHŽ BYLA ODZKOUŠENA KOMPLETNÍ METODIKA HODNOCENÍ.....	121
TAB. 43 – VEŘEJNÉ PROSTORY HRADCE KRÁLOVÉ, NA NICHŽ BYLA ODZKOUŠENA KOMPLETNÍ METODIKA HODNOCENÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU – POROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ HODNOCENÍ.....	122
TAB. 44 – POROVNÁNÍ HODNOT TEORETICKÉ VYUŽITELNOSTI A HODNOT SKUTEČNÉHO VYUŽITÍ PROSTORU.....	127

8.4 SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1 – PODÍL OBYVATEL BYDLÍCÍCH VE VZDÁLENOSTI DO 300M OD NÁDOB NA SEPAROVANÝ ODPAD VE MĚSTECH HRADEC KRÁLOVÉ, KLDNO, SVITAVY, TŘEBÍČ A VSETÍN. ZDROJ: WWW.TIMUR.CZ	58
GRAF 2 – DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	82
GRAF 3 – RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	82

GRAF 4 – PŘEHLED ČINNOSTÍ OSOB SLEDOVANÝCH V RÁMCI MAPOVÁNÍ CHOVÁNÍ NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH MĚSTA HRADEC KRÁLOVÉ V R. 2005. ZDROJ ⁹⁰	91
GRAF 5 – PRŮMĚRNÝ CELODENNÍ POČET CHODCŮ V JEDNOTLIVÝCH PROFILECH ZA VŠECHNY PRŮZKUMY. (DO GRAFU JSOU ZAŘAZENY I PROFILY V ŘÍJNU 2005 JIŽ NEZKOUMANÉ). ZDROJ ⁹²	92
GRAF 6 – NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ MÍSTA V HRADCI KRÁLOVÉ, POČTY CHODCŮ V JEDNOTLIVÝCH PROFILECH ZA DEN. ZDROJ ⁹³	93
GRAF 7 – VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ HRADEC KRÁLOVÉ S MĚSTEM JAKO MÍSTEM KDE ŽIJÍ A PRACUJÍ. ZDROJ ⁹⁴	95
GRAF 8 – VYHODNOCENÍ SPOKOJENOSTI OBČANŮ HRADEC KRÁLOVÉ S MĚSTEM JAKO MÍSTEM KDE ŽIJÍ A PRACUJÍ DLE MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ. ZDROJ: VLASTNÍ KONSTRUKCE. ZDROJ ⁹⁸	96
GRAF 9 – INDIKÁTOR URČITOU MÍROU VYPOVÍDÁ O OBČANSKÉ PARTICIPACI VE MĚSTĚ HRADEC KRÁLOVÉ (2005). ..	97
GRAF 10 – VNÍMÁNÍ BEZPEČNOSTI OBYVATELI MĚSTA HRADEC KRÁLOVÉ. ZDROJ ⁹⁹	98
GRAF 11 – DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	100
GRAF 12 – RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	100
GRAF 13 – DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.....	102
GRAF 14 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	104
GRAF 15 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	104
GRAF 16 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	106
GRAF 17 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	106
GRAF 18 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	108
GRAF 19 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	108
GRAF 20 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	110
GRAF 21 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	110
GRAF 22 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	112
GRAF 23 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	112
GRAF 24 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	114
GRAF 25 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	114
GRAF 26 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	116
GRAF 27 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	116
GRAF 28 - DENNÍ PRŮBĚH PRŮMĚRNÉHO CELKOVÉHO OBJEMU POZOROVANÝCH OSOB.	118
GRAF 29 - RELATIVNÍ VÝVOJ ČETNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČINNOSTÍ. ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	118

8.5 SEZNAM OBRÁZKŮ

OBR. 1 – PRVKY BOSTONU, KTERÉ ZAZNAMENALA VĚTŠINA DOTÁZANÝCH.	23
OBR. 2 – ILUSTRACE: ANNIE BISSETT. ZNÁZORNĚNÍ VLASTNOSTÍ, KTERÉ DĚLAJÍ MÍSTO ATRAKTIVNÍM	27
OBR. 3 – KODAŇ – PĚŠÍ ZÓNA STRØGET, POHLED OD HØJBRO PLADS.	33
OBR. 4 – PŘEDZAHŘÁDKA RESTAURACE NA ULICI GAMMEL STRAND, CHLADNÝ LISTOPADOVÝ DEN.	34
OBR. 5 – UKÁZKA ČÁSTI ZDROJOVÝCH DAT PRO VÝPOČET DOSTUPNOSTI ZASTÁVEK MHD VE MĚSTĚ VSETÍN.	55
OBR. 6 – MARIÁNSKÉ NÁMĚSTÍ V UHERSKÉM HRADIŠTI. ZDROJ: VLASTNÍ.	62
OBR. 7 – ULICE JIRÁSKOVA V UHERSKÉM HRADIŠTI. ZDROJ: VLASTNÍ.	62

OBR. 8 – PARK ZVANÝ BASTION V UHERSKÉM HRADIŠTI. ZDROJ: VLASTNÍ.....	62
OBR. 9 – PARKOVIŠTĚ POBLÍŽ KINA HVĚZDA, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.	62
OBR. 10 – NÁDVOŘÍ REDUTY, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.	63
OBR. 11 – ULICE PROSTŘEDNÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	63
OBR. 12 – MASARYKOVO NÁMĚSTÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	63
OBR. 13 – ULICE FRANTIŠKÁNSKÁ. UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.	63
OBR. 14 – PARK BASTION, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	64
OBR. 15 – PARTYZÁNSKÁ ULICE, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.	64
OBR. 16 – ULICE V TENIČKÁCH, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	64
OBR. 17 – PLOCHA PŘILÉHAJÍCÍ K ULICI NA BAŠTĚ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.	64
OBR. 18 - ZELENÉ NÁMĚSTÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ VLASTNÍ.....	65
OBR. 19 – MARIÁNSKÉ NÁMĚSTÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	65
OBR. 20 – ULICE PROSTŘEDNÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	66
OBR. 21 – PROSTORY ZELENĚ POBLÍŽ ZELENÉHO NÁMĚSTÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	66
OBR. 22 – ULICE HAVLÍČKOVA, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.	66
OBR. 23 – MARIÁNSKÉ NÁMĚSTÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.....	66
OBR. 24 – ULICE NÁDRAŽNÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. ZDROJ: VLASTNÍ.	66
OBR. 25 – UKÁZKA POPISU VEŘEJNÉHO PROSTORU. ZDROJ: LETECKÝ SNÍMEK Z PORTÁLU WWW.MAPY.CZ , KONSTRUKCE VLASTNÍ.....	67
OBR. 26 – UKÁZKA K METODĚ MAPOVÁNÍ CHOVÁNÍ, ČÁST MASARYKOVA NÁMĚSTÍ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. (ZÁPIS VIZ NÁSLEDUJÍCÍ TABULKA). ZDROJ: VLASTNÍ.....	69
OBR. 27 – UKÁZKA K METODĚ SČÍTÁNÍ CHODCŮ, ULICE HAVLÍČKOVA, UHERSKÉ HRADIŠTĚ. (ZÁPIS VIZ NÁSLEDUJÍCÍ TABULKA). ZDROJ: VLASTNÍ.	71
OBR. 28 – KARTOGRAM UKÁZKA VYHODNOCENÍ DOSTUPNOSTI CENTRÁLNÍHO VEŘEJNÉHO PROSTORU V MÍSTNÍ ČÁSTI UHERSKÉHO HRADIŠTĚ – OBCI MÍKOVICE METODOU DO 300 M CHŮZE. ZDROJ: MAPA HTTP://NAHLIZENIDOKN.CUZZK.CZ , KARTOGRAM VLASTNÍ KONSTRUKCE.....	74
OBR. 29 – BAŤKOVO NÁMĚSTÍ, ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	82
OBR. 30 – KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST BAŤKOVA NÁMĚSTÍ METODOU DO 300 M.,.....	83
OBR. 31 – VÝŘEZ MAPY ZACHYCUJÍCÍ JEDNOTLIVÉ VEŘEJNÉ PROSTORY OZNAČENÉ POŘADOVÝM ČÍSLEM. ZDROJ: PODKLADOVÁ MAPA – T-MAPY, VLASTNÍ ZÁKRES.	86
OBR. 32 – UL. ČELAKOVSKÉHO, ZDROJ HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	100
OBR. 33 – KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST ČELAKOVSKÉHO ULICE METODOU DO 300 M., ZDROJ: PODKLAD - HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	101
OBR. 34- COLLINOVA ULICE.....	102
OBR. 35 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST COLLINOVOY ULICE METODOU DO 300 M., ZDROJ: PODKLAD - HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	103
OBR. 36 – MALÉ NÁMĚSTÍ.	104
OBR. 37 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST MALÉHO NÁMĚSTÍ METODOU DO 300 M.....	105
OBR. 38 – MASARYKOVO NÁMĚSTÍ, ZDROJ: HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	106
OBR. 39 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST MASARYKOVA NÁMĚSTÍ METODOU DO 300 M.....	107
OBR. 40 – RIEGROVO NÁMĚSTÍ,	108

OBR. 41 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST RIEGROVA NÁMĚSTÍ METODOU DO 300 M.	109
OBR. 42 – SUKOVY SADY,	110
OBR. 43 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST SUKOVÝCH SADŮ METODOU DO 300 M.	111
OBR. 44 – TRŽNICE U TESCA,	112
OBR. 45 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST TRŽNICE U TESCA METODOU DO 300 M.	113
OBR. 46 – ULRICHOVO NÁMĚSTÍ,	114
OBR. 47 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST ULRICHOVA NÁMĚSTÍ METODOU DO 300 M.	115
OBR. 48 – UL. V KOPEČKU,	116
OBR. 49 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST ULICE V KOPEČKU METODOU DO 300 M.	117
OBR. 50 – VELKÉ NÁMĚSTÍ,	118
OBR. 51 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST VELKÉHO NÁMĚSTÍ METODOU DO 300 M.	119
OBR. 52 – SVATOVÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ,.....	120
OBR. 53 - KARTOGRAM VYHODNOCUJÍCÍ DOSTUPNOST SVATOVÁCLAVSKÉHO NÁMĚSTÍ METODOU DO 300 M.	
ZDROJ: PODKLAD - HTTP://MAPSERVER.MMHK.CZ	120

8.6 SEZNAM PŘÍLOH

8.6.1 Příloha I – Dotazníkový formulář

použitý pro hodnocení spokojenosti s místním společenstvím (část 6.4. metodiky hodnocení kvality veřejného prostoru).

Zdroj: zpracováno s využitím KUČEROVÁ Z.: Indikátory sociálního pilíře trvalé udržitelnosti, materiály zpracované v rámci výzkumnému projektu MMR – WD 69-07-4 „*Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů*“, Civitas per populi, 2009.

8.6.2 Příloha II - Hodnocení veřejných prostorů města Hradec Králové.

Zdroj: VAĐUROVÁ J., HOLUB P.: *Případová studie – Hradec Králové, k výzkumnému projektu MMR – WB 42200452, Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu*, VUT v Brně, Fakulta Architektury, Brno.

8.7 ZAPOJENÍ DO ODBORNÉ A VĚDECKÉ PRÁCE

8.7.1 Výzkumné projekty

Účast na výzkumném úkolu MMR ČR WB-42-2004-52

„Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu“,

jehož nositelem je Univerzita Pardubice.

Práce na terénních průzkumech veřejných prostorů města Hradce Králové a tvorbě metodiky hodnocení veřejných prostorů.

Další výzkumné projekty MMR, jichž jsem se účastnila:

Koncepce bytové politiky pro středně velká a malá města WB 44-04-52

Suburbanizace – hrozba fungování malých měst WB 20-05

Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů WD 69-07-4

8.7.2 Publikační činnost

Příspěvek:

Odborné kolokvium v rámci řešení výzkumného projektu MMR ČR WB-42-2004-52 „Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu“, 19. 5. 2005 , Fakulta architektury VUT v Brně

- Prezentace případových studií:
Metodika hodnocení veřejných prostorů, Případová studie Hradec Králové

Konference Aktuální otázky rozvoje regionů,
28. – 29. 5. 2005 Špindlerův Mlýn, Fakulta ekonomicko-správní Univerzity Pardubice

- *Hodnocení veřejných prostorů na příkladu Hradce Králové (spolu s Ing. Petrem Holubem, VUT Brno)*

Odborné kolokvium v rámci řešení výzkumného projektu MMR ČR WB-44-2004-52 „Koncepce bytové politiky pro středně velká a malá města“,

16. 6. 2005, Fakulta architektury VUT v Brně

- *Případová studie Jaroměř* (spolu s ing. Táňou Karlíkovou, Univerzita Pardubice)

IX. Vědecká konference doktorandů, FA VUT v Brně, červen 2005

- *Hodnocení veřejných prostorů Hradce Králové*

Odborná konference „Námestie a jeho parter – význam, potenciály a inovatívne formy riešenia“, 30. 6. 2005, FA STU, Bratislava

- *Hodnocení veřejných prostorů na příkladu Hradce Králové* (spolu s Ing. Petrem Holubem, VUT Brno)

Mezinárodní konference „Veřejná správa 2006“, 19. - 20. září 2006, Fakulta ekonomicko-správní Univerzity Pardubice ve spolupráci s Pardubickým krajem a Magistrátem města Pardubice. Seč u Chrudimi.

- *Veřejné prostory jako indikátory kvality života města*

Interdisciplinární kolokvium „Moderní architektura jako nový fenomén cestovního ruchu“, 2. 11. 2006, Fakulta architektury VUT v Brně.

- *Kvalita současných urbánních prostorů jako indikátor atraktivity cestovního ruchu našich měst.*

Spolupráce na publikaci: „49+1 architektura Hradec Králové 1990 – 2005“ – Průvodce, Vladimíra a Petr Šilhánkovi, Hradec Králové 2006, Amos Editio, ISBN 80-903763-0-4. Publikace vyšla díky finanční podpoře programu Výzkum pro potřeby regionů Ministerstva pro místní rozvoj ČR v rámci výzkumného projektu WB-19-05 „Moderní architektura jako nový fenomén cestovního ruchu“ a díky podpoře Města Hradec Králové.